

2003-08-15/EHN

Håndbok 050

Trafikkskilt

**Tekniske bestemmelser og retningslinjer
for anvendelse og utforming (skiltnormal)**

Del 1

Fellesbestemmelser

UTKAST august 2003

2003

FORORD

Vegdirektoratet fastsetter med hjemmel i skiltforskrift av 10. oktober 1980 nr. 1, § 31 nr. 1, tekniske bestemmelser og retningslinjer for anvendelse og utforming av offentlige trafikkskilt, vegoppmerking og trafikksignaler. Disse *normalbestemmelsene* ble tidligere publisert samlet i Håndbok-050 Skiltnormaler. Det viste seg imidlertid vanskelig å holde en så stor publikasjon à jour, og de tre hoveddelene av håndboken – trafikkskilt, vegoppmerking og trafikksignaler – henvender seg også i noen grad til ulike grupper av fagspesialister. Normalbestemmelsene blir derfor nå publisert i tre separate håndbøker:

- Håndbok 048 Trafikksignalanlegg (signalnormal)
- Håndbok 049 Vegoppmerking (oppmerkingsnormal)
- Håndbok 050 Trafikkskilt (skiltnormal)

Skiltnormalen er et omfattende normalverk. For å forenkle oppdatering og revisjon blir den nye Håndbok 050 utgitt i fem separate deler:

- Del 1 Fellesbestemmelser (under utarbeidelse)
- Del 2 Fareskilt, markeringsskilt, vikeplikt- og forkjørsskilt (utgitt november 1998)
- Del 3 Forbudsskilt, påbudsskilt, opplysningsskilt (utgitt september 1999)
- Del 4 Serviceskilt (under utarbeidelse)
- Del 5 Vegvisningsskilt (under utarbeidelse)

Del 1 skal gi bestemmelser og retningslinjer som er felles for alle eller flere av de enkelte skilt og skiltgrupper som er behandlet i de andre delheftene. Innholdet vil erstatte kapitlene 10, 20, 21 og 22 i 87-utgaven av Håndbok-050, men er noe utvidet i forhold til tidligere.

De etterfølgende sider inneholder **utkast til Håndbok 050 Del 1 Fellesbestemmelser**. Utkastet kan brukes i stedet for de ovennevnte kapitler av "Gamle -050" inntil den nye håndbokdelen foreligger. Bestemmelsene i avsnitt 1-3.3 "Plassering i forhold til kjørebane" er foreløpige og skal inntil videre betraktes som veiledende.

Vi vil gjerne ha kommentarer til innholdet i dette utkastet.

Vegdirektoratet
Trafikksikkerhetsseksjonen

August 2003

INNHold

Forord Innhold

1-0	Generelt	4
1-1	Regelverk og administrasjon	5
1-1.1	Internasjonale avtaler	5
1-1.2	Vegtrafikkloven, skiltforskriften og skiltnormalen	5
1-1.3	Skiltmyndigheter	7
1-1.4	Skiltvedtak	10
1-1.5	Klageadgang for skiltvedtak - klagebehandling	12
1-1.6	Vedtaks- og skiltregister	14
1-1.7	Skiltutgifter	14
1-1.8	Trafikkskilting for private veger	15
1-2	Anvendelse	17
1-2.0	Generelt	17
1-2.1	Grunnleggende krav og prinsipper	17
1-2.2	Underskilt	18
1-2.3	Målform for tekstbudskap og skrivemåte for stedsnavn	19
1-2.4	Variable trafikkskilt	19
1-2.5	Oppmerksomhetssignal	21
1-2.6	Midlertidig oppheving av skilt	21
1-3	Plassering	22
1-3.0	Generelt	22
1-3.1	Krav til sikt og lesbarhet	23
1-3.2	Skiltkombinasjoner	24
1-3.3	Plassering i forhold til kjørebanen (FORELØPIG)	26
1-4	Størrelse og utforming	30
1-4.0	Generelt	30
1-4.1	Størrelse	30
1-4.2	Utforming	32
1-4.3	Utforming av variable trafikkskilt	33
Appendix 1	Beregning av leseavstand og nødvendig teksthøyde	35
Appendix 2	Trafikkalfabetet	39

1-0 Generelt

De etterfølgende tekniske bestemmelser og retningslinjer gjelder anvendelse, utforming og plassering av *offentlige trafikkskilt* som fastsatt i *Forskrifter om offentlige trafikkskilt, vegoppmerking, trafikklyssignaler og anvisninger (skiltforskrifter)* av 10. oktober 1980 nr.1.

Skiltforskriften § 1 Offentlige trafikkskilt

1. *Med offentlige trafikkskilt forstås i disse forskrifter fareskilt, vikeplikt- og forkjørsskilt, forbudsskilt, påbudsskilt, opplysningsskilt, serviceskilt, vegvisningsskilt, underskilt og markeringsskilt med en utforming, farge og betydning som fastsatt i disse forskrifter.*
2. *Offentlig trafikkskilt er gyldig bare når det er plassert etter vedtak av vedkommende skiltmyndighet i samsvar med reglene i kap. XIII. Offentlig trafikkskilt gjelder etter sitt innhold fra det øyeblikk det er satt opp og avdekket.*
3. *Offentlig trafikkskilt kan være utført slik at skiltet kan veksle mellom to eller flere forskjellige symboler eller tekster.*
4. *I særlige tilfeller kan offentlige trafikkskilts utforming og farge avvike fra det som er angitt i disse forskrifter.*
5. *Det er forbudt å feste til et skilt eller til hvilken som helst annen offentlig trafikkontrollinnretning noe som ikke gjelder skiltets eller innretningens formål.*
6. *Definisjonene i § 1 i trafikkreglene og i kap. I i forskrift om krav til kjøretøy gjelder for disse forskrifter og for tekst og symboler som brukes på offentlig trafikkskilt, dersom ikke annet er uttrykkelig fastsatt. Det samme gjelder trafikkreglenes § 2 nr. 2 og nr. 3.*
7. *Disse forskrifter gjelder så langt de passer også for fører av sporvogn.*

Trafikkskiltene er en viktig del av det systemet som informerer, varsler, leder og styrer trafikantene i veg- og trafikksystemet. God og riktig utført skilting er en forutsetning for sikker og effektiv avvikling av vegtrafikken. For å kunne fylle sin rolle, må trafikkskiltingen være utført på en ensartet og konsekvent måte over hele landet, i samsvar med internasjonale avtaler, nasjonalt regelverk, trafikktekniske grunnregler og god praksis.

Lovgrunnlaget for trafikkskiltingen er gitt i **vegtrafikkloven** og **skiltforskriften**. Den praktiske og detaljerte utførelse er fastlagt ved tekniske bestemmelser og retningslinjer gitt i **skiltnormalen**. Det er de enkelte skiltmyndigheters ansvar å sørge for at trafikkskiltingen utføres innen de rammer og bestemmelser dette regelverket setter.

Skilt som ikke er definert i regelverket, er ikke offentlige trafikkskilt og kan ikke håndheves etter vegtrafikkloven og skiltforskriften. Trafikantene har ingen plikt til å kjenne betydningen av slike skilt.

1-1 Regelverk og administrasjon

1-1.1 Internasjonale avtaler

Formålet med de internasjonale avtaler er å lette den internasjonale vegtrafikken og fremme trafiksikkerheten ved mest mulig ensartede trafikkskilt, vegoppmerkinger og trafikksignaler. De gjeldende avtaler er:

- Konvensjon om vegtrafikkskilt og signaler, Wien 1968 (Wien-konvensjonen)
- Avtale om vegtrafikkskilt og signaler, Genève 1971 (Europa-avtalen)
- Protokoll om vegoppmerking, Genève 1973 (Oppmerkingsprotokollen)
- Europeisk avtale om internasjonale hovedtrafikkårer, Genève 1975 (Europavegavtalen)

Avtalene administreres av FNs økonomiske kommisjon for Europa (ECE). Hensynet til avtalene ved utforming og anvendelsen av vårt skiltssystem ivaretas av Samferdselsdepartementet og Vegdirektoratet gjennom forskrifter og normalbestemmelser.

1-1.2 Vegtrafikkloven, skiltforskriften og skiltnormalen

Anvendelse og administrasjon av offentlige trafikkskilt krever kjennskap til en rekke lover, forskrifter og bestemmelser. Det regelverk som direkte angår trafikkskiltningen, er gitt i *vegtrafikkloven*, *skiltforskriften* og *skiltnormalen*.

Vegtrafikkloven

Lovhjemmelen for regulering av vegtrafikken med offentlige trafikkskilt, trafikksignaler og vegoppmerking er gitt i vegtrafikkloven § 5:

Enhver skal være oppmerksom på offentlig trafikkskilt, signal og oppmerking og skal rette seg etter de forbud og påbud som gis på denne måte.

Departementet gir regler om offentlige trafikkskilt, signaler og oppmerking, herunder om hvilke myndigheter som kan treffe vedtak om oppsetting og oppmerking. Myndighet til å treffe vedtak om oppsetting og oppmerking kan også delegeres til kommuner.

Vedkommende myndighet har på privat og offentlig eiendom rett til å sette opp offentlig trafikkskilt, signal, utstyr for kontroll av trafikk og feste for slike innretninger og til å foreta oppmerking. For skade og ulempe voldt ved slike tiltak ytes erstatning fastsatt ved skjønn. For så vidt gjelder offentlig veg, dekkes utgifter ved tiltakene som vegutgifter etter reglene i veglova, men er et tiltak truffet av hensyn til noen bestemt persons interesse, kan han pålegges å erstatte utgiftene helt eller delvis etter regler gitt av departementet. For private vegers vedkommende kan departementet gi regler om hvem som skal bære utgiftene.

Offentlig trafikkskilt, signal eller oppmerking må ikke brukes på eller ved veg uten tillatelse av vedkommende myndighet. Det samme gjelder skilt, signal eller oppmerking som kan forveksles med offentlige. Dersom det uten tillatelse er satt opp skilt eller signal eller foretatt oppmerking, kan dette fjernes eller kreves fjernet av myndigheten.

Det er forbudt å endre, fjerne eller skade offentlig trafikkskilt, signal, utstyr til kontroll av trafikk, oppmerking eller innretning for vegsperring.

Skiltforskriften

I vegtrafikkloven § 5 annet ledd er departementet gitt fullmakt til å fastsette regler om offentlige trafikkanordninger og om hvilke myndigheter som kan anvende disse. Slike regler er fastsatt av Samferdselsdepartementet i *Forskrifter om offentlige trafikkskilt, vegoppmerking, trafikklyssignaler og anvisninger (skiltforskrifter)* av 10. oktober 1980, med senere endringer.

Skiltforskriften definerer hva som er offentlige trafikkskilt, vegoppmerking og trafikksignaler. Forskriften fastsetter trafikkanordningenes form, farge og betydning, og gir generelle regler for anvendelse og plassering. Forskriften fastsetter også hvilke myndigheter som kan treffe vedtak om offentlige trafikkskilt, vegoppmerking og signaler, og gir en rekke administrative bestemmelser om blant annet klage, utgiftsdekning m.m. Skiltforskriften retter seg altså både til trafikantene og til de myndighetene som kan anvende trafikkanordningene (for enkelthets skyld kalt *skiltmyndighetene*).

Skiltnormalen

For den praktiske utføring av skilting, oppmerking og signalregulering gis det mange muligheter innenfor skiltforskriftens rammer. Forskriften alene sikrer ikke den ensartede og konsekvente utforming og bruk av trafikkanordningene som er nødvendig for at de skal fungere tilfredsstillende. I forskriften § 31 nr. 1 er derfor Vegdirektoratet gitt fullmakt til å fastsette mer detaljerte bestemmelser og retningslinjer:

Nærmere tekniske bestemmelser og retningslinjer (skiltnormaler) for anvendelse, utforming, størrelse og plassering av offentlige trafikkskilt, herunder om plassering på prøve, om når bedrifters navn kan nyttes på serviceskilt, og om trafikklyssignaler og vegoppmerking, gis av Vegdirektoratet. Slike bestemmelser anses ikke som forskrifter etter forvaltningsloven. Bestemmelsene er bindende for skiltmyndighetene.

Skiltnormalen retter seg til skiltmyndighetene, og har ikke rettsvirkning for trafikantene.

Skiltnormalens mulighet til å sikre ensartet og konsekvent anvendelse og utforming av trafikkskiltene er avhengig av at normalbestemmelsene blir fulgt av de ansvarlige myndighetene. Skiltforskriften § 31 fastsetter derfor at **bestemmelsene i skiltnormalen er bindende for skiltmyndighetene**. Dette gjelder alle skiltmyndighetene – regionvegkontorene, politiet og kommunene.

Skiltnormalens status som bindende bestemmelser innebærer at skiltmyndighetene skal følge de anvisninger som gis i normalen, og at Vegdirektoratet som overordnet forvaltningsorgan kan gi de lokale skiltmyndigheter pålegg om å bringe feilaktig skilting i overensstemmelse med normalen.

Unntak fra skiltforskriften og skiltnormalen

Skiltforskriften

Skiltforskriftens bestemmelser er ufravikelige for skiltmyndighetene. Skilting i strid med forskriften er ugyldig og kan ikke håndheves overfor trafikantene. Eksempler på dette er manglende eller ufullstendige skiltvedtak, og feilaktig skiltbruk, skiltutforming eller skilt-plassering i forhold til forskriftens bestemmelser.

Skiltforskriften § 35 nr. 2 gir likevel Vegdirektoratet hjemmel til å gjøre unntak fra forskriften. Formålet med denne bestemmelsen er å gi mulighet for å drive forsøksvirksomhet, og å kunne ta i bruk nye eller endrede skilt som følge av utviklingen i vegtrafikken når det er nødvendig eller ønskelig å gjøre dette før en forskriftsendring kan gjennomføres.

Skiltnormalen

Skiltmyndighetene er bundet av skiltnormalens bestemmelser. Selv om det i praksis må utøves skjønn, skal dette skje innen de rammer og begrensninger som settes av normalen. Mindre avvik fra normalbestemmelsene gjør ikke nødvendigvis skiltingen ugyldig, men bidrar til at den blir uensartet, uoversiktlig og vanskeligere å forstå og oppfatte.

Dersom det i spesielle tilfeller er nødvendig eller ønskelig å søke løsninger utenfor skiltnormalens bestemmelser, må dette tas opp med Vegdirektoratet. Bare Vegdirektoratet kan gi dispensasjon fra normalen, og derved sikre at trafikantene møter like løsninger på like problemer i alle deler av landet.

Søknad om unntak

Søknad om unntak fra skiltforskriften eller skiltnormalen skal fremmes for Vegdirektoratet. Søknader krever grundig saksforberedelse, og skal inneholde:

- beskrivelse av problemet som skal løses
- begrunnelse for at dette ikke kan skje innen forskriftens eller normalens bestemmelser
- gjennomarbeidet forslag til løsning
- opplegg for effektundersøkelse (i tilfelle forsøksvirksomhet)

1-1.3 Skiltmyndigheter

Skiltmyndighetene er de myndigheter som har hjemmel til å sette opp og ta ned offentlige trafikkskilt. Skiltmyndigheten er fastsatt i skiltforskriften med hjemmel i vegtrafikkloven § 5, se kapittel 1-1.2.

Skiltforskriften § 1 nr. 2:

Offentlig trafikkskilt er gyldig bare når det er plassert etter vedtak av vedkommende skiltmyndighet i samsvar med reglene i kap. XIII. Offentlig trafikkskilt gjelder etter sitt innhold fra det øyeblikk det er satt opp og avdekket.

Myndighet for fartsgrenser og tettbygd strøk

Skiltforskriften § 26:

- 1. For bestemt vegstrekning kan Vegdirektoratet fastsette høyere fartsgrense enn det som følger av vegtrafikkloven § 6 annet ledd, dog ikke over 90 km/t. Vegdirektoratet kan også fastsette en minstefart for en bestemt vegstrekning. Fartsgrense over 90 km/t fastsettes av Samferdselsdepartementet.*

For bestemt vegstrekning kan det fastsettes lavere fartsgrense enn det som følger av vegtrafikkloven § 6 annet ledd. Slikt vedtak treffes for riksveg, fylkesveg og privat veg av regionvegkontoret og for kommunal veg av kommunen.

Før vedtak treffes etter første og annet ledd, skal vedkommende politimester få uttale seg. Før regionvegkontoret treffer vedtak, skal også kommunen få uttale seg.

Ved arbeid på offentlig veg kan det midlertidig fastsettes en lavere fartsgrense etter forskrift av 1. mars 1984 om varsling av arbeid på offentlig veg. For privat veg treffes slikt vedtak av regionvegkontoret.

2. *Regionvegkontoret avgjør om et område skal anses som tettbygd strøk etter vegtrafikkloven § 6 annet ledd og fastsetter grensen for det tettbygde strøket. Før regionvegkontoret treffer slik avgjørelse, skal vedkommende politimester og kommune få uttale seg. Omfatter området bare kommunale veger, treffes slikt vedtak av kommunen etter at regionvegkontoret og politimesteren har fått uttale seg.*

Vedtak om oppsetting av skilt 366 "Fartsgrensesone" og skilt 368 "Slutt på fartsgrensesone" treffes av regionvegkontoret etter at vedtak er truffet for de enkelte strekninger inne i sonen. Omfatter området bare kommunale veger, treffes slikt vedtak av kommunen.

Bestemmelsene i § 26 gjelder myndighet for skiltene 362, 364, 366, 368, 544 og 546.

Paragrafen gir regler om hvem som skal få uttale seg før det treffes vedtak. Det kan settes en rimelig frist for uttalelse. Vedtak kan da treffes selv om uttalelse ikke foreligger ved fristens utløp.

Før det kan treffes vedtak om bruk av soneskilt etter nr. 2 annet ledd, må det være truffet vedtak om særskilt fartsgrense etter nr. 1 annet ledd for hver enkelt vegstrekning innen sonen. For bruk av skiltene 362 og 364 er vedtak etter nr. 1 annet ledd i praksis også skiltvedtak.

Kriterier for fastsetting av særskilte fartsgrenser er gitt av Vegdirektoratet i :

- **NA-rundskriv nr. 01/16 av 4. juli 2001** for fartsgrenser utenfor tettbygd strøk,
- **NA-rundskriv nr. 03/11 av 3. mars 2003** for fartsgrenser i byer og tettsteder.

Myndighet for forkjøringsveg, forkjøringskryss og motorveg

Skiltforskriften § 27:

Vegdirektoratet eller den det gir myndighet kan treffe vedtak om at en vegstrekning skal være forkjøringsveg, om etablering av forkjøringskryss, og om en veg skal være motorveg.

Vegdirektoratet har delegert myndigheten til vegsjefene)* ved **rundskriv nr. 26/82 Plan av 15. mars 1982**. Dette gjelder myndighet for skiltene 202, 204, 206, 208, 210, 502 og 504.

Delegeringsvedtaket fastsetter følgende forutsetninger og begrensninger for denne myndighet:

1. Vedkommende kommune og politimester skal uttale seg før vedtak treffes.
2. Ved uenighet mellom regionvegkontoret og høringsinstansene avgjøres saken av Vegdirektoratet.
3. Denne myndigheten innbefatter ikke midlertidige endringer dersom dette ikke uttrykkelig er tillatt etter de kriterier/vilkår som måtte bli fastsatt av Vegdirektoratet. Permanente endringer eller opphevelse behandles som under punkt 1 og 2.
4. Vegdirektoratet kan etter klage fra kommune eller politi eller av eget tiltak treffe vedtak eller oppheve eller endre vedtak som følger av skiltforskriften § 27.

Regionvegkontorenes vedtak er bare gyldig innenfor de begrensninger som ligger i ovennevnte punkter og de kriterier og vilkår som er fastsatt i skiltnormalen for de aktuelle skilt.

)* Nå regionvegkontorene

Myndighet for trafikkregulerende skilt

Skiltforskriften § 28:

1. *For offentlig og privat veg i område hvor vedkommende politikammer utøver den direkte polititjeneste, kan politiet treffe vedtak om oppsetting av*
 - a) *forbudsskilt og påbudsskilt unntatt skilt som omfattes av bestemmelsene i § 26 og § 27*
 - b) *skiltene 212, 214, 508, 510, 512, 514, 518, 520, 522, 526 og 552*
 - c) *og eventuelle underskilt til disse.*

Utenfor det området som er nevnt i første ledd treffes slikt vedtak for offentlig og privat veg av regionvegkontoret.

Vedkommende skiltmyndighet kan i særlige tilfeller for en enkelt gang gi dispensasjon fra bestemmelsen i skilt 306.1 for bestemt motorvogn. Vedkommende skiltmyndighet kan også gi skriftlig dispensasjon til bevegelseshemmet fører fra parkeringsforbud som følger av skilt 372 og 552 som enkeltskilt eller soneskilt (376).

Myndighet som nevnt i forskrift av 25. januar 1990 nr. 92 om bruk av kjøretøy § 5-11 nr. 1 og 2 kan gi dispensasjon fra forbudsskilt 314.

2. *For riksveg, fylkesveg og privat veg treffer regionvegkontoret vedtak om å sette opp skiltene 516, 524, 528, 530, 531, 532, 534, 536, 538, 540, 542 og 560.*

For kommunal veg treffer formannskapet eller den det gir myndighet slikt vedtak.

3. *Dersom vedtak etter nr. 1 og nr. 2 er av særlig stor betydning eller i særlig grad berører kommunale interesser, skal vedkommende kommune få uttale seg før vedtak treffes.*

Før politiet treffer vedtak for riksveg eller fylkesveg skal uttalelse innhentes fra vedkommende regionvegkontor. Før politiet treffer vedtak for kommunal veg, skal uttalelse innhentes fra vedkommende kommunale tjenestemann. Før regionvegkontoret treffer vedtak for offentlig eller privat veg, skal uttalelse innhentes fra politiet.

Politiet og regionvegkontoret kan treffe midlertidige vedtak for et tidsrom av tre måneder uten at det er innhentet uttalelser som nevnt i de foregående ledd.

4. *Klage over vedtak som nevnt i nr. 1 og nr. 2 kan av vedkommende fylke, kommune, regionvegkontor eller politimester, eller av den ansvarlige for vedkommende veg, bringes inn for Samferdselsdepartementet, som treffer avgjørelse med endelig virkning. Samferdselsdepartementet kan også av eget tiltak treffe vedtak eller oppheve eller endre vedtak som nevnt.*

Myndighetsdelingen mellom regionvegkontoret og politiet innebærer i praksis at vegkontoret har skiltmyndigheten i de områder hvor den direkte polititjeneste utøves av lensmannen. Politiloven av 1995 innebærer ingen endring av denne myndighetsdelingen.

Paragrafen gir minimumsregler for hvem som skal få uttale seg før det treffes vedtak. I tillegg kommer forvaltningslovens regler dersom en part blir spesielt rammet av en regulering. Det kan settes en rimelig frist for uttalelse. Vedtak kan da treffes selv om uttalelse ikke foreligger ved fristens utløp.

Tredje ledd i nr. 1 innfører dispensasjonsadgang fra skilt 306.1 "Forbudt for motorvogn". Dispensasjon må gis for hver enkelt gang for hvert enkelt kjøretøy. Det kan ikke gis generelle dispensasjoner.

Behovet for dispensasjon for bevegelseshemmede fra skiltene 372, 376 og 552 er nå ivaretatt av forskrift 15. mars 1994 nr. 222 om parkering for forflytningshemmede.

Fjerde ledd i nr. 1 innfører dispensasjonsadgang for skilt 314 "Høydegrense". Formålet med bestemmelsen er å gi mulighet for enkelttransporter til å komme fram, f. eks. ved å kjøre sentrisk gjennom tunnel. Det skal ikke gis generelle dispensasjoner. Dispensasjonsmyndigheten må stille de vilkår som er nødvendige for sikker gjennomføring av transporten.

Det er ikke anledning til å gi dispensasjon fra andre skilt enn dem som er nevnt ovenfor.

Myndighet for andre offentlige trafikkskilt

Skiltforskriften § 29

- 1. Regionvegkontoret eller den det gir myndighet kan treffe vedtak om å sette opp eller ta ned andre offentlige trafikkskilt enn de som omfattes av bestemmelsene i §§ 26, 27 og 28 for riksveg, fylkesveg og privat veg. Formannskapet eller den det gir myndighet har slik myndighet for kommunal veg. Regionvegkontorets vedtak kan likevel om nødvendig også gjelde skilting på kommunal veg, dersom skiltene på riksveg, fylkesveg og privat veg må suppleres med skilt på kryssende kommunal veg. Formannskapets myndighet gjelder ikke for skilting for kommunal veg, på kryssende riksveg eller fylkesveg. Regionvegkontoret kan delegerer myndighet til vedkommende organ i den utstrekning det finner det hensiktsmessig.*
- 2. Politiet kan for et tidsrom av inntil 14 dager sette opp fareskilt dersom hensynet til trafikkavviklingen tilsier det.*

Bestemmelsene i § 29 gjelder fareskilt, serviceskilt, vegvisningsskilt og markeringsskilt.

1-1.4 Skiltvedtak

Offentlig trafikkskilt er gyldig bare når det er oppsatt etter vedtak av vedkommende skiltmyndighet, se kapittel 1-1.3.

For skilt som har rettsvirkning for trafikantene (trafikkregulerende skilt), stilles det bestemte krav til vedtaket – se neste avsnitt. Dette gjelder vedtak etter skiltforskriften §§ 26-28, det vil si for vikeplikt- og forkjørsskilt, forbudsskilt, påbudsskilt og de fleste opplysningsskilt.

For andre skilt, jf. skiltforskriften § 29, er det tilstrekkelig med godkjent skiltplan.

Krav til vedtak for trafikkregulerende skilt

Vedtak om oppsetting av skilt etter skiltforskriften §§ 26-28 skal foreligge i form av *vedtaksbrev* som skal kunne legges fram når noen krever det. Vedtaksbrevet eller kopi av dette skal arkiveres av vedtaksmyndigheten sammen med de øvrige dokumenter i saken, og må oppbevares i hele vedtakets funksjonstid pluss ti år etter at vedtaket er opphevet eller endret.

Vedtaksbrev skal inneholde følgende:

- Adressat
- Vedtaksnummer
- Overskrift med angivelse av sted og regulering
- Vedtaksmyndighet
- Hjemmel for vedtaket

- Detaljert beskrivelse, eventuelt henvisning til skiltplan
- Kort begrunnelse, eventuelt henvisning til tidligere saksgang
- Oppsummering av høringsuttalelser
- Eventuelle spesielle betingelser, gyldighetsdato
- Vedtaksdato
- Underskrift av person med myndighet til dette.
- Gjenpartsliste

Adressat - gjenparter

Hvis vedtaksmyndighet er en annen enn den som har ansvar for oppsetting av skiltet, stiles vedtaksbrevet til den ansvarlige for oppsettingen. Regionvegkontoret skal sende gjenpart av alle sine vedtak til politiet, og bør også sende gjenpart av vedtak på riksveg og fylkesveg til kommunen. Hvis andre parter er spesielt berørt, bør også disse få gjenpart.

Vedtaksnummer

Den myndighet som treffer vedtak og utsteder vedtaksbrev, skal nummerere vedtaksbrevet med vedtaksnummer for senere referanser.

Vedtak som treffes av Statens vegvesen, skal ha et unikt vedtaksnummer bestående av en bokstavkode for den myndighet som har gjort vedtaket, regionnummer, et fortløpende nummer for vedtaket, og det år vedtaket er truffet.

Skiltmyndighetenes bokstavkode er følgende:

Vegdirektoratet - Vd
Regionvegkontoret - V

Nummereringen skal begynne på 1 og gå fortløpende utover året. Ved hvert årsskifte startes nummereringen på nytt.

Alle vedtak skal fortløpende føres inn i en vedtaksprotokoll, se kapittel 1-1.6.

Vedtaksmyndighet - hjemmel

Det skal angis hvilken myndighet som treffer vedtaket og med hvilken hjemmel dette gjøres. Hvis myndigheten er delegert, bør det også henvises til delegeringsbrevet.

Beskrivelse

Vedtaksbrevet skal angi hvilke skilt vedtaket gjelder og nøyaktig stedfestelse. Dette kan gjøres ved henvisning til referansesystem som vegvesenets kilometrering, koordinater e.l., eller til vedlagt skiltplan med angivelse av tegningsnummer og -dato.

Begrunnelse

Begrunnelse for hvorfor vedtaket treffes er viktig for senere oppfølging og vurdering av behovet for å opprettholde reguleringen. Det vil ofte være tilstrekkelig å vise til tidligere saksdokumenter som ligger ved vedtaket.

Oppsummering av høringsuttalelser.

Det bør alltid tas inn en henvisning til høringsuttalelser i henhold til skiltforskriftens bestemmelser om høring. Hvis det foreligger andre uttalelser, kan det også vises til disse. Det bør kort sies om uttalelsene støtter vedtaket, og ved dissens kan det angis hvorfor vedtaket likevel treffes.

Spesielle betingelser - gyldighetsdato.

Det kan settes krav om at skiltet først kan settes opp eller avdekkes etter at visse tiltak er gjennomført, f. eks. ombygging av et kryss. Dette må i så fall angis i vedtaksbrevet.

Den ansvarlige for oppsetting av skiltet må også få beskjed om å rapportere tilbake dato og klokkeslett for når skiltet tok til å gjelde, det vil si når det ble gjort synlig for trafikantene. I forbindelse med etterforskning av trafikkulykker har det vist seg at det også er nødvendig å angi klokkeslett for når skiltet ble gyldig.

Dato og klokkeslett for iverksetting av vedtaket påføres vedtaksbrevet eller arkiveres sammen med vedtaket.

Vedtaksdato - underskrift

Alle vedtak skal være datert.

Den som underskriver skal ha myndighet til dette. Dersom det er tvil om myndighet, bør det foreligge en skriftlig myndighetstildeling fra ansvarlig ledelse eller organ.

Midlertidige vedtak

Regler for midlertidige skiltvedtak er gitt i Håndbok-051 ARBEIDSVARSLING.

1-1.5 Klageadgang for skiltvedtak - klagebehandling

Skiltvedtak er lokal forskrift og gir således ikke klageadgang etter forvaltningsloven. Det er imidlertid gitt to muligheter for klage på skiltmyndighetens avgjørelser:

- Klage på vedtak med hjemmel i skiltforskriften § 28.
- Klage på avslag på søknad om serviceskilting og lokal vegvisning.

Klage på vedtak med hjemmel i skiltforskriften § 28.

I henhold til skiltforskriften § 28 nr. 4 kan vedkommende fylke, kommune, regionvegkontor eller politimester, eller den ansvarlige for vedkommende veg, bringe klage over vedtak etter § 28 nr. 1 og nr. 2 inn for Samferdselsdepartementet som treffer avgjørelse med endelig virkning.

Andre enn de organer som er nevnt, kan ikke klage. Formålet med klageadgangen er å åpne for en revurdering av vedtak når det ut fra en samlet vurdering av det offentlige behovet for regulering av det aktuelle området kan være grunn til å omgjøre vedtaket.

Det er ikke tilsvarende klageadgang for vedtak etter §§ 26, 27 og 29.

Klage på avslag på søknad om serviceskilting og lokal vegvisning

For søknader om serviceskilt og lokalvegvisere til bedrifter, institusjoner o.l. er likheten med enkeltvedtak stor, idet avgjørelsen i slike saker ofte må sies å berøre bestemte personers interesser. Vegdirektoratet har derfor innrømmet klageadgang for avslag på søknad om slik skilting på riksveg og fylkesveg. Klageinstans er Vegdirektoratet.

Dette er en utvidet klagemulighet i forhold til forvaltningslovens bestemmelser. I tillegg til å sikre publikums interesser kan denne klagebehandlingen bidra til mer ensartet praksis i anvendelsen av serviceskilting og lokalvegvisning, og gi vegkontorene tilbakemeldinger som kan være til støtte i vurderingen av tilsvarende saker.

Gangen i slike klagesaker skal være følgende:

1. Ved avslag på søknad om serviceskilt eller lokalvegvisning skal søkeren gjøres oppmerksom på at avgjørelsen kan påklages til Vegdirektoratet. Det skal ikke henvises til forvaltningslovens bestemmelser, idet disse formelt sett ikke ligger til grunn for klageadgangen.

Søker skal opplyses om klagefrist, som settes til 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet fram til søker, og om at klagen skal sendes til regionvegkontoret.
2. Når klage foreligger, skal vegkontoret vurdere saken på nytt. Dersom tidligere vedtak opprettholdes, forberedes klagesak til Vegdirektoratet. Kopi av vegkontorets uttalelse skal sendes til klager, med opplysning om at klager kan sende eventuelle tilleggskommentarer direkte til Vegdirektoratet innen en frist på 2 uker.
3. Vegdirektoratet avgjør saken og sender underretning om avgjørelsen til klager. Regionvegkontoret underrettes ved kopi av brevet til klager eller, i spesielle tilfeller, ved eget brev.

Vegdirektoratet må i de fleste tilfeller ta stilling til klage på grunnlag av partenes saksfremstilling og det materiale som følger saken. Bare i unntaksfall vil det være mulig med befarung. Regionvegkontorets saksforberedelse må derfor inneholde følgende:

- a. Oversendelsesbrev med regionvegkontorets uttalelse til klagen og nødvendige opplysninger for klagebehandlingen. Uttalelsen skal inneholde:
 - omtale av hva saken gjelder og tidligere saksgang
 - begrunnelsen for avslag
 - kommentarer til eventuelle påstander fra klager, f. eks. om forskjellsbehandlingNødvendige opplysninger omfatter:
 - eksisterende skilting i de aktuelle kryss og avkjørsler
 - om det er andre tilsvarende virksomheter i samme område, og eventuell skilting til disse
 - vurdering av hvor stor trafikk av ukjente virksomheten har
 - trafikkbelastning på de aktuelle veger (ÅDT)
- b. Kopi av alle tidligere brev i saken.
- c. Oversiktskart som viser hvor det er søkt om skilting, beliggenheten av søkers virksomhet og eventuelle andre bedrifter i området.

Det kan også være nødvendig å vedlegge skiltplaner eller fotografier som viser eksisterende skilting i de aktuelle vegkryss og avkjørsler.

1-1.6 Vedtaks- og skiltregister

Skiltforskriften § 32:

Vegdirektoratet kan bestemme at vedkommende skiltmyndighet skal føre et register over offentlige trafikkskilt som er satt opp på offentlig og privat veg. Vegdirektoratet gir nærmere regler om føring av skiltregisteret.

Vedtaksprotokoll

De myndigheter som ifølge skiltforskriften §§ 26, 27 og 28 treffer vedtak om oppsetting av offentlige trafikkgulerende skilt, skal føre en protokoll over skiltvedtakene. Etter hvert som vedtakene treffes, føres vedtaksnumrene inn i vedtaksprotokollen slik at en til enhver tid har oversikt over nummerrekkefølgen.

Regler for føring av midlertidige vedtak er gitt i Håndbok-051 ARBEIDSVARSLING.

Vedtaksregister - Skiltregister

Regionvegkontoret skal føre register over alle skiltvedtak - vedtaksregister, og register over alle permanente offentlige trafikkskilt som regionvegkontoret har den praktiske oppsetting og vedlikehold av - skiltregister. Slike registre bør også føres av vedkommende myndighet for veger som ikke er underlagt regionvegkontorene.

Nytt opplegg for vedtaksregister og skiltregister er under utarbeidelse.

1-1.7 Skiltutgifter

Fra Vegtrafikkloven § 5:

For skade og ulempe voldt ved slike tiltak (bl.a. skilting, signaler og feste for slike innretninger) ytes erstatning fastsatt ved skjønn. For så vidt gjelder offentlig veg, dekkes utgifter ved tiltakene som vegutgifter etter reglene i veglova, men er et tiltak truffet av hensyn til noen bestemt persons interesse, kan han pålegges å erstatte utgiftene helt eller delvis etter regler gitt av departementet. For private vegers vedkommende kan departementet gi regler om hvem som skal bære utgiftene.

Skiltforskriften § 33:

Utgifter til offentlige trafikkskilt, trafikksignaler og vegoppmerking dekkes som vegutgifter etter reglene i veglova av 21. juni 1963, dersom det ikke med hjemmel i § 34 blir truffet vedtak om at den ansvarlige for privat veg skal dekke utgiftene.

Utgifter til serviceskilt og lokalvegvisning til bedrifter m.v., og til skilting i forbindelse med tilstelninger av enhver art, kan likevel pålegges dekket av vedkommende virksomhet eller arrangør etter nærmere regler fastsatt av Vegdirektoratet.

Vegtrafikklovens og skiltforskriftens bestemmelser innebærer at utgifter til offentlige trafikkskilt på offentlig veg dekkes av vegholder (for privat veg se kapittel 1-1.8).

Det er imidlertid i skiltforskriften § 33 annet ledd gitt hjemmel til å pålegge andre å dekke utgifter til skilting i visse tilfeller. Vegdirektoratet har fastsatt bestemmelser om dette i **forskrift om dekking av utgifter til serviceskilting, lokalvegvisning og skilting ved tilstelninger** av 18. august 2001 nr. 1019.

1-1.8 Trafikkskilting for private veger

Bruk av offentlige trafikkskilt på privat veg

Skiltforskriften § 34:

1. *Dersom den ansvarlige for privat veg vil nytte offentlige trafikkskilt, må han ha tillatelse av vedkommende skiltmyndighet. Skiltmyndigheten kan sette vilkår for bruken. Utgifter til oppsetting, endring, vedlikehold eller fjerning av offentlige trafikkskilt og feste for slikt for privat veg, bæres i så fall av den ansvarlige for vegen. Regionvegkontoret kan i særlige tilfelle helt eller delvis frita den ansvarlige for å dekke utgiftene.*

Dersom trafikken på privat veg som er åpen for alminnelig ferdsel tilsier det, kan vedkommende skiltmyndighet bestemme at en bestemt vegstrekning skal skiltes med offentlige trafikkskilt. Utgiftene til dette skal i så fall dekkes av den ansvarlige for den private veg, med mindre regionvegkontoret bestemmer at utgiftene skal dekkes som for skilting av riksveg.

2. *Når offentlige trafikkskilt er tillatt eller påbudt brukt for privat veg, skal plassering av skiltene så vidt mulig skje i samsvar med tekniske retningslinjer etter § 31. For den vegstrekning skiltene er nyttet, må det ikke plasseres private skilt eller annen oppmerking som kan forveksles med offentlige trafikkskilt, eller hindre den frie sikt langs vegen eller til slike innretninger for den vegfarende.*

Skiltmyndighet for offentlige trafikkskilt på privat veg er regionvegkontoret (se kapittel 1-1.3). Unntak fra dette er politiets skiltmyndighet som også omfatter private veger, jf. skiltforskriften § 28. Dersom det oppsettes offentlige trafikkskilt uten tillatelse, skal skiltmyndigheten fjerne dem eller kreve dem fjernet.

Det skal følges en meget restriktiv praksis med hensyn til bruk av offentlige trafikkskilt på private veger. Eventuell skilting må avgjøres etter en avveining av nødvendigheten av skiltet, spørsmålet om trafikantene vil respektere skiltet og muligheten for overvåking. Før trafikkregulerende skilt tillates oppsatt, må det klarlegges om det er knyttet privatrettslige rettigheter til bruken av vegen.

Anvendelse, utforming og plassering av offentlige trafikkskilt på privat veg skal være i samsvar med skiltnormalens bestemmelser. Når offentlige trafikkskilt er tillatt brukt på en privat veg, skal det ikke oppsettes private skilt på samme veg.

På private veger som ikke er åpne for allmenn ferdsel skal offentlige trafikkskilt ikke tillates brukt. Unntak fra dette er stenging av veg med skilt 306.1 "Forbudt for motorvogn" på steder hvor det også er montert bom. Underskilt må da angi hvem som er unntatt fra forbudet.

Private veger som er åpne for allmenn ferdsel og som har liten trafikk skal vanligvis heller ikke skiltes med offentlige trafikkskilt.

Private veger som er åpne for allmenn ferdsel og som har stor trafikk kan i visse henseender fylle likeartede funksjoner som offentlig veg, slik at de lokale skiltmyndigheter finner at bruk av offentlige trafikkskilt er nødvendig av hensyn til sikkerhet og avvikling.

Grensedragningen mellom anvendelse av offentlige trafikkskilt og private skilt for trafikkformål kan ofte være et problem, særlig knyttet til lufthavner, havneområder og andre store terminalområder, større institusjonsområder som sykehus, universiteter o.l. Generelt gjelder at trafikantene ikke bør måtte forholde seg til private skiltsystemer på veger som de vil oppfatte som offentlig veg eller likeverdig med offentlig veg. Eksempler er adkomstveg til ekspedisjonsområdet for avgang og ankomst i lufthavner, adkomst gjennom havneområder til og fra internasjonale ferger, og samleveger som knytter større områder til det offentlige vegnettet. Det er imidlertid en forutsetning at private veger med offentlig skilting er klart avgrenset fra områder med privat skilting, normalt med fysisk skille, slik at skiltingen i området som helhet ikke fremstår som en blanding av offentlige og private skilt.

Privat skilting

På privat veg hvor det ikke er tillatt oppsatt offentlige trafikkskilt, kan den ansvarlige for vegen sette opp private skilt. Slike skilt kan bare håndheves etter privatrettslige regler.

Det finnes ikke noe enhetlig eller felles skiltsystem for privat skilting på private veger og områder. Vegdirektoratet og de lokale skiltmyndigheter har ingen myndighet til å fastsette eller godkjenne slike skilt. Vegtrafikkloven § 5 fjerde ledd setter imidlertid *forbud mot private skilt som kan forveksles med offentlige trafikkskilt*. Skiltmyndighetene må påse at denne lovbestemmelsen overholdes.

Vegtrafikklovens bestemmelse legger altså begrensninger på utformingen av private skilt, og innebærer blant annet at etterligninger av offentlige trafikkskilt ikke er akseptable selv om fargen endres. Private skilt må ikke som helhet ha tekst, skrifttyper, symboler, fargekombinasjoner og form som gjør at de kan forveksles med offentlige trafikkskilt.

En annen begrensning ligger i mulighetene for håndheving. Private skilt som skal regulere et forhold, vil vanligvis ikke kunne håndheves dersom de bare inneholder symboler, fordi ingen er forpliktet ved lov til å kjenne og rette seg etter slike symboler. Dette gjelder selv om symbolene er hentet fra de offentlige trafikkskiltene. Private regulerende skilt må derfor angi den aktuelle regulering i klartekst, f. eks. "Parkering forbudt".

Skiltmyndighetene bør anbefale at private skilt utformes med rektangulær eller kvadratisk form, uansett hvilket budskap skiltet har, og at budskapet angis med tekst. Blå og oransje bunnfarge bør ikke brukes, fordi dette gir et sterkt inntrykk av offentlig skilt. Med disse forutsetninger kan det tillates at private skilt, som supplement til tekst, gjengir etterligninger i hvitt, grått eller svart av offentlige skilt eller symboler.

1-2 Anvendelse

1-2.0 Generelt

Formålet med de offentlige trafikkskiltene er å dekke trafikantenes behov for informasjon og samfunnets behov for regulering av trafikken. Skiltingen utgjør sammen med vegoppmerking og trafikksignaler et omfattende *informasjons- og styringssystem* for vegtrafikken. For at dette systemet skal fungere, må vi sørge for en mest mulig ensartet og konsekvent anvendelse, utforming og plassering av trafikkskiltene i alle deler av landet. Trafikantene skal møte samme varsling, regulering eller informasjon for samme forhold uansett hvor de befinner seg, og skiltingen må ligge innenfor de kunnskaper vi kan forvente hos dem vi henvender oss til.

Dette krever at vi har et relativt detaljert regelverk, og at skiltmyndighetene i praksis etterlever de bestemmelser og retningslinjer som til enhver tid er gjeldende.

Skiltnormalen gir detaljerte bestemmelser om anvendelsen, utformingen og plasseringen av de enkelte skilt og skiltgrupper. Den kan imidlertid ikke gi retningslinjer og løsninger for alle praktisk forekommende forhold. Skiltplanleggeren må også bruke skjønn, basert på trafikk-tekniske grunnprinsipper, faglige kunnskaper og etablert praksis for god skilting, men utøvet innen de rammer og begrensninger som settes av normalens bestemmelser. Utfordringen er å løse de ulike skiltingsoppgaver på enklest mulig måte innenfor det gjeldende skiltsystem.

I spesielle tilfeller kan det likevel være nødvendig å søke løsninger utenfor skiltnormalens bestemmelser. Slike tilfeller må tas opp med Vegdirektoratet som kan gjøre unntak fra normalen (se kapittel 1-1.2). På denne måten kan vi oppnå den nødvendige samordning av skiltanvendelse og skiltbudskap for hele landet.

1-2.1 Grunnleggende krav og prinsipper

Et trafikkskilt skal overbringe et *budskap* til trafikantene, og budskapet skal resultere i en ønsket adferd eller handling. Dersom dette skal fungere, må trafikantene under alle rådende trafikk- og synsforhold:

- oppdage skiltet
- oppfatte eller lese skiltbudskapet
- forstå skiltbudskapet
- tro på og respektere skiltingen
- vurdere og reagere på skiltbudskapet.

Hele denne prosessen skal i de fleste tilfeller skje i løpet av sekunder, og ofte under vanskelige forhold og ulike forstyrrelser. Dette legger sterke begrensninger på den informasjonsmengden vi kan belaste trafikantene med på ett og samme sted, og stiller store krav til utformingen av skiltbudskapet, skiltets tekniske utførelse og plasseringen av skiltet. Samtidig skal skiltingen i mange tilfeller oppfylle formelle juridiske krav, og vi må ta hensyn til skiltenes visuelle innvirkning på veg og gaterommet og de nærmeste omgivelsene.

Så få skilt som mulig, men så mange som nødvendig.

Trafikkskilt skal bare anvendes når det er et klart behov for skilting ut fra en nøye vurdering av trafikksikkerhet, trafikkavvikling og *trafikantenes* behov for informasjon, eller når det ut fra nærmere angitte veg- og trafikkforhold stilles krav om skilting. Restriktiv bruk av skilt belaster

trafikantenes oppmerksomhet minst mulig, fremmer tiltroen til og respekten for trafikk-skiltingen, og reduserer den visuelle forurensningen av veg- og gatemiljøet.

I noen tilfeller forutsetter bruk av enkelte skilt samtidig bruk av andre trafikkskilt, eller gjen-tagelse av skiltingen etter fastsatte regler. Formelle juridiske krav som må oppfylles, kan også bestemme skiltingens omfang.

Bare normerte skilt, skiltsymboler og skiltutforminger.

Anvendelse av normerte skilt, symboler og utforminger opprettholder skiltsystemets ensartethet, entydighet og troverdighet, og fremmer skiltrespekten og trafikantenes muligheter til å oppfatte og forstå skiltingen. Bare skilt og symboler som er fastsatt i skiltforskriften, kan håndheves etter vegtrafikkloven med forskrifter.

Fysiske endringer fremfor skilting

Trafikkskilt kan ikke oppveie eller "reparere" dårlig vegutforming eller dårlige trafikktekniske løsninger, og er ingen erstatning for fysiske utbedringer. God geometrisk utforming og enkle, oversiktlige løsninger gir få og enkle skilt.

Få og enkle reguleringer

Unødvendige reguleringer unngås ved å prøve uten regulering først, og skilte senere om det viser seg et behov. Trafikksikkerhetsmessige konsekvenser må imidlertid vurderes nøye. Enkle reguleringer gir enkel og forståelig skilting som fremmer skiltrespekt og håndheving.

Enkle, korte, klare og entydige skiltbudskap

Trafikantene oppfatter ikke alltid budskap slik skiltplanleggeren har ment. Utformingen av skiltbudskap må vurderes meget nøye, og mulighetene for misforståelser må elimineres. Symboler oppfattes lettere enn tekst, men forstås bare hvis de er selvforklarende eller inn-lært. Tekst må være meget kortfattet og klar for å kunne oppfattes, leses og forstås. Kombi-nasjoner av tekst og symboler er generelt vanskelige å forstå, og må brukes med stor varsomhet. Også uheldige kombinasjoner av skilt kan gi uklare og motstridende budskap.

Hensyn til det visuelle miljø

Hensynet til det visuelle miljø tilsier færrest mulig skilt. De skilt som er nødvendige, må tilpasses omgivelsene på best mulig måte med hensyn til utforming, størrelse og plassering, samtidig som de grunnleggende krav om synbarhet og lesbarhet må oppfylles.

1-2.2 Underskilt

Enkelte skilt kan ha underskilt som brukes for å angi forvarsling eller for å klargjøre, utfylle eller begrense hovedskiltets betydning. Underskilt skal aldri stå alene, men alltid sammen med et hovedskilt. Det bør ikke brukes mer enn to underskilt til samme hovedskilt.

Noen underskilt er generelle og kan brukes under de fleste fare-, forbuds-, påbuds- og opplysningsskilt. Andre underskilt skal bare brukes sammen med bestemte hovedskilt, f.eks. parkeringsregulerende skilt eller 156 "Annen fare". Serviceskilt, vegvisningsskilt og markeringsskilt kan ikke ha underskilt.

Tillatte underskilt for de enkelte skilt og skiltgrupper er gitt i Del 2 og Del 3. Andre underskilt eller underskilttekster kan ikke brukes uten regionvegkontorets godkjenning. Underskilt som skjærer et hovedskilts betydning kan ikke benyttes uten tillatelse fra Vegdirektoratet.

1-2.3 Målform for tekstbudskap og skrivemåte for stedsnavn

Tekst kan anvendes på skilt 560 "Opplysningstavle" og på enkelte soneskilt, serviceskilt og underskilt. Stedsnavn anvendes på enkelte serviceskilt og på vegvisningsskilt.

Målform

Skiltbudskap som gis med tekst, skal ha den målform som er vedtatt i den kommune hvor skiltet settes opp. I språklig nøytrale kommuner skal skiltmyndigheten velge målform i samråd med kommunen.

Normerte skilttekster er så langt det er mulig gitt en språkform som kan anvendes både på bokmål og nynorsk. Når dette ikke er mulig, er det normert tekster i begge målformer.

Skrivemåte for stedsnavn

Skrivemåten for stedsnavn fastsettes etter regler gitt i stadnamnlova med forskrifter. Loven og forskriftene gir også regler for saksbehandlingen. Når skrivemåte er fastsatt, skal denne brukes for det aktuelle stedsnavn. Opplysning om stedsnavn med fastsatt skrivemåte fås fra det sentrale stedsnavnregister ved Statens kartverk.

Nærmere bestemmelser og retningslinjer for bruk av stedsnavn er gitt i Del 5.

1-2.4 Variable trafikkskilt

Generelt

Med variable skilt menes skilt som kan vise eller endre symbol eller tekst etter behov. Skifting av symbol eller tekst kan foregå manuelt, ved fjernkontroll, eller automatisk.

Anvendelsen av variable trafikkskilt er hjemlet i skiltforskriften § 1 nr. 3:

Offentlig trafikkskilt kan være utført slik at skiltet kan veksle mellom to eller flere forskjellige symboler eller tekster.

Variable skilt oppsatt av skiltmyndigheten og rettet mot trafikanter på offentlig veg er offentlige trafikkskilt og faller inn under det regelverk som gjelder for slike skilt, med visse begrensninger for anvendelsen som gitt nedenfor, og visse modifikasjoner av utformingen som gitt i kapittel 1-4.3, jf. skiltforskriften § 1 nr 4.

Anvendelse

Formålet med å bruke variable skilt kan være:

- å angi reguleringer eller informasjon som varierer over tid,
- å forenkle iverksettingen av reguleringer eller anvisninger i forbindelse med hendelser som opptrer sjeldent eller uregelmessig, og som krever rask reaksjon,
- å redusere belastningen på trafikantenes oppmerksomhet ved at skilt som varsler eller angir tidsavhengige forhold, eller retter seg mot spesielle trafikantgrupper, bare vises når de er aktuelle.

Følgende trafikkskilt kan benyttes som variable skilt:

118	Bevegelig bru
156	Annen fare
302	Innkjøring forbudt
306	Trafikkforbud
324	Stopp for angitt formål
330	Svingeforbud
362	Fartsgrense
364	Slutt på særskilt fartsgrense
402	Påbudt kjøreretning
404	Påbudt kjørefelt
560	Opplysningstavle

Alle vegvisningsskilt
Underskilt til fare- og forbudsskilt som kan være variable.

Andre skilt kan gjøres variable bare etter godkjenning fra Vegdirektoratet.

Skiltforskriftens bestemmelser for det aktuelle skilt, og de normalbestemmelser som er gitt for anvendelsen av skiltet, må være oppfylt.

Variable skilt som gir andre budskap enn de som er standardisert for faste trafikkskilt, faller inn under skilt 560 "Opplysningstavle". Det er viktig å få samordnet anvendelsen og utformingen av denne typen variable skilt, slik at trafikantene møter samme budskap for samme situasjon fra sted til sted. Inntil nærmere bestemmelser og retningslinjer er fastsatt skal derfor all anvendelse av slike variable skilt skje i samråd med Vegdirektoratet.

Det kan være nødvendig å gjøre trafikantene oppmerksom på at variable skilt er aktivert - spesielt i tilfeller hvor skiltene sjelden aktiveres. Til slikt *oppmerksomhetssignal* skal benyttes blinkende gult lys, se kapittel 1-2.5. Behovet for oppmerksomhetssignal må vurderes nøye i hvert enkelt tilfelle.

Sikkerhet ved funksjonssvikt

Ved funksjonssvikt skal variable skilt gå i den stilling som gir trafikantene størst sikkerhet. Dette må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Vanligvis bør følgende vises:

118	Bevegelig bru	Symbolet for bevegelig bru
156	Annen fare	Symbolet for annen fare, samt underskilt
302	Innkjøring forbudt	Symbolet for innkjøring forbudt
306	Trafikkforbud	Symbolet for trafikkforbud
324	Stopp for angitt formål	Symbolet for stopp for angitt formål
330	Svingeforbud	Symbolet for svingeforbud eller "blank" flate

362	Fartsgrense	Den laveste av de alternative fartsgrenser
364	Slutt på særskilt fartsgrense	“Blank” flate
402	Påbudt kjøreretning	Symbolet for påbudet eller “blank” flate
404	Påbudt kjørefelt	Som skilt 402
	Opplysnings- og vegvisningsskilt	Vanligvis “blank” flate

Når det er aktuelt å benytte skilt som er bygget opp av lyspunkter eller -linjer, eller som blir aktivert ved hjelp av innvendig belysning, må en nøye vurdere de sikkerhetsmessige konsekvenser av at skiltet faller ut ved strømstans. Det bør også kreves at skilt av denne type har mer enn én lyskilde.

1-2.5 Oppmerksomhetssignal

Gult blinksignal kan anvendes sammen med trafikkskilt for å øke oppmerksomheten mot skiltet, og understreke skiltets betydning. Slikt oppmerksomhetssignal er først og fremst aktuelt i følgende tilfeller:

- Ved variable trafikkskilt – særlig skilt som aktiveres sjelden eller uregelmessig.
- Ved midlertidig oppsatte skilt som varsler om en plutselig oppstått trafikksituasjon.
- Sammen med skilt på sperrevogn i forbindelse med vegarbeid.

Oppmerksomhetssignal sammen med faste, permanente trafikkskilt kan anvendes i helt spesielle tilfeller hvor det av trafikksikkerhetsmessige grunner er særlig viktig at trafikantene mottar skiltinformasjonen. Signal skal anvendes meget restriktivt slik at de beholder sin oppmerksomhetsfremmende virkning, og slik at trafikantene ikke blir mindre mottakelige for informasjon fra skilt uten gule blinksignaler.

Oppmerksomhetssignal skal normalt ha to sirkulære, horisontalt stilte, vekselvis blinkende gule lys plassert over skiltet. Ved midlertidige skilt for kortvarige faresituasjoner kan det brukes ett blinkende gult lys, plassert midt over skiltet.

Nærmere bestemmelser om gule blinksignalanlegg er gitt i **signalnormalen (Håndbok 048)**. Vegdirektoratet skal informeres og eventuelt rådspørres før det etableres slikt signalanlegg.

1-2.6 Midlertidig oppheving av skilt

Trafikkskilt som til visse tider ikke er aktuelle eller ikke skal gjelde, og som ikke har tidsbegrenset gyldighet ved underskilt, skal settes ut av kraft etter følgende regler:

Serviceskilt og vegvisningsskilt kan settes helt eller delvis ut av kraft ved oransje kryss eller oransje strek. Nærmere retningslinjer er gitt i Del 4 og Del 5.

Opplysningsskiltene 531-538 (kjørefeltskilt) og 560 “Opplysningstavle” kan også settes helt eller delvis ut av kraft med oransje kryss.

Alle andre skilt enn de som er nevnt ovenfor, skal tildekkes eller fjernes når de ikke skal være i kraft.

1-3 Plassering

1-3.0 Generelt

Trafikkskiltene plassering har avgjørende betydning for trafikantenes mulighet til å se, oppfatte og reagere på skiltene. Dette gjelder både plassering i forhold til synsretningen og i forhold til andre trafikkskilt. Omgivelsene og bakgrunnen har også betydning for synbarheten til skiltene. For trafikkregulerende skilt bestemmer plasseringen hvor reguleringen gjelder.

Skiltplassering vil i praksis ofte være "det muligens kunst", men det er helt nødvendig at bestemmelser og retningslinjer følges så langt det er praktisk mulig. Følgende forhold er viktige:

- Ensartet og konsekvent skiltplassering over strekninger og innen områder.
- Tilstrekkelig sikt fram mot skiltet i forhold til nødvendig tid for oppfatning eller lesing av skiltbudskapet.
- Tilstrekkelig avstand fra skiltet til det sted skiltbudskapet skal resultere i handling.
- Tilstrekkelig avstand mellom skilt for samme kjøreretning.
- Ikke for mange skilt på samme sted, og logiske kombinasjoner når skilt plasseres sammen.
- Riktig plassering i forhold til skiltets juridiske betydning og gyldighetsområde.
- Riktig høyde- og sideplassering i forhold til trafikantenes synsfelt og skiltets refleksjonsegenskaper.
- Ikke plassering slik at skiltet blir en sikthindring, f.eks. i vegkryss.
- Vurdering av skiltoppsettet (stolpe, portalben) som sidehinder, og tiltak for å hindre påkjøring eller personskader ved påkjøring.
- Vurdering av skiltets visuelle og eventuelt skjemmende virkning i forhold til bakgrunn og omgivelser.

Trafikkskilt skal aldri plasseres på eller umiddelbart etter akselerasjonsfelt og flettestreking.

I de etterfølgende avsnitt er gitt generelle bestemmelser og fellesbestemmelser for skiltplassering i forhold til kjørebane og kjørefelt.

Detaljregler om plassering av de enkelte skilt eller skiltgrupper er gitt i Del 2, Del 3, Del 4 og Del 5.

1-3.1 Krav til sikt og lesbarhet

Fri sikt mot skilt

Hvert enkelt trafikkskilt skal plasseres slik at det får best mulig virkning på det aktuelle sted, og så langt det er mulig slik at det er synbart på en avstand som angitt i figur 3.1.

Fartsgrense	Fri sikt foran skiltet
50 km/t	75 m
60 km/t	100 m
70 km/t	150 m
80 km/t	200 m
90 km/t	250 m
100 km/t	300 m

Figur. 3.1 Krav til fri sikt foran trafikkskilt på veier med ulike fartsgrenser

Appendix 1 gir nærmere bestemmelser om beregning av nødvendig leseavstand.

Hindring av speilrefleks

Lys fra billykter kan gi sjenerende speilrefleks både på reflekterende og ikke-reflekterende skiltflater. På veier uten belysning skal derfor trafikkskilt dreies 3°-5° bort fra veien. På veier med belysning kan trafikkskilt normalt danne rett vinkel med vegens lengdeakse.

Trafikkskilt skal normalt stå vertikalt. På steder hvor sollys gir sjenerende speilrefleks, monteres skiltene noe forover. Vinkelen med vertikalen (skiltstolpen) bør være ca. 5°. Overhengende skilt skal alltid monteres noe forover, slik at skiltet danner en vinkel på ca. 15° med normalen.

Avstand mellom skilt

På fri vegstrekning utenfor tettbygd strøk skal skilt som henvender seg til samme kjøretning, ha *minst 50 m avstand*. Hvis det ikke er begrensninger på plasseringsmulighetene, bør avstanden være minst 100 m.

I tettbygd strøk bør også avstanden mellom skilt for samme kjøretning være minst 50 m, med mindre lokale forhold gjør det helt umulig å oppnå dette. Ved tettere plassering må skiltenes synbarhet og lesbarhet vurderes meget nøye. Det må særlig påses at ett skilt ikke hindrer sikten til neste skilt.

I og i tilknytning til vegkryss kan det være nødvendig å plassere skilt nærmere hverandre enn angitt ovenfor. Mer detaljerte regler er gitt under enkelte skilt.

Alternativt til plassering nær hverandre kan enkelte skilt under visse forutsetninger plasseres sammen på felles stolpe eller skiltoppsett, se avsnitt 1-3.2 om skiltkombinasjoner.

1-3.2 Skiltkombinasjoner

I noen tilfeller kan det være praktisk, ønskelig eller nødvendig å samle flere skilt på samme stolpe eller skiltoppsett. Det er imidlertid sterke begrensninger på mulighetene for å kombinere skilt. Informasjonsmengden blir fort for stor til at trafikantene kan oppfatte alle skiltbudskapene, og ulogiske skiltkombinasjoner kan føre til misforståelser.

Informasjonsmengde - antall skilt

Maksimalt 2 hovedskilt på samme stolpe.
Maksimalt 1 underskilt pr. hovedskilt (i kombinasjonen).

I normalbestemmelsene for enkelte skilt kan det være gjort unntak fra denne hovedregelen.

Rekkefølge.

Dersom flere skilt settes opp på samme stolpe, skal de stå over hverandre og skilt med lavest nummerserie skal vanligvis stå øverst. Rekkefølgen blir altså:

Fareskilt - Forbudsskilt - Påbudsskilt - Opplysningsskilt

Vikeplikt- og forkjørsskilt skal med noen få unntak stå alene, se nedenfor.

Skilt som *skal* stå alene

Følgende skilt skal ikke settes opp sammen med andre hovedskilt:

- 208 Slutt på forkjørsvveg
- 212 Vikeplikt for møtende kjøretøy
- 214 Møtende kjøretøy har vikeplikt
- 302 Innkjøring forbudt
- 560 Opplysningstavle
- Serviceskilt
- Vegvisningsskilt

Vegvisningsskilt må heller ikke settes opp sammen med andre vegvisningsskilt av ulik type, f.eks 721.2 "Vegvisertavle" og 722.2 "Vegviser".

Skilt som *bør* stå alene

Følgende skilt vil det vanligvis være uheldig å kombinere med andre hovedskilt:

- 140 Avstand til gangfelt
- 502.1 Motorveg klasse A
- 508 Kollektivfelt
- 512-514 Holdeplass, Drosjeholdeplass
- 518-522 Gangveg, Sykkelveg, Gang- og sykkelveg
- 524 Møteplass
- 526 Envegskjøring
- 540-542 Gatetun
- 552 Parkering

Det at skilt ikke er nevnt her, betyr ikke at de bør brukes sammen med andre skilt. De fleste skilt kan bare i begrenset grad kombineres med andre skilt.

Skilt med begrenset kombinasjonsmulighet

138 "Jernbanespor" kan bare kombineres med 314 "Høydegrense" på planoverganger uten signalanlegg.

202 "Vikeplikt" og 204 "Stopp" kan bare kombineres med 330 "Svingeforbud", 332 "Vendingsforbud" eller påbudsskilt. Vikepliktskiltet eller stoppskiltet skal stå øverst.

206 "Forkjørsvveg" kan bare kombineres med 362 "Fartsgrense" og 708 "Vegnummer" for gjentagelse etter vegkryss. Rekkefølgen ovenfra skal være 362-206-708 (avvik fra den generelle regelen om skiltrekkefølge).

Soneskilt skal vanligvis stå alene. Soneskiltet krever stor oppmerksomhet fra trafikantene, fordi det skal huskes lenger enn et vanlig skilt, og fordi parkeringssoneskilt ofte inneholder tilleggsopplysninger. Unntak er kombinasjon av fartsgrensesone og parkeringssone, kombinasjon av 542 "Slutt på gatetun" og 366 "Fartsgrensesone" og kombinasjonene 368 "Slutt på fartsgrensesone"/362 "Fartsgrense" (annen grense enn 50 km/t) og eventuelt 378 "Slutt på parkeringssone"/372 "Parkering forbudt".

502.2 "Motorveg klasse B" kan bare kombineres med 148 "Møtende trafikk".

516 "Gangfelt" kan i spesielle tilfeller settes på samme stolpe som øymarkering (skiltene 404/906). For øvrig skal skilt 516 ikke settes opp sammen med andre skilt.

544 "Tettbygd strøk" kan oppsettes sammen med 712 "Stedsnavnskilt". *Ingen* andre skilt må settes opp sammen med skilt 544 eller 712, fordi dette etter internasjonale regler betyr at vedkommende regulering da gjelder i hele det tettbygde strøket.

Andre skiltkombinasjoner

Andre skilt enn dem som er nevnt ovenfor *kan* kombineres (innenfor begrensningen om maksimalt 2 hovedskilt på samme stolpe), men ikke helt vilkårlig. Mange skiltkombinasjoner vil være så uheldige at de ikke må brukes.

Hovedregelen er at skilt bare kan kombineres hvis de har samhörighet:

- Innholdsmessig tilknytning.
- Reguleringer som har umiddelbar sammenheng.
- Gjelder samme punkt eller strekning.
- Gjelder samme trafikanttype.

Fareskilt kan vanligvis bare kombineres med annet fareskilt eller et forbudsskilt. Angis to typer fare, bør disse være knyttet til samme vegstrekning eller samme punkt, f.eks. smal og svingete veg. Fareskilt bør bare benyttes sammen med forbudsskilt dersom forbudet kan knyttes til faremomentet. Fareskilt sammen med fartsgrense bør benyttes med varsomhet dersom faremomentet tilsier lavere hastighet enn den angitte fartsgrense.

To forbudsskilt bør bare settes sammen hvis de gjelder samme strekning eller samme punkt, og er rettet mot samme trafikantgruppe.

Bruk av underskilt i skiltkombinasjoner må gjøres med stor omtanke, slik at det ikke kan oppstå tvil om hvilket hovedskilt underskiltet gjelder.

1-3.3 Plassering i forhold til kjørebane (*FORELØPIG*)

Grunnregler

Grunnreglene om plassering av offentlige trafikkskilt i forhold til kjørebane og kjørefelt er gitt i **skiltforskriften § 2:**

Offentlig trafikkskilt er plassert på høyre side av vegen eller kjørebane i forhold til kjøreretningen. I tillegg kan det være plassert på venstre side av vegen eller kjørebane. Offentlig trafikkskilt kan dessuten være plassert over kjørebane i stedet for på siden.

Dersom det er flere kjørefelt i kjøreretningen og offentlig trafikkskilt er plassert over midten av et kjørefelt, gjelder skiltet bare for vedkommende kjørefelt.

Unntak fra første og annet ledd kan være fastsatt for enkelte skilt eller skiltgrupper.

Hovedregelen er altså at trafikkskilt plasseres ved siden av kjørebane - *sideplasserte skilt*. I visse tilfeller kan trafikkskilt også plasseres over kjørebane - *overhengende skilt*.

Sideplasserte skilt

Skiltforskriften § 2 fastsetter at trafikkskilt som hovedregel skal plasseres på høyre side av kjørebane. Skilt på venstre side er bare supplerende. Trafikkregulerende skilt plassert bare på venstre side av vegen eller kjørebane er derfor ugyldig, med mindre det i forskriftens bestemmelser om vedkommende skilt er gjort unntak fra hovedregelen i § 2. Slik unntak er for eksempel gitt for enkelte påbudsskilt.

Sammenhengen mellom skiltenes plassering i side- og høyderetning og synbarhet, lesbarhet, refleksjonsegenskaper, nedsmussing m.m. er komplisert. Optimal plassering vil være et kompromiss mellom ulike hensyn, men hensynet til trafikantenes mulighet til å oppdage, oppfatte og lese skiltbudskapet under ulike forhold må i alle tilfeller være overordnet. Inntil videre skal etterfølgende bestemmelser gjelde for sideplasserte skilts avstand fra kjørebane.

Horisontal avstand fra kjørebane og skulder

I utgangspunktet skal sideplasserte skilt plasseres så nær kjørebane kant som mulig og sikkerhetsmessig forsvarlig, men alltid utenfor vegens skulder. I figur 3.2 er angitt minimums- og maksimumsavstander som funksjon av vegens fartsgrense. Den angitte minsteavstand fra kjørebane kant (kantlinje) skal betraktes som normalavstand, men stedlige forhold kan gjøre det nødvendig å plassere skiltene i større avstand, f. eks. i områder med stort snøfall.

Av hensyn til synligheten av skilt i både dagslys og mørke bør imidlertid ingen del av skiltflaten ha større avstand fra kjørebane kant enn ca. 7 m.

I tettbygd strøk kan minsteavstanden reduseres til 0,3-0,5 m når kjørebane eller skulderen er avgrenset med kantstein. Minsteavstanden kan også fravikes for skilt på trafikkøy avgrenset med kantstein.

Skiltstolpe eller skiltkant må aldri stå nærmere enn 0,3 m fra kant av sykkel felt, sykkelveg eller gang- og sykkelveg.

På fortau som er smalere enn ca. 3 m og ligger mellom kjørebane og husvegg eller gjerde, bør skilt festes til en horisontalt utkraget arm fra husveggen, eller fra stolpe som står inntil husveggen eller gjerdet.

Fartsgrense (km/t)	Min. avstand fra skulderkant (m)	Min. avstand fra kjørebane kant (m)	Maks. avstand fra kjørebane kant (m)
50 og lavere	0,5	1,0	3,0
60	0,5	1,0	3,0
70	1,0	1,5	3,0
80	1,0	1,5	4,0
90	1,5	2,0	4,5

Figur 3.2 Avstand fra skulderkant (asfaltkant) og kjørebane kant (kantlinje) til trafikkskilt (nærmeste skiltkant)

Minsteavstandene kan fravikes når skiltstolpen står bak rekkverk, men ingen del av skiltet må være nærmere skulderkanten enn rekkverket. De angitte minsteavstander gjelder ikke i tunnel.

Det skal alltid vurderes om et skiltoppsett utgjør et farlig sidehinder ved påkjørsel. I så fall skal det brukes ettergivende skiltstolpe eller skiltmast, eller oppsettes rekkverk.

Vertikal avstand fra kjørebane

Et trafikkskilts høyde over kjørebane måles normalt fra kjørebane til hovedskiltets underkant. Hvis det er to hovedskilt på samme stolpe, måles avstanden til nederste hovedskilt.

Når trafikkskilt står inntil fortau, sykkelveg eller gang- og sykkelveg, skal ingen del av skiltene eller deres fester stå lavere enn 2,2 m over vegen. Når trafikkskilt står over fortau, sykkelveg eller gang- og sykkelveg, er den tilsvarende minstehøyde 2,5 m.

Sideplassert trafikkskilt som ikke står inntil eller over fortau, sykkelveg eller gang- og sykkelveg, skal normalt ha høyde over kjørebane som angitt i figur 3.3. Den angitte høyde kan fravikes dersom det forbedrer skiltets synbarhet og lesbarhet.

Av hensyn til synligheten av skilt i både dagslys og mørke bør ingen del av skiltflaten ha større høyde over kjørebane enn 3,5 - 4,0 m. Når deler av store skiltflater, f. eks. orienteringstavler, kommer høyere enn dette, må det brukes en høyere skiltfolieklasse enn den normale dersom skiltet ikke belyses (se retningslinjer for valg av refleksfolie for trafikkskilt). Det kan også være nødvendig å øke skiltets leseavstand ved å gå opp med størrelsen eller teksthøyden på skiltet.

Skilttype	Skiltnr	Høyde (cm)	Merknad
Fareskilt	100-134	190	Avstand fra vegbane til korsets midtpunkt
	136	90	
	138	270	
	140-156	190	
Vikeplikt- og forkjørsskilt	202	190	
	204	160	
	206-214	190	
Forbudsskilt	302-364	190	
	366,368	160	
	370,372	190	
	376,378	160	
Påbudsskilt	402-406	160	Som frittstående skilt. Se også under de enkelte skilt i Del 3
Opplysnings-skilt	502,504	160	Som frittstående skilt. Se også under skilt 512 i Del 3 Se også under skilt 514 i Del 3
	512	190	
	514	160-200	
	516-526	190	
	528	130	
	530-546	160	
	552	190	
560	130		
Serviceskilt	600-634	130	For platehøyde større eller lik 100 cm
	600-634	160	For platehøyde mindre enn 100 cm
Vegvisnings-skilt	700	160	190 cm hvis det er vegviserfløy Se også under skilt 751 i Del 4 Se også under de enkelte skilt i Del 4
	704	190	
	706	130	
	708	160	
	710	130	
	712	160	
	720	130	
	721	90	
	722	90	
	751	100	
	753-757	100	
	742,744	130	
	762-766	180-200	
Markeringsskilt	902,904	80-120	Minimum. 70 cm som US i kombinasjon med 404
	906	20 / 70	
	912	50-80	
		80-120	
	914	50-100	

Figur 3.3 Normal høyde over kjørebane for sideplasserte trafikkskilt
Avstand fra kjørebane til underkant av hovedskilt

Overhengende skilt

Anvendelse

Skiltforskriften § 2 gir adgang til å plassere trafikkskilt over kjørebane for to formål:

- (1) Som alternativ til sideplassering.
- (2) For regulering av trafikken i bestemt kjørefelt.

(1) Overhengende plassering i stedet for sideplassering skal betraktes som unntak, og bare anvendes i følgende tilfeller:

- Stedlige forhold gjør sideplassering umulig eller svært vanskelig, og annen plassering i lengderetning er tilsvarende vanskelig eller upraktisk.
- Overhengende plassering er den eneste som gjør skiltet tilstrekkelig synbart og lesbart.

På veg med to eller flere kjørefelt i kjøreretningen må slikt overhengende skilt ikke plasseres midt over et kjørefelt, se neste punkt.

(2) Overhengende skilt kan anvendes for å regulere eller gi anvisning for trafikken i *bestemt kjørefelt* når det er to eller flere kjørefelt i kjøreretningen. Skiltet skal da plasseres midt over vedkommende kjørefelt, jf. skiltforskriften § 2 annet ledd.

Når trafikkskilt er plassert over kjørebane, kan eventuelt underskilt plasseres på høyre side av hovedskiltet (skiltforskriften § 17 nr. 3). Dette gir et lavere og ryddigere skiltoppsett enn normal plassering under hovedskiltet, og tilstrekkelig plass til den tekst- eller symbolhøyde som er nødvendig for overhengende skilt.

Vertikal avstand fra kjørebane

Når trafikkskilt henges over kjørebane, må ingen del av skiltene eller deres fester stå i mindre høyde over kjørebane og skulder enn 4,70 m (4,5 + 0,20 m sikkerhetsavstand på grunn av snø, tele etc.). Dette gjelder ikke hvis andre konstruksjoner kommer lavere på det aktuelle sted. Generelt gjelder at skilt over kjørebane skal henge så lavt som disse bestemmelser tillater.

Portalben som er plassert slik at de utgjør et farlig sidehinder, skal være av ettergivende konstruksjon eller stå bak rekkverk.

1- 4 Størrelse og utforming

1- 4.0 Generelt

Fareskilt, vikeplikt- og forkjørsskilt, påbudsskilt og de fleste forbudsskilt og opplysningsskilt har standardisert utforming og standardiserte skiltstørrelser. Annen utforming og andre størrelser kan ikke brukes uten tillatelse fra Vegdirektoratet.

De øvrige skilt utformes med standardiserte skiltelementer (symboler, tekst, piler og border), satt sammen etter detaljerte regler for hver enkelt skilttype. Den utforming og de dimensjoner som er angitt, kan ikke fravikes eller modifiseres uten tillatelse fra Vegdirektoratet.

Symboler er vanligvis lettere å oppfatte enn tekst. Forutsetningen er at symbolene er selvforklarende eller at de inngår i et regelverk som læres og kan forutsettes kjent av trafikantene. Mengden av symboler må heller ikke bli så stort at hele systemet blir uoversiktlig. Det er derfor viktig at det ikke benyttes andre symboler enn dem som er fastsatt i skiltforskriften eller tillatt av Vegdirektoratet som prøveordning med hjemmel i forskriften.

Bedriftsmerker o.l. tillates ikke brukt på offentlige trafikkskilt.

1- 4.1 Størrelse

Detaljerte bestemmelser om trafikkskiltenes størrelse er gitt under de enkelte skilt og skiltgrupper i Del 2, Del 3, Del 4 og Del 5.

Skilt med fast størrelse

Trekantede og sirkelformede trafikkskilt utformes normalt i tre ulike størrelser som betegnes liten størrelse (LS), middels størrelse (MS) og stor størrelse (SS). Noen skilt kan også utformes i understørrelse (US) eller overstørrelse (OS).

Valg av skiltstørrelse gjøres ut fra vurderinger av fartsnivå, vegstandard og omgivelser. Figur 4.1 angir hvordan de ulike størrelser normalt skal anvendes for sideplasserte skilt.

Fartsgrense (km/t)	Type veg	Skiltstørrelse
50 og lavere	Tofeltsveg Flerfeltsveg	LS MS
60 og 70	Alle vegtyper	MS
80	Tofeltsveg Flerfeltsveg	MS SS
90 og 100	Alle vegtyper	SS
-	Gang- og sykkelveger	LS

Figur 4.1 Anvendelse av ulike størrelser på trekantede og sirkelformede trafikkskilt

For enkelte skilt er det fastsatt andre bestemmelser for anvendelsen av de ulike størrelser enn det som fremgår av figur 4.1.

Dersom fartsnivået på det aktuelle sted er lavere enn fartsgrensen, kan det være riktig å gå ned i størrelsesgruppe. Dette vil særlig være tilfelle når vegutformingen tvinger farten ned, f. eks. foran rundkjøringer og på sideveg foran T-kryss. Mindre skilt kan være nødvendig for ikke å hindre sikt, f. eks. på trafikkøyer. Hensyn til miljø og omgivelser kan også tilsi reduserte skiltstørrelser.

I tunneler kan de angitte størrelser i figur 4.1 reduseres fra MS til LS og fra SS til MS for innvendig belyste skilt.

Det kan også være aktuelt å bruke større skilt enn det som fremgår av figur 4.1, f. eks. ved midlertidige anlegg med vanskelig trafikkteknisk utforming eller på steder hvor trafikkforhold eller omgivelser gjør det nødvendig å øke skiltets oppmerksomhetsverdi. Det må imidlertid vises stor forsiktighet med å øke skiltstørrelsen ut over det normale, fordi et slikt virkemiddel fort mister sin verdi og kan svekke respekten for skilt i normal størrelse.

Trekantede og sirkelformede skilt plassert over kjørebanelen skal ha størrelse SS.

Kvadratiske og rektangulære skilt utformes med én størrelse (MS), eller to størrelser (LS og MS). Regler for valg av størrelse er gitt under de enkelte skilt.

De fleste underskilt har faste størrelser. Valg av størrelse bestemmes av størrelsen på det hovedskilt underskiltet skal brukes sammen med.

Skilt med varierende størrelse

Skilt med varierende størrelse omfatter forbudsskiltene 376 og 378, opplysningsskiltene 530, 531, 532, 534, 536, 538 og 560, de fleste serviceskilt og vegvisningsskilt, og enkelte underskilt som inneholder tekst. Størrelsen avhenger av hvilke elementer skiltbudskapet inneholder (symboler, tekst m.m.), dimensjonene på elementene, og regler for hvordan disse skal stilles sammen på skiltflaten. Dimensjoner og utformingsregler er gitt under de enkelte skilt og skiltgrupper.

For skilt med tekst er størrelsen avhengig av teksthøyde og tekstlengde. Teksthøyden H angis ved høyden av de store bokstavene, og er standardisert i følgende høyder:

$H = 35, 70, 105, 126, 140, 175, 210, 280, 350$ og 420 mm.

Serviceskilt og underskilt har faste teksthøyder. For skilt 560 og vegvisningsskilt må teksthøyden i utgangspunktet bestemmes i hvert enkelt tilfelle ut fra tekstmengde, fartsnivå og skiltplassering. Den generelle sammenheng er at jo mer informasjon et skilt inneholder, jo høyere fartsnivået er, og jo lenger ut til siden og opp i høyden skiltet står, desto større må teksthøyden være for at skiltet skal kunne leses før det går ut av bilførerens skarpe synsfelt.

For vegvisningsskilt er det gitt minstekrav til teksthøyde i forhold til fartsgrense eller fartsnivå (se Del 5). Ved stor informasjonsmengde, stor vegbredde eller vanskelige plasseringsforhold kan det være nødvendig å bruke større teksthøyde enn angitt minimum.

Metode for beregning av nødvendig teksthøyde er gitt i Appendix 1.

1- 4.2 Utforming

Detaljerte bestemmelser om trafikkskiltenes utforming er gitt under de enkelte skilt og skiltgrupper i Del 2, Del 3, Del 4 og Del 5.

Skiltenes farge er fastsatt i skiltforskriften og nærmere beskrevet i normalbestemmelsene for de enkelte skilt og skiltgrupper. Tekniske spesifikasjoner for farger og overflatematerialer er gitt i Håndbok 062 Material- og funksjonskrav til vegutstyr.

Enkelte skilt kan eller skal vise skiltbudskapet på begge skiltsider (tosidige skilt). Dette er angitt under de aktuelle skilt. Øvrige skilt skal ha ensfarget, nøytral bakside, vanligvis grå. Annen baksidefarge kan benyttes når fargen inngår i en felles fargesetting for skilt, stolper og fester på en vegstrekning eller i et område.

Dersom skiltkombinasjoner (se kapittel 1-3.2) utføres på felles plate, skal eventuelle synlige deler av platen utenfor skiltansiktene være ikke-reflekterende og ha nøytral, grå farge. Slik felles skiltplate skal aldri ha bord.

Skilt med fast utforming

Skilt med fast utforming skal utformes etter skiltmønstre fastsatt av Vegdirektoratet. Skiltmønster er angitt under hvert skilt med betegnelsen M og det år mønstret ble fastsatt. Skiltmønstrene foreligger i digital form, og kan bestilles i Vegdirektoratet.

For skilt med bord er bordbredden angitt under de enkelte skilt eller skiltgrupper.

Skilt med varierende utforming

Generelt

Skilt med varierende utforming inneholder ulike antall og kombinasjoner av skiltelementer (symboler, piler, tekst og border) avhengig av de forhold skiltbudskapene gjelder. De fleste skilt av denne type finnes i skiltgruppene serviceskilt og vegvisningsskilt.

Detaljerte regler for skiltelementenes innbyrdes plassering og avstander på skiltflaten er gitt under de enkelte skilt og skiltgrupper. Det er viktig at disse bestemmelsene følges. Selv mindre avvik fra normert utforming vil bidra til redusert lesbarhet og forståelse av skiltene.

Symboler, piler og tekst

Symboler og piler utformes etter fastsatte mønstre. Tekst skal utføres med stor forbokstav og små bokstaver ellers, hvis annet ikke er angitt for enkelte skilt, og utformes som angitt i Appendix 2 - trafikalfabetet.

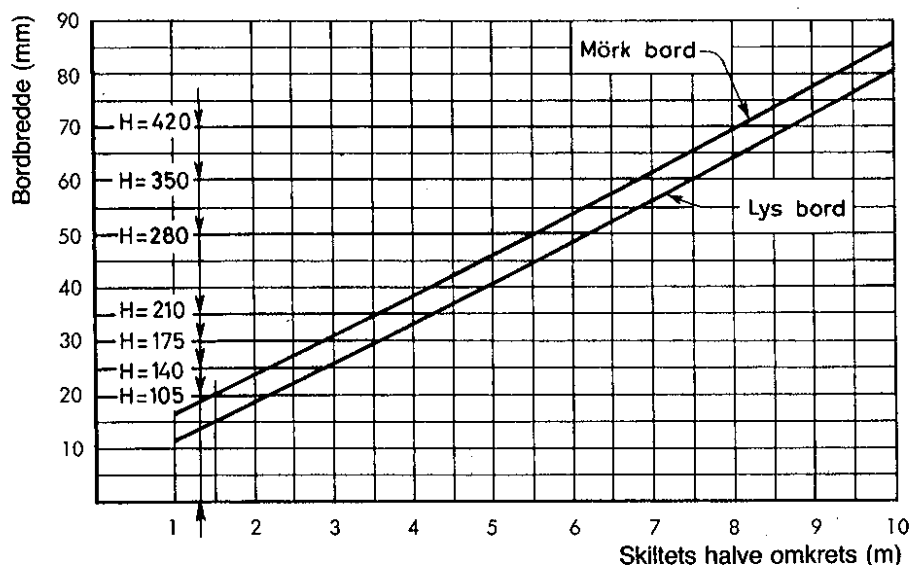
Mer detaljerte regler for piler og tekst er gitt under vegvisningsskilt i Del 5.

Mønstre og trafikalfabetet foreligger i digital form og kan bestilles i Vegdirektoratet.

Border

Standard bord skal utformes med avrundede hjørner med radius lik bordbredden for indre bordkant og radius lik to ganger bordbredden for ytre bordkant. Svart bord skal ligge en halv bordbredde innenfor skiltkant. Hvit bord skal ligge helt inntil skiltkant. For enkelte skilt er det fastsatt annen utforming av borden.

Bordbredden er som hovedregel fastsatt for de enkelte skilt eller skiltgrupper. For skilt 560 og enkelte vegvisningsskilt varierer bordbredden med skiltets størrelse som angitt i figur 4.2.

Figur 4.2 Bredden av lyse og mørke border på enkelte skilt med variabel størrelse. Største bordbredde for ulike tekst høyder er gitt til venstre på figuren.

Den bordbredde som finnes av figur 4.2, avrundes til nærmeste tall i mm som er delelig med 5. For bordbredder mellom 10 og 20 mm kan også bredder som er delelige med 2 anvendes. Bordbredden skal imidlertid ikke overskride de verdier som er angitt på figuren for hver tekst høyde H.

1- 4.3 Utforming av variable trafikkskilt

Generelt

Variable trafikkskilt brukes for å løse spesielle skiltoppgaver, og flere tekniske systemer er anvendelige. Det kan derfor ikke stilles de samme krav til standardisering av utformingen som til faste trafikkskilt, men skiltene skal gjenkjennes som de tilsvarende faste skilt de representerer og fremstå for trafikantene som offentlige trafikkskilt.

Alle tekniske løsninger som skal kunne anvendes for variable trafikkskilt, skal typegodkjennes av Vegdirektoratet. Detaljerte tekniske krav til variable trafikkskilt blir gitt i Håndbok 062 Material- og funksjonskrav til vegutstyr.

Variable trafikkskilt skal vise en skiltflate med samme størrelse som normalbestemmelsene foreskriver for det aktuelle skilt i fast utførelse.

For skilt med tekst skal nødvendig leseavstand og teksthøyder vurderes og bestemmes på samme måte som for faste skilt.

Farger

Variable trafikkskilt skal ha de samme farger som tilsvarende faste trafikkskilt, og fargene skal oppfylle de spesifikasjoner som er gitt for faste skilt.

Unntatt fra denne bestemmelsen er variable skilt som er bygget opp av lyspunkter eller lyslinjer. På slike skilt kan fargene hvit og svart byttes om, slik at den delen av skiltet som ikke lyser framtrer som svart, og den delen som lyser framtrer som tilnærmet hvit. Øvrige farger skal være de samme som for faste skilt, og så nær som mulig oppfylle de spesifikasjoner som er gitt. Variable tekstschilder eller tekstdeler skal vise tekst i hvit eller gul farge på svart bunn. Andre farger på tekst skal inntil videre bare anvendes i samråd med Vegdirektoratet.

Nøyaktighet i symbol- og tekstgjengivelse

Symboler på variable trafikkskilt skal utformes etter de fastsatte skilmønstre for tilsvarende faste skilt. Bokstaver og tall skal utformes i overensstemmelse med trafikalfabetet.

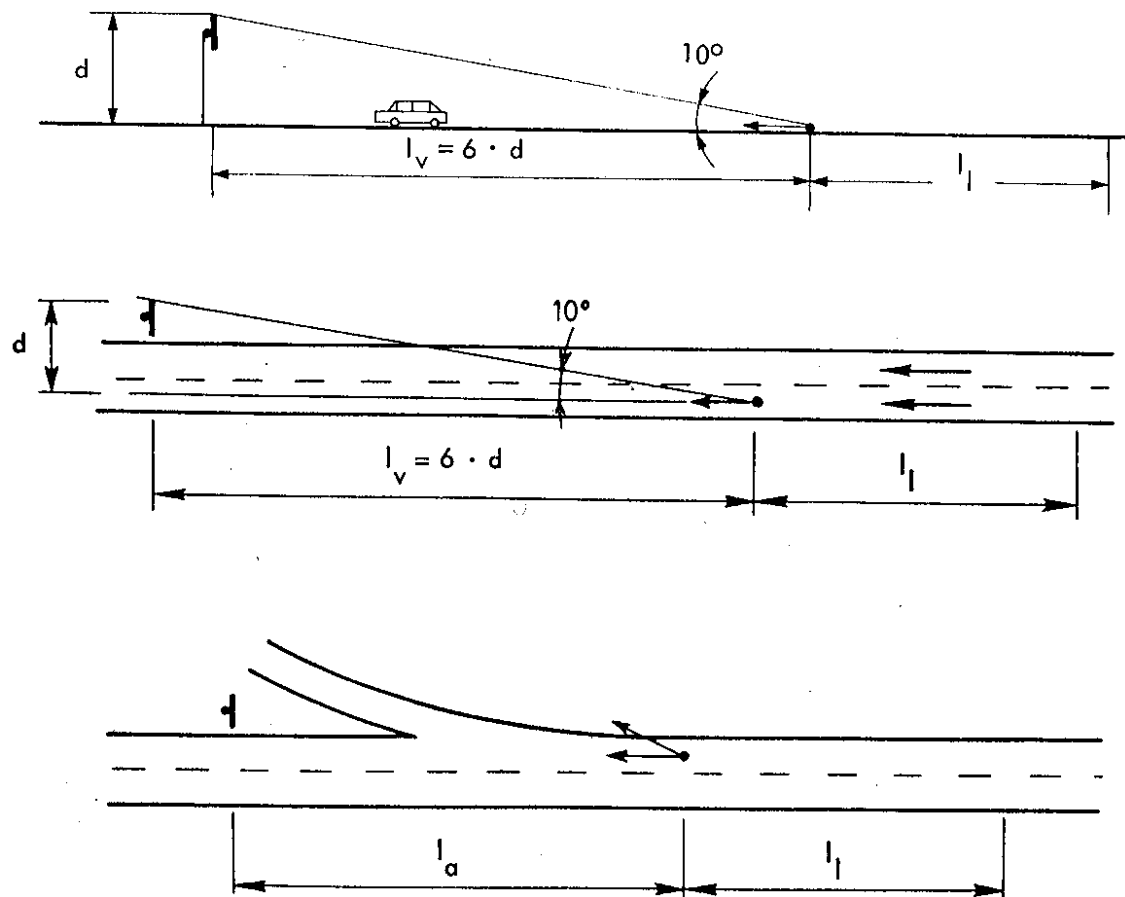
Unntatt fra denne bestemmelsen er variable skilt som er bygget opp av lyspunkter eller lyslinjer, mange små bevegelige deler, eller visuelle flater. Symboler og tekst må imidlertid være gjengitt med tilstrekkelig nøyaktighet til at de lett gjenkjennes av trafikantene. Krav til punktetthet og antall punkter blir gitt i egne bestemmelser. Fast tekst, border, avstand mellom skiltelementer m.m. skal følge normalbestemmelsene for faste skilt.

Appendix 1

BEREGNING AV LESEAVSTAND OG NØDVENDIG TEKSTHØYDE

Beregningen baserer seg på at lesingen av teksten bør være avsluttet før skiltet kommer utenfor bilførerens skarpe synsfelt, og i alle fall før det punkt hvor skiltets opplysning eventuelt skal resultere i en manøver. Bilførerens skarpe synsfelt regnes i dette tilfelle å strekke seg ut til 10 grader fra den vanlige synsretning under kjøring på det aktuelle sted. Eksempler er vist i figur A1.1.

I samsvar med dette skal avstanden d for et skilt på siden av en rett vegstrekning vanligvis måles fra senterlinjen i det fjerneste felt for den aktuelle kjøreretning og til ytterkanten av skiltet. Når skiltet henger over kjørebanelen, måles avstanden fra kjørebanelen til øverste skiltkant.

Figur A1.1 Sammensetning av største leseavstand for skilttekst

Den største leseavstand for skiltets tekst blir:

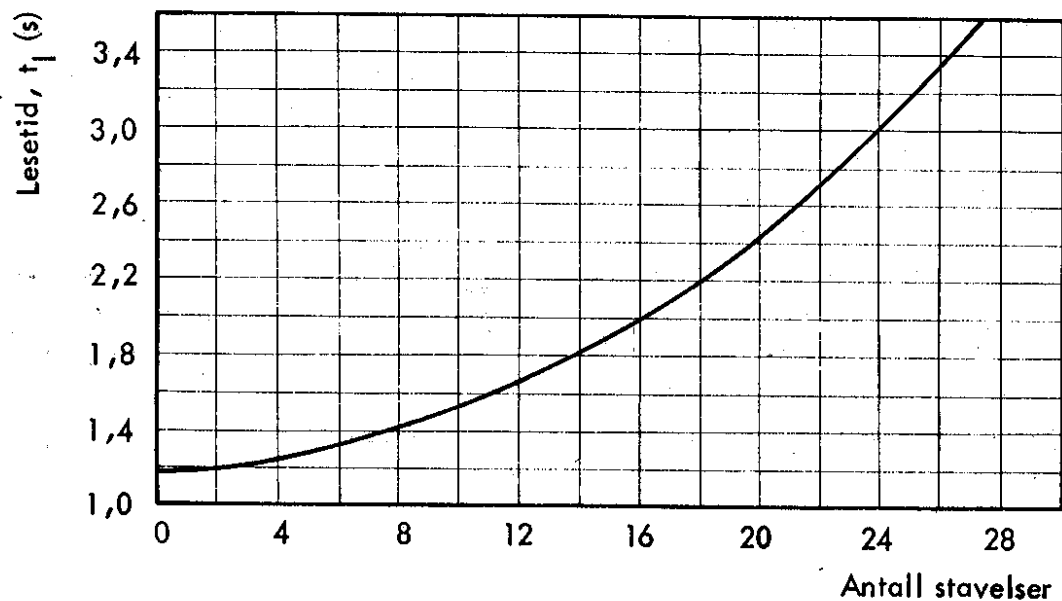
$$l = l_v + l_l \text{ eller } l = l_a + l_l$$

- hvor l_v = avstand fra skiltet til det punkt hvor skiltet går ut av bilførerens synsfelt (= 6·d)
 l_a = avstand fra skiltet til det punkt hvor skiltets opplysning eventuelt skal resultere i en manøver
 l_l = den veglengde som tilbakelegges under lesingen av skiltet

$$l_l \text{ beregnes etter: } l_l = V \cdot t_l / 3,6$$

- hvor V = vegens dimensjonerende hastighet eller tilsynelatende dimensjonerende hastighet på det aktuelle sted (km/t)
 t_l = lesetiden for det antall stavelser som finnes på skiltet (s)

Lesetiden finnes av figur A1.2. Hvis flere skilt står nærmere hverandre og må leses samtidig, skal lesetiden beregnes etter samlet antall stavelser på alle skilt. Ved opptelling av stavelser skal forkortelser, tallgrupper, pilspisser på orienteringstavler, kjørefeltskilt o.l. og miniatyrskilt regnes som 2 stavelser.

Figur A1.2 Lesetid for ulike antall stavelser

Når største leseavstand er beregnet, finnes den tilhørende teksthøyde av figur A1.3. Hvis vegens trafikkbelastning er stor eller skiltet av annen grunn kan være vanskelig å se eller konsentrere seg om, bør det anvendes større teksthøyde enn beregningen tilsier. Det må kontrolleres at den teksthøyde som velges, ikke strider mot de minstekrav til tekst- eller skilthøyde som gjelder for enkelte skilt.

Største leseavstand (m)	Teksthøyde H (mm)
0 - 15	35
16 - 30	70
31 - 45	105
46 - 55	126
56 - 60	140
61 - 75	175
76 - 90	210
91 - 120	280
121 - 150	350
151 - 180	420

Figur A1.3 Nødvendig teksthøyde ved ulike leseavstander

Vanligvis kan teksthøyden finnes direkte ved å gå inn i figur A1.4 (neste side) med vegens dimensjonerende hastighet eller tilsynelatende dimensjonerende hastighet V , antall stavelser, og skiltavstanden d , som er vist på figur A1.1. Tabellen egner seg ikke for interpolering, og det må derfor foretas egen beregning når tabellen ikke gir sikre opplysninger på grunnlag av de aktuelle inngangsdata. Det understrekes også at tabellen bare gjelder i det tilfelle hvor størrelsen l_v inngår i beregningen, slik det er illustrert på de to øverste skisser på figur A1.1.

Bemerk at det i normalbestemmelsene for serviceskilt, vegvisningsskilt og andre skilt med tekst er gitt standard- eller minimumshøyder for H som ikke skal fravikes selv om beregning eller figur A1.4 gir mindre teksthøyde.

V	Skiltavstand d = 3 m					Skiltavstand d = 4 m				
	Antall stavelser					Antall stavelser				
	5	10	15	20	25	5	10	15	20	25
50	105	105	105	126	175	105	126	126	140	175
60	105	105	126	140	175	126	126	140	175	210
70	105	126	126	175	210	126	140	175	175	210
80	126	126	140	175	210	126	140	175	210	280
100	126	175	175	210	280	140	175	210	280	280
120	175	175	210	280	350	175	210	210	280	350
V	Skiltavstand d = 5 m					Skiltavstand d = 6 m				
	Antall stavelser					Antall stavelser				
	5	10	15	20	25	5	10	15	20	25
50	126	126	140	175	175	126	140	175	175	210
60	126	140	175	175	210	140	175	175	210	210
70	140	140	175	210	280	175	175	175	210	280
80	140	175	175	210	280	175	175	210	210	280
100	175	175	210	280	280	175	210	210	280	350
120	175	210	280	280	350	210	210	280	280	350
V	Skiltavstand d = 8 m					Skiltavstand d = 10 m				
	Antall stavelser					Antall stavelser				
	5	10	15	20	25	5	10	15	20	25
50	175	175	175	210	280	210	210	210	280	280
60	175	175	210	210	280	210	210	280	280	280
70	175	210	210	280	280	210	210	280	280	350
80	210	210	210	280	280	210	280	280	280	350
100	210	280	280	280	350	280	280	280	350	350
120	280	280	280	350	420	280	280	350	350	420
V	Skiltavstand d = 12,5 m					Skiltavstand d = 15 m				
	Antall stavelser					Antall stavelser				
	5	10	15	20	25	5	10	15	20	25
50	280	280	280	280	280	280	280	280	350	350
60	280	280	280	280	350	280	280	350	350	350
70	280	280	280	280	350	280	280	350	350	350
80	280	280	280	350	350	280	350	350	350	420
100	280	280	350	350	420	350	350	350	420	420
120	280	350	350	420	420	350	350	420	420	420

Figur A1.4 Teksthøyde ved forskjellige dimensjonerende hastigheter, antall stavelser og skiltavstand

Appendix 2

TRAFIKKALFABETET

Mønsteret for utforming av tekst på trafikkskilt, trafikkalfabetet, er vist på figur A2.1 a-c. Trafikkalfabetet skal brukes for alle trafikkskilt uansett tekstens farge og utførelse. Kopi av alfabetet kan bestilles i Vegdirektoratet.

Teksttegnene på figuren strekker seg fra innerkant av de streker som begrenser teksttegnene. Tegnene er målsatt i deler av høyden av store bokstaver, H. Bredden av bokstaver og tall i de forskjellige standardiserte høydegrupper er gitt i figur A2.2.

Bokstavtekst skal utføres med stor forbokstav og små bokstaver ellers, hvis annet ikke er angitt for spesielle skilt.

Avstanden mellom teksttegn i samme ord eller gruppe og på samme linje kan finnes ved bruk av figurene A3.3 a-j.

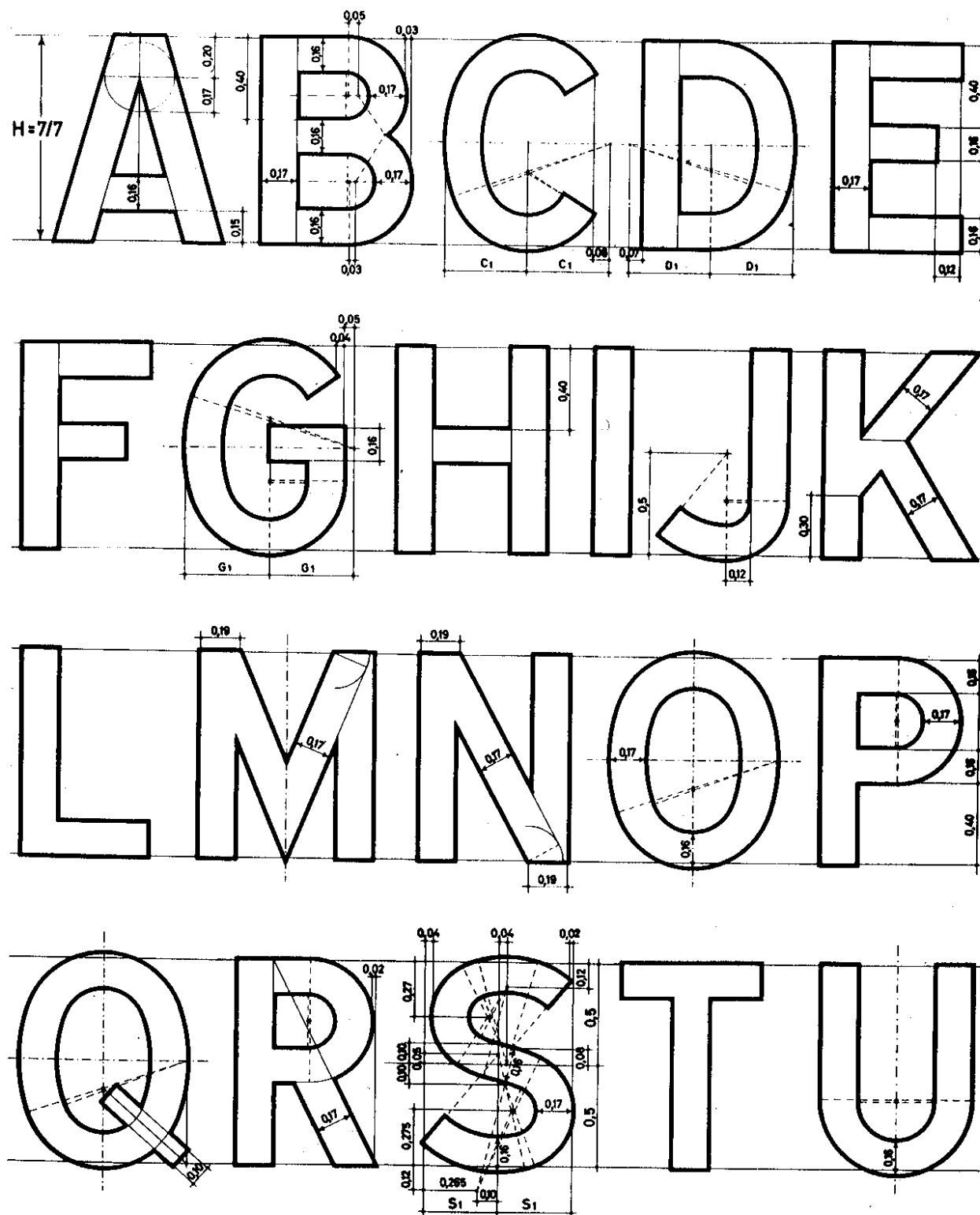
Avstanden mellom tall og deres benevning på samme linje skal være $\frac{4}{7} H$, og avstanden mellom ord skal være $\frac{5}{7} H$. Mellom tall som skilles med bindestrek brukes avstanden H, mens den vanlige tallavstand økes skjønnsmessig når det innsettes komma, parentes etc.

Avstanden mellom tekstlinjer, dvs. de tenkte linjer teksten står på, skal være $\frac{12}{7} H$, hvis ikke annet er angitt for det enkelte skilt.

Appendix 2

Figur A2.1a Trafikkalfabetet

Figur A2.1b Trafikkalfabetet

Tekst-tegn	Teksthøyde H (mm)									
	35	70	105	126	140	175	210	280	350	420
i l	5,3	10,5	15,8	18,9	21	26,3	31,5	42	52,5	63
j	11,5	23	34,5	41,4	46	57,5	69	92	115	138
f r t	15	30	45	54	60	75	90	120	150	180
a c h n										
s u z å	20,5	41	61,5	73,8	82	102,5	123	164	205	246
b d e g										
k p q	21,5	43	64,5	77,4	86	107,5	129	172	215	258
o ø	22	44	66	79,2	88	110	132	176	220	264
v x y	22,5	45	67,5	81	90	112,5	135	180	225	270
m w	32,5	65	97,5	117	130	162,5	195	260	325	390
æ	36,8	73,5	110,3	132,3	147	183,8	220,5	294	367,5	441
I	6	12	18	21,6	24	30	36	48	60	72
E F J L	21,5	43	64,5	77,4	86	107,5	129	172	215	258
P R T Z	23,5	47	70,5	84,6	94	117,5	141	188	235	282
B C D H										
K N S U	25,5	51	76,5	91,8	102	127,5	153	204	255	306
G	27	54	81	97,2	108	135	162	216	270	324
A O Q V										
X Y Ø Å	28,5	57	85,5	102,6	114	142,5	171	228	285	342
M	29,5	59	88,5	106,2	118	147,5	177	236	295	354
W	35	70	105	126	140	175	210	280	350	420
Æ	40	80	120	144	160	200	240	320	400	480
1	8,5	17	25,5	30,6	34	42,5	51	68	85	102
2 3 5 7	19,3	38,5	57,8	69,3	77	96,3	115,5	154	192,5	231
6 8 9	20,5	41	61,5	73,8	82	102,5	123	164	205	246
0 4	22	44	66	79,2	88	110	132	176	220	264

Figur A2.2 Bredde (mm) av bokstaver og tall fra forskjellige høydegrupper

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	6	8	7	3	6
b e o p s æ	5	7	6	2	5
c k	2	5	2	0	2
d g l j q	7	9	7	3	7
f	2	3	2	0	2
h n	6	8	6	2	6
i u	7	8	7	3	7
r	0	2	1	-1	1
t w	5	6	5	1	5
v x y	3	6	3	0	3
ø	6	7	6	2	6
A	3	6	5	0	2
B J U	7	8	7	3	6
C V X	2	5	2	0	2
D O G Q R Ø	6	8	6	2	6
E Æ P W	3	5	3	0	3
F K L	1	3	2	0	2
H I M N	7	9	8	5	7
S	5	7	5	1	3
T	1	2	1	-1	3
Y	0	1	0	-2	0

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	3	7	6	7	8
3 6 8	6	6	5	6	7
4	6	5	3	6	6
5	7	5	3	6	7
7	5	5	0	6	5

Figur A2.3a Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for $H = 35 \text{ mm}$

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	11	15	13	7	11
b e o p s æ	9	13	11	5	9
c k	5	9	5	1	5
d g l j q	13	17	13	7	13
f	5	7	5	-1	5
h n	11	15	11	5	11
i u	13	15	13	7	13
r	1	5	3	-3	3
t w	9	11	9	3	9
v x y	7	11	7	1	7
ø	11	13	11	5	11
A	7	11	9	1	5
B J U	13	15	13	7	11
C V X	5	9	5	1	5
D O G Q R Ø	11	15	11	5	11
E Æ P W	7	9	7	1	7
F K L	3	7	5	-1	5
H I M N	13	17	15	9	13
S	9	13	9	3	7
T	3	5	3	-3	7
Y	1	3	1	-5	1

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	7	13	11	13	15
3 6 8	11	11	9	11	13
4	11	9	7	11	11
5	13	9	7	11	13
7	9	9	1	11	9

Figur A2.3b Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for $H = 70$ mm

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	17	23	20	10	17
b e o p s æ	14	20	17	7	14
c k	7	14	7	1	7
d g l j q	20	26	20	10	20
f	7	10	7	-1	7
h n	17	23	17	7	17
i u	20	23	20	10	20
r	1	7	4	-4	4
t w	14	17	14	4	14
v x y	10	17	10	1	10
ø	17	20	17	7	17
A	10	17	14	1	7
B J U	20	23	20	10	17
C V X	7	14	7	1	7
D O G Q R Ø	17	23	17	7	17
E Æ P W	10	14	10	1	10
F K L	4	10	7	-1	7
H I M N	20	26	23	14	20
S	14	20	14	4	10
T	4	7	4	-4	10
Y	1	4	1	-7	1

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	10	20	17	20	23
3 6 8	17	17	14	17	20
4	17	14	10	17	17
5	20	14	10	17	20
7	14	14	1	17	14

Figur A2.3c Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for $H = 105$ mm

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	20	28	24	12	20
b e o p s æ	16	24	20	9	16
c k	9	16	9	1	9
d g l j q	24	31	24	12	24
f	9	12	9	-1	9
h n	20	28	20	9	20
i u	24	28	24	12	24
r	1	9	5	-5	5
t w	16	20	16	5	16
v x y	12	20	12	1	12
ø	20	24	20	9	20
A	12	20	16	1	9
B J U	24	28	24	12	20
C V X	9	16	9	1	9
D O G Q R Ø	20	28	20	9	20
E Æ P W	12	16	12	1	12
F K L	5	12	9	-1	9
H I M N	24	31	28	16	24
S	16	24	16	5	12
T	5	9	5	-5	12
Y	1	5	1	-9	1

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	12	24	20	24	28
3 6 8	20	20	16	20	24
4	20	16	12	20	20
5	24	16	12	20	24
7	16	16	1	20	16

Figur A2.3d Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for **H = 126 mm**

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	22	31	27	14	22
b e o p s æ	18	27	22	10	18
c k	10	18	10	1	10
d g l j q	27	35	27	14	27
f	10	14	10	-1	10
h n	22	31	22	10	22
i u	27	31	27	14	27
r	1	10	6	-6	6
t w	18	22	18	6	18
v x y	14	22	14	1	14
ø	22	27	22	10	22
A	14	22	18	1	10
B J U	27	31	27	14	22
C V X	10	18	10	1	10
D O G Q R Ø	22	31	22	10	22
E Æ P W	14	18	14	1	14
F K L	6	14	10	-1	10
H I M N	27	35	31	18	27
S	18	27	18	6	14
T	6	10	6	-6	14
Y	1	6	1	-10	1

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	14	27	22	27	31
3 6 8	22	22	18	22	27
4	22	18	14	22	22
5	27	18	14	22	27
7	18	18	1	22	18

Figur A2.3e Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for $H = 140$ mm

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	28	38	33	17	28
b e o p s æ	23	33	28	12	23
c k	12	23	12	2	12
d g l j q	33	44	33	17	33
f	12	17	12	-2	12
h n	28	38	28	12	28
i u	33	38	33	17	33
r	2	12	7	-7	7
t w	23	28	23	7	23
v x y	17	28	17	2	17
ø	28	33	22	12	28
A	17	28	23	2	12
B J U	33	38	33	17	28
C V X	12	23	12	2	12
D O G Q R Ø	28	38	28	12	28
E Æ P W	17	23	17	2	17
F K L	7	17	12	-2	12
H I M N	33	44	38	23	33
S	23	33	23	7	17
T	7	12	7	-7	17
Y	2	7	2	-12	2

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	17	33	28	33	38
3 6 8	28	28	23	28	33
4	28	23	17	28	28
5	33	23	17	28	33
7	23	23	2	28	23

Figur A2.3f Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for **H = 175 mm**

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	34	46	40	21	34
b e o p s æ	27	40	34	15	27
c k	15	27	15	2	15
d g l j q	40	52	40	21	40
f	15	21	15	-2	15
h n	34	46	34	15	34
i u	40	46	40	21	40
r	2	15	8	-8	8
t w	27	34	27	8	27
v x y	21	34	21	2	21
ø	34	40	34	15	34
A	21	34	27	2	15
B J U	40	46	40	21	34
C V X	15	27	15	2	15
D O G Q R Ø	34	46	34	15	34
E Æ P W	21	27	21	2	21
F K L	8	21	15	-2	15
H I M N	40	52	46	27	40
S	27	40	27	8	21
T	8	15	8	-8	21
Y	2	8	2	-15	2

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	21	40	34	40	46
3 6 8	34	34	27	34	40
4	34	27	21	34	34
5	40	27	21	34	40
7	27	27	2	34	27

Figur A2.3g Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for $H = 210$ mm

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	45	62	53	28	45
b e o p s æ	36	53	45	20	36
c k	20	36	20	2	20
d g l j q	53	70	53	28	53
f	20	28	20	-2	20
h n	45	62	45	20	45
i u	53	62	53	28	53
r	2	20	11	-11	11
t w	36	45	36	11	36
v x y	28	45	28	2	28
ø	45	53	45	20	45
A	28	45	36	2	20
B J U	53	62	53	28	45
C V X	20	36	20	2	20
D O G Q R Ø	45	62	45	20	45
E Æ P W	28	36	28	2	28
F K L	11	28	20	-2	20
H I M N	53	70	62	36	53
S	36	53	36	11	28
T	11	20	11	-11	28
Y	2	11	2	-20	2

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	28	53	45	53	62
3 6 8	45	45	36	45	53
4	45	36	28	45	45
5	53	36	28	45	53
7	36	36	2	45	36

Figur A2.3h Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for $H = 280$ mm

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	56	77	66	35	56
b e o p s æ	45	66	56	24	45
c k	24	45	24	3	24
d g l j q	66	87	66	35	66
f	24	35	24	-3	24
h n	56	77	56	24	56
i u	66	77	66	35	66
r	3	24	14	-14	14
t w	45	56	45	14	45
v x y	35	56	35	3	35
ø	56	66	56	24	56
A	35	56	45	3	24
B J U	66	77	66	35	56
C V X	24	45	24	3	24
D O G Q R Ø	56	77	56	24	56
E Æ P W	35	45	35	3	35
F K L	14	35	24	-3	24
H I M N	66	87	77	45	66
S	45	66	45	14	35
T	14	24	14	-14	35
Y	3	14	3	-24	3

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	35	66	56	66	77
3 6 8	56	56	45	56	66
4	56	45	35	56	56
5	66	45	35	56	66
7	45	45	3	56	45

Figur A2.3i Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for $H = 350$ mm

Bokstav til venstre	Bokstav til høyre				
	a c d o q s å	b h k l i n p r m u	e g æ ø	j	v x t y w f
a m å	67	92	80	42	67
b e o p s æ	55	80	67	30	55
c k	30	55	30	4	30
d g l j q	80	105	80	42	80
f	30	42	30	-4	30
h n	67	92	67	30	67
i u	80	92	80	42	80
r	4	30	17	-17	17
t w	55	67	55	17	55
v x y	42	67	42	4	42
ø	67	80	67	30	67
A	42	67	55	4	30
B J U	80	92	80	42	67
C V X	30	55	30	4	30
D O G Q R Ø	67	92	67	30	67
E Æ P W	42	55	42	4	42
F K L	17	42	30	-4	30
H I M N	80	105	92	55	80
S	55	80	55	17	42
T	17	30	17	-17	42
Y	4	17	4	-30	4

Tall til venstre	Tall til høyre				
	1 2	3	4 7	5 8 9	6 0
2 9 0 1	42	80	67	80	92
3 6 8	67	67	55	67	80
4	67	55	42	67	67
5	80	55	42	67	80
7	55	55	4	67	55

Figur A2.3j Avstander mellom bokstaver eller tall (mm) for $H = 420$ mm

NORMALER

TILLEGG TIL HÅNDBOK 050

SERVICESKILT

OG SERVICESYMBOLER PÅ VEGVISNINGSSKILT

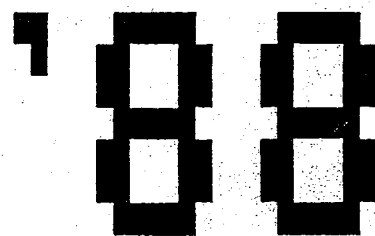
SKILTORMALER

for SERVICESKILT
og VEGVISNINGSSKILT

VEILEDNING

i SERVICESKILTING

FORELØPIG
UTGAVE

STATENS VEGVESEN

FORORD

TEKNISKE BESTEMMELSER OG RETNINGSLINJER (SKILTORMALER) FOR SERVICESKILT, LOKALVEGVISNING OG BRUK AV SERVICESYMBOL PÅ VEGVISNINGSSKILT, GITT MED HJEMMEL I FORSKRIFTER OM OFFENTLIGE TRAFIKKSKILT M.M.

Vegdirektoratet har med hjemmel i skiltforskrifter av 10. oktober 1980, § 31 nr. 1, fastsatt nye tekniske bestemmelser og retningslinjer for anvendelse, utforming, størrelse og plassering av serviceskilt og enkelte vegvisningsskilt, gjen-gitt i kapitel 1 og 2 i denne håndbok. Bestemmelsene erstatter tidligere bestem-melser om serviceskilt, gitt i kap. 16 i håndbok 050 TRAFIKKAVVIKLING 1981, og avvikende bestemmelser om vegvisningsskilt, gitt i håndbok 050 SKILTORMALER 1987.

Vegdirektoratets håndbok 050 SKILTORMALER 1987 inneholder normalbestemmelsene for de øvrige trafikkskilt. For å få en fullstendig oversikt over skiltnormal-ene, må denne håndbok anvendes sammen med håndbok 050.

De etterfølgende normalbestemmelser trer i kraft straks. Skiltnormalenes bestem-melser er bindende for skiltmyndighetene, jfr. skiltforskriftene §31 nr.1. Dersom skiltmyndighetene i spesielle tilfeller ønsker å fravike normalene, må de innhente samtykke fra Vegdirektoratet.

De viktigste endringene i forhold til tidligere normaler gjelder anvendelses-kriteriene for de enkelte symboler. Det er dessuten gjort enkelte endringer av symbolstørrelser og regler for kombinasjon av symboler og tekst på serviceskilt og vegvisningsskilt.

Arbeidet med normalen har avdekket behovet for endringer i både forskrifter og skiltutformingsregler. Denne utgaven av normalen basert på gjeldende skilt-forskrifter og system for skiltutforming. Det vil bli arbeidet videre med nye forskrifter og skilt-design, og det tas sikte på å utgi en ny utgave av normalen i 1990. Forslag til ny forskriftstekst er gjengitt for det enkelte skilt.

Av praktiske årsaker inneholder denne håndboka også en VEILEDNING i service-skiltplanlegging (kap. 3) og i saksbehandling og finansiering av serviceskilting (kap. 4). Disse kapitler er ikke en del av SKILTORMALEN.

Oslo, april 1988
Vegdirektoratet

Ansvarlig avdeling: Planavdelingen

INNHold

	Side
FORORD	1
INNHold	2
KAP. 1 (16) SERVICESKILT	4
16.0 GENERELT	4
Formål og behov	
Rutevise og områdevise planer	
Motorveger	
Byer og tettsteder	
Navn og annen tekst	5
Krav til avkjørsler og parkering	
Åpningstid/tildekking	
Reklame	
16.1 UTFORMING AV SERVICESKILT	6
Servicesymboler	
Servicesymboler på vegvisningsskilt	7
Utforming av serviceskilt	
Avstand til neste serviceanlegg	10
Tildekking	11
16.2 PRINSIPPER FOR ANVENDELSE OG PLASSERING	12
Angivelse av servicestedet	
Forvarsling og vegvisning	
16.3 DE ENKELTE SERVICESYMBOLER OG -SKILT	16
601 Radiostasjon	17
602 Førstehjelp	18
604 Telefon	19
605 Nødtelefon	
606 Brannslukningsapparat	20
608 Verksted	
610 Bensinstasjon	21
612 Toalett	23
614 Servering	24
616 Restaurant	25
618 Campingplass	26
620 Campingvognplass	
622 Hytter	
624 Vandrerhjem (Ungdomsherberge)	29
626 Overnattingssted	30
628 Rasteplass	31
630 Badeplass	32
632 Severdighet	33
633 Spesiell severdighet	34
634 Informasjon	35
636 Informasjonskart	36

	Side
KAP. 2 (17) VEGVISNINGSSKILT	38
17.0 GENERELT	39
17.1 STØRRELSE OG UTFORMING	40
Teksthøyde	
Farge på vegvisningsskilt	
Piler og border	41
Skiltstørrelse	
Størrelse på symboler, felt og miniatyrskilt	
Avstand mellom symboler, tekst, border m.m.	
Servicesymboler på vegvisningsskilt	42
17.2 PLASSERING	
17.3 DE ENKELTE VEGVISNINGSSKILT	
710 Avstandsskilt	44
720 Orienteringstavler, generelt	45
720.1 og .2 Orienteringstavler	
720.3 Orienteringstavle	46
720.4 Orienteringstavle	47
721.1 Avkjøringsvegviser	48
722 Vegvisere, generelt	49
722.2 Vegviser for vegkryss	50
722.3 Vegviser for lokalvegvisning	
724 Overhengende kjørefeltskilt, generelt	52
724.2 og .3 Overhengende kjørefeltskilt	
724.4 Overhengende kjørefeltskilt	53
730 Symboler for vegvisningsskilt	54
KAP. 3 VEILEDNING I SERVICESKILTING	55
Vurdering av behov	
Rutevise og områdevise planer	56
Motorveger og omkjøringsveger	
Byer og tettsteder	57
Serviceskilt og servicesymboler	
Serviceskilt eller vegvisningsskilt	
Navn m.m. på serviceskilt	
Kombinasjon av symboler	58
Servicesymboler på vegvisningsskilt	
Vegvisning til serviceanlegg	
Industri- og serviceområder	
Enkeltbedrifter og kjøpesenter	59
Reklame eller offentlig trafikkskilt	
Reklame på masteskilt o.l.	
Lovbestemmelser om reklame	61
Eksempler på serviceskilting	63
KAP. 4 SAKSBEHANDLING OG FINANSIERING	71
Saksbehandling, behandling av klager	
Veiledning til søkere	
Finansiering	72
Søknadsskjema	73

KAP. 1 (16) S E R V I C E S K I L T

16.0 GENERELT

Kapitlet behandler bruken av servicesymbolene 602 - 634, skilt 601 "Radio-stasjon", skilt 633 "Spesiell severdighet" og skilt 636 "Informasjonskart". For skilting til virksomheter som ikke dekkes av servicesymbolene eller skilt 633, vises til kap. 17 om vegvisningsskilt, særlig skilt 722.3 "Vegviser for lokal-vegvisning".

Formål og behov

Formålet med serviceskiltingen er å:

- informere de reisende om hvilke servicetilbud som finnes langs vegen eller i det området vegen går gjennom;
- lede trafikantene til disse servicestedene på enkleste og sikreste måte;
- redusere antallet reklameskilt langs vegene.

Serviceskiltingen skal dekke et viktig behov for informasjon til trafikantene, og skal behandles likeverdig med den øvrige offentlige trafikkskilting. En god serviceskilting vil kunne bidra til større trafikksikkerhet, øke trafikantenes kjørekomfort, og redusere omfanget av unødvendig kjøring for å nå reisemål. Det skal også tas hensyn til at slik skilting kan ha betydning for oppbyggingen av lokalt næringsliv og turisme.

Generelt må det legges vekt på følgende forhold ved planlegging og vurdering av serviceskilting:

1. Trafikkens sikkerhet og avvikling.
2. Trafikantenes behov for informasjon om servicetilbud.

Serviceskiltingen må tilpasses den øvrige trafikkskilting - spesielt vegvisningsskiltingen - med hensyn til informasjonsmengde og plassering.

Rutevise og områdevise planer

Det bør utarbeides samlede planer for serviceskiltingen. Slike planer kan omfatte bestemte vegruter eller større områder, og bør utarbeides i samarbeid med de berørte kommuner, lokale turistorganisasjoner og næringslivsorganisasjoner.

Motorveger o.l.

På eller i tilknytning til motorveg skal serviceskilt settes opp etter en samlet plan for motorvegstrekingen eller vegruten. Det samme gjelder lengre, avkjørselsfrie vegstrekinger med tilnærmet motorvegstandard, og omkjøringsveger som leder trafikken utenom tettsteder med trafikantrettede servicetilbud.

Byer og tettsteder

I byer og større tettsteder med bymessig bebyggelse skal serviceskilt bare unn-taksvis benyttes, med mindre skiltingen inngår i en samlet plan for byen eller tettstedet.

Navn og annen tekst

Stedsnavn kan angis på serviceskilt for større rasteanlegg og andre steder med variert servicetilbud, f. eks. mindre tettsteder. For enkeltbedrifter kan stedsnavn eller bedriftsnavn angis dersom dette er nødvendig for å skille mellom flere anlegg i samme område, eller stedet er særlig kjent i turistsammenheng. Betegnelser som gjentar symbolinformasjonen, f.eks. "Camping", "Vandrerhjem" o.l. skal vanligvis ikke angis. Unntak kan gjøres for å unngå misforståelse om hvilket sted som er ment.

Serviceskilt kan også angi tekst med nærmere informasjon om servicetilbudet, f.eks. "Motell", "Museum", "Turistinformasjon".

Nærmere regler om bruk av navn og tilleggsinformasjon er gitt i avsn. 16.1 og under de enkelte servicesymboler i avsn. 16.3. Firmamerker o.l. tillates ikke på serviceskilting.

Krav til avkjørsler og parkering

Serviceskilt skal bare tillates for steder som har avkjørsel som er godkjent av vegmyndighetene til det aktuelle formål. Endret og utvidet bruk av eksisterende avkjørsel må også godkjennes før serviceskilt tillates. Det vises forøvrig til Vegloven §§ 40-43, og til Plan- og bygningsloven.

I visse tilfeller kan trafikkforholdene gjøre det aktuelt å vise servicetilbud bare for trafikk i en av kjøreretningene.

Parkeringsforholdene i tilknytning til det enkelte servicested må være tilfredsstillende med hensyn til antall oppstillingsplasser og kjøreforhold. Parkeringsområde må være godkjent av offentlig myndighet til det aktuelle formål. Endret og utvidet bruk av eksisterende parkeringsplass må også godkjennes.

Åpningstid. Tildekking.

Servicetilbud som vises på skilt skal være tilgjengelig for de vegfarende i normal åpningstid. Ved midlertidig stengning skal det aktuelle symbol være fjernet eller tildekket. Sesongmessige servicebedrifter skal pålegges å foreta fjerning eller tildekking etter anvisning fra vegmyndigheten.

Bedrifter som har døgnåpent kan vise dette med teksten "Åpen 24 t" på nedre del av serviceskilt.

Nærmere regler om hvordan tildekking kan gjøres og åpningstid skal angis, er gitt i avsn. 16.1.

Andre opplysninger som "Åpen", "Ledig", "Stengt" eller "Fullt" skal ikke gis i tilknytning til serviceskilt, men kan tillates på skilt ved avkjørsel til bedriften (jfr. bensinstasjoner).

Reklame

Serviceskilt som forvarsel skal vanligvis ikke tillates for anlegg som har frittstående reklameskilt langs vegen utenfor eget bedriftsområde. Vegviser med servicesymboler ved avkjørsel skal ikke tillates dersom bedriften er godt synlig ved f.eks. reklame på bygning. Tillatelse til serviceskilting skal inneholde forbehold om at skiltene kan fjernes dersom reklame oppsettes, selv om denne reklamen ikke er ulovlig etter vegloven.

16.1 UTFORMING AV SERVICESYMBOLER OG SERVICESKILT

Servicesymboler

Symboler som kan anvendes i serviceskiltingen er følgende:

602
Førstehjelp

604
Telefon

605
Nødtelefon

606
Brannsløkningsapparat

608
Verksted

610
Bensinstasjon

612
Toalett

614
Servering

616
Restaurant

618
Campingplass

620
Campingvogn-
plass

622
Hytter

624
Vandrerhjem

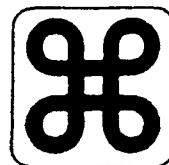
626
Overnattings-
sted

628
Rasteplass

630
Badeplass

632
Severdighet

634
Informasjon

Symbol 602 "Førstehjelp" er rødt. Symbol 606 "Brannsløkningsapparat" er rødt med sorte stråler. Symbol 605 "Nødtelefon" har rød telefon og sort tekst "SOS". De øvrige symboler er sorte. Symbolene står på et hvitt, kvadratisk felt med avrundede hjørner, og skal utformes i samsvar med fastsatte skiltmønstre (M 1988).

Servicesymbolene kan anvendes på vegvisningsskilt og på serviceskilt. Detaljerte regler for anvendelsen av de enkelte symbolene er gitt i avsn. 16.3.

Servicesymboler på vegvisningsskilt

Servicesymbolene 602 - 634 kan anvendes på orienteringstavler (720), vegvisertavler (721), vegvisere (722.3), overhengende kjørefeltskilt (724) og avstandsskilt (710). Nærmere regler for bruk av servicesymboler på vegvisningsskilt, og utformingen av slike skilt er gitt i kap. 17.

Utforming av serviceskilt

Generelt

De ordinære serviceskilt er rektangulære, med blå bunnfarge og hvit bord. Skiltene kan vise inntil fire servicesymboler, tekst som gir nærmere informasjon om servicestedet og avstand. Servicesymbolene skal stå på hvert sitt hvite, kvadratiske felt med avrundede hjørner. Eventuell tekst er hvit på blå bunn.

Følgende serviceskilt utformes etter spesielle regler som er gitt under de aktuelle skilt i avsn. 16.3:

- 601 "Radiostasjon"
- 633 "Spesiell severdighet" (Brune turistskilt)
- 636 "Informasjonskart"

Plassering av skiltelementene

De enkelte skiltelementer skal ha følgende rekkefølge, regnet ovenfra:

- Evt. stedsnavn
- Symbol(er)
- evt. stedsnavn/bedriftsnavn
- evt. informasjon (tekst)
- avstand.

På skilt som angir flere servicetilbud for et bestemt sted, f. eks. et tettsted eller et større rasteanlegg, kan stedsnavnet angis over servicesymbolene. I alle andre tilfeller skal navn og annen tekst stå under symbolene. Stedsnavn eller bedriftsnavn skal plasseres på egen linje over evt. informasjonstekst om stedet. Allt tekst skal være så kort som mulig, men kan om nødvendig deles på to linjer. Symboler, tekst og avstand skal sentreres om skiltets vertikale midtakse.

Størrelse

Størrelsen på serviceskiltene varierer med antall symboler, antall tekstlinjer og lengden på eventuell tekst.

Servicesymbolene utføres i to størrelser, MS og SS. Symbolstørrelse SS skal benyttes på motorveger, andre veger med fire eller flere kjørefelt, og veger med fartsgrense over 80 km/t. Dimensjoner for symbolfelt og tilhørende teksthøyder er gitt i tabellen nedenfor:

	SYMBOL- FELT (mm)	TEKSTHØYDE H (mm)		
		NAVN*	TEKST	AVSTAND
MS	450 x 450	175*	140	210**
SS	570 x 570	210*	175	280**

* Bør økes til 210 (MS)/280 (SS) for korte navn

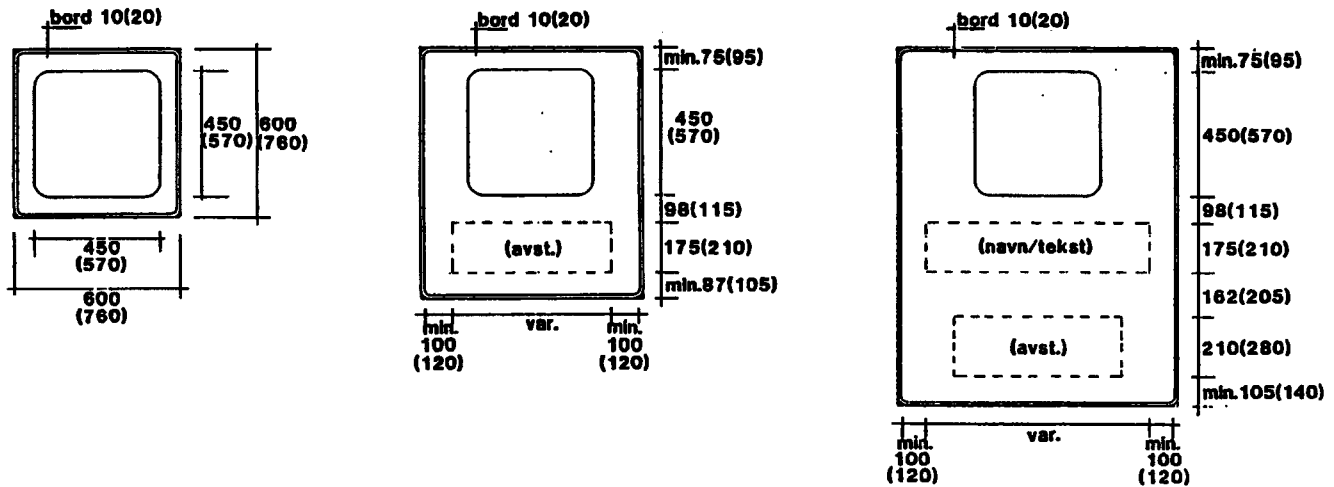
** Tall skal ha høyde H (7/7). På skilt med ett symbol uten tekst reduseres H, se figur 16.1.

Standard skiltutforming

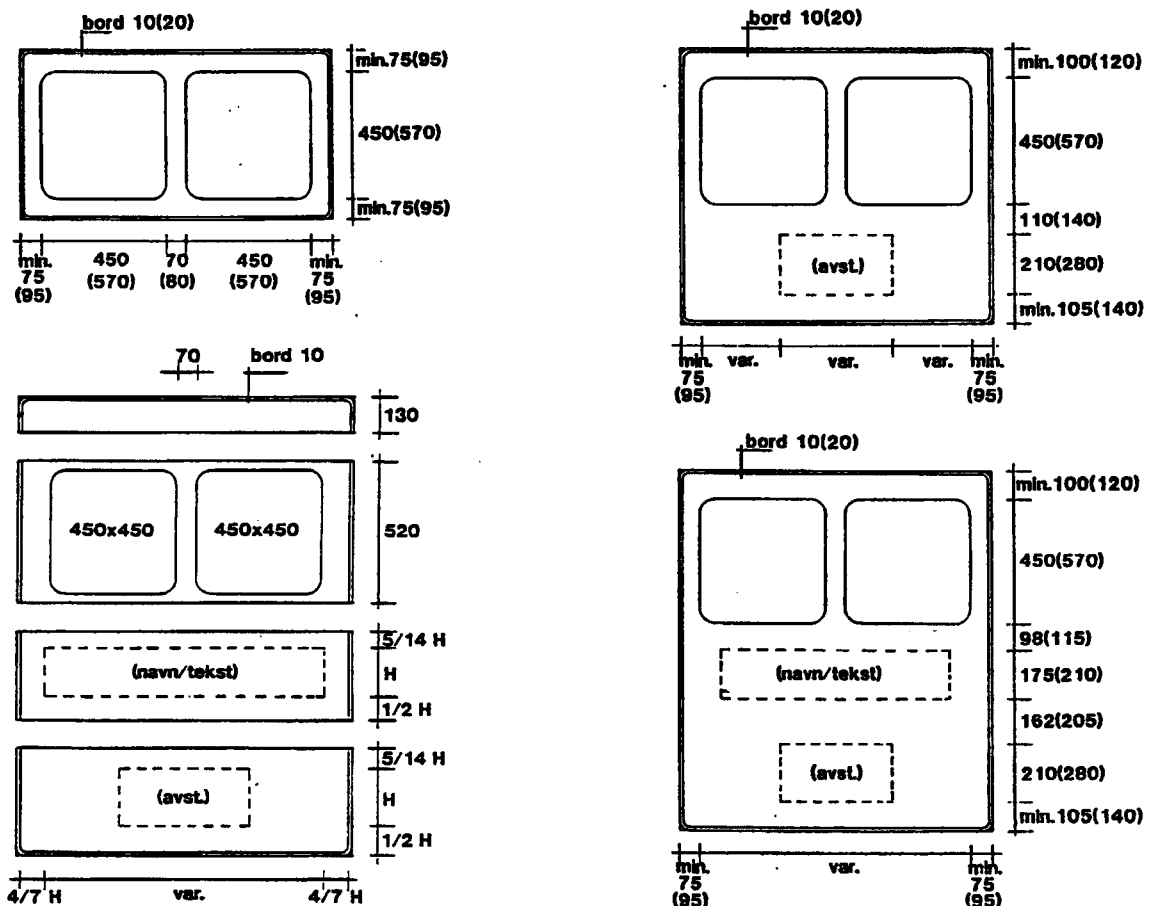
Bordbredden varierer med skiltstørrelsen, og er gitt i etterfølgende eksempler.

Standard utforming av skilt med ett, to, tre og fire servicesymboler er vist i figurene 16.1 - 16.3. For større skilt med kombinasjoner av symboler og tekst er utformingen tilpasset standard platehøyder for VD-skiltprofiler.

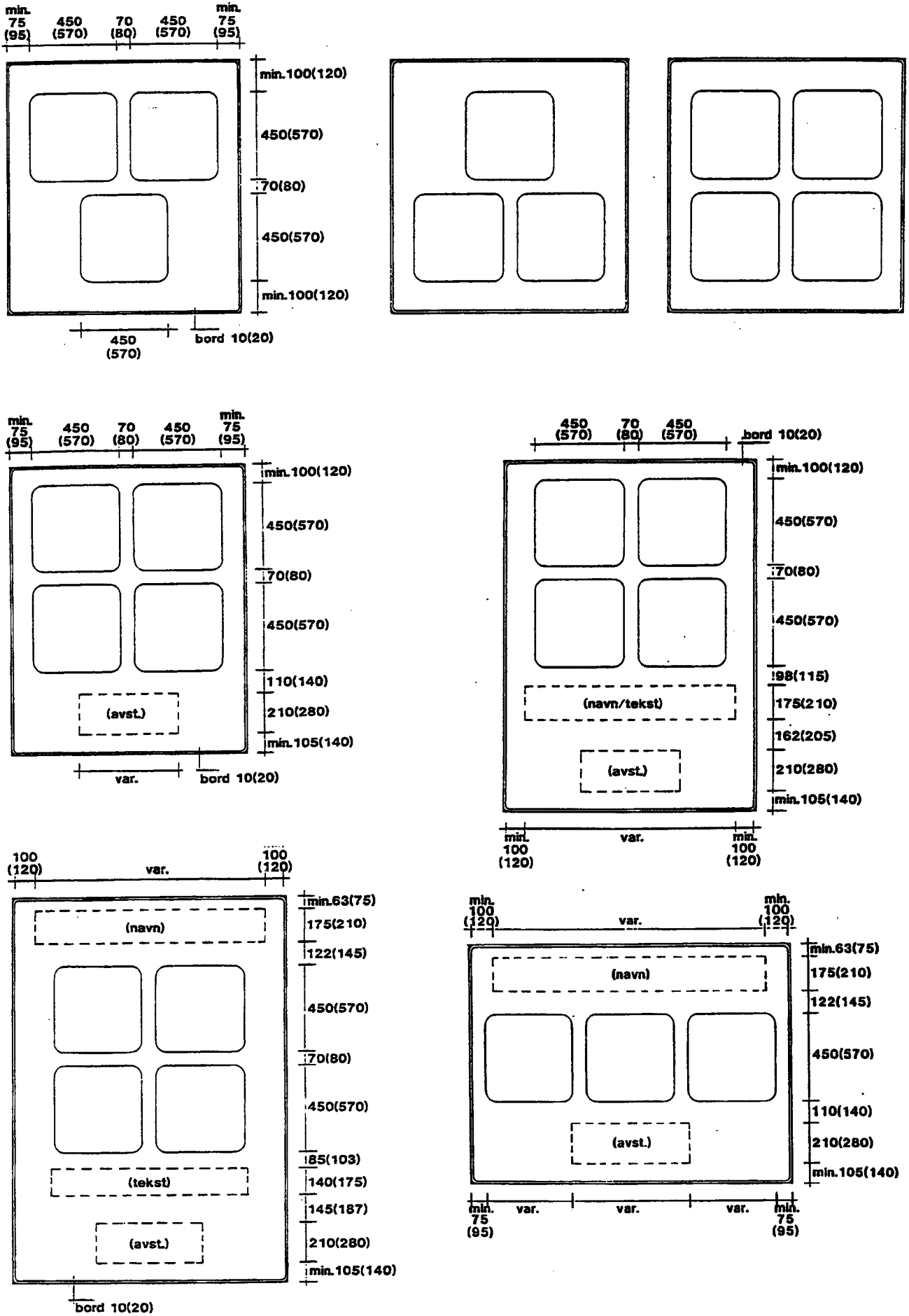
Eksempler på serviceskilt med ulike kombinasjoner av symboler og tekst er vist under enkelte servicesymboler i avsn. 16.3.

Figur 16.1 Standardutforming av serviceskilt med ett symbol

Figur 16.2 Standardutforming av serviceskilt med to symboler

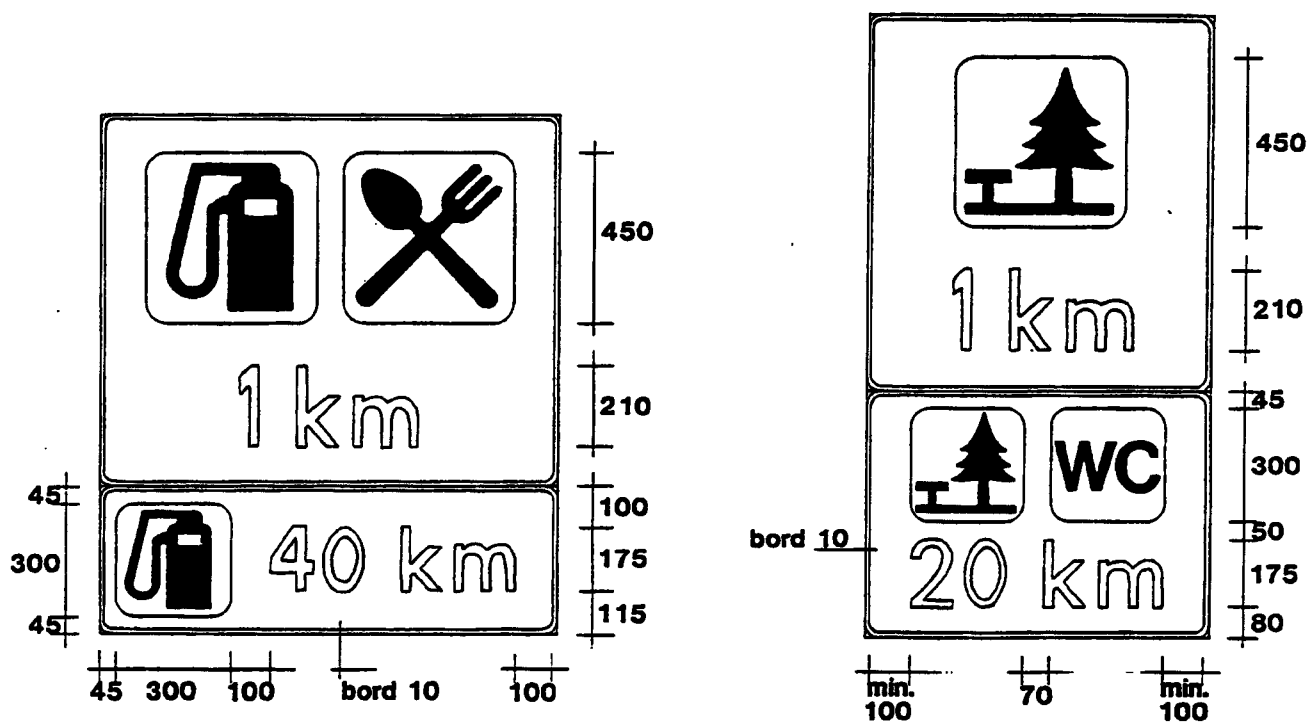

Figur 16.3 Standardutforming av serviceskilt med tre og fire symboler

Avstand til neste serviceanlegg

Avstand til neste etterfølgende servicested med bensinstasjon, WC eller rasteplass angis på tilleggsskilt med servicesymbol og avstandsangivelse i redusert størrelse. Skiltet skal ha samme bredde som hovedskiltet, blå bunnfarge, hvit bord og hvit avstandsangivelse, og utformes forøvrig som vist i figur 16.4.

Eksempler på tilleggsskilt for avstandsvisning er gitt under servicesymbolene 610 "Bensinstasjon" og 628 "Rasteplass".

Figur 16.4 Utforming av tilleggsskilt for avstandsangivelse.

Tildekking

Serviceskilt som bare er aktuelle en del av året skal som hovedregel tas ned utenom sesongen. Dersom dette er praktisk vanskelig, skal skiltet tildekkes eller slås sammen (hengslet skilt). Tildekking skal skje med dekkplate med samme gråfarge som skiltets bakside. Ingen del av skiltets reflekterende flate skal være synlig.

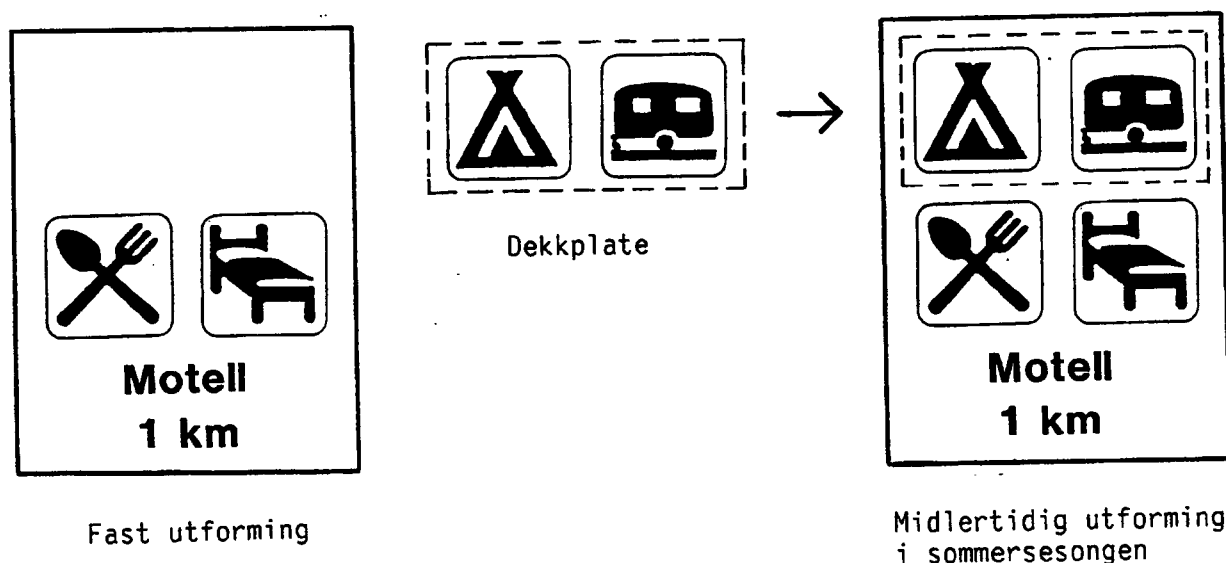
Skilt som inneholder både permanent og sesongmessig informasjon må utenom sesongen byttes ut med skilt som bare gir permanent informasjon, eller det må brukes dekkplater i samme materiale og farger som skiltet. Dekkplater kan brukes på to måter:

- Symboler og eventuell tekst som ikke er aktuell tildekkes helt med blå, reflekterende dekkplater.
- Skiltet viser i grunnutformingen bare permanent informasjon, med plass til den sesongmessige informasjonen. Denne gis på dekkplater som festes på skiltet i sesongen.

Metode b) er særlig aktuell når den sesongmessige informasjonen er av kort varighet. Eksempel er vist i figur 16.5.

Dekkplater skal monteres med luftspalte mellom platen og skiltet, for å unngå skade på skiltets refleksmateriale. Nærmere bestemmelser for tildekking og bruk av dekkplater blir gitt i Håndbok-062 MATERIALKRAV.

Tildekking skal aldri skje ved bruk av sekker, tape, spray o.l., da dette kan føre til skader på skiltet. Det må allerede ved planleggingen og bestillingen av skiltene tas hensyn til eventuell hel eller delvis tildekking.

Figur 16.5 Eksempler på tildekking

16.2 PRINSIPPER FOR ANVENDELSE OG PLASSERING AV SKILT MED SERVICESYMBOLER

Enkelte servicesymboler kan brukes til å angi selve servicestedet. Forøvrig brukes servicesymbolene hovedsakelig til forvarsling og vegvisning.

Angivelse av servicestedet

Følgende servicesymbol benyttes vanligvis ved selve servicestedet:

- 602 "Førstehjelp" ved førstehjelpskap	- 612 "Toalett"
- 604 "Telefon"	- 628 "Rasteplass"
- 605 "Nødtelefon"	- 634 "Informasjon"
- 606 "Brannslukningsapparat"	

Symbolet kan gis på eget serviceskilt; på skap, informasjonstavle e.l.; eller på vegviser i avkjøringen til stedet.

For andre serviceanlegg gjelder at skilt med servicesymboler ikke skal oppsettes på stedet dersom anlegget og avkjøringen til dette er godt synlig for trafikantene, og det ikke er tvil om hva slags servicetilbud som finnes.

Dersom det kan være tvil om type servicetilbud, eller om anlegget er det riktige (det som er forvarslet), kan anlegget angis med servicesymbol på stedet. Det vil vanligvis være mest hensiktsmessig å bruke vegviser med servicesymbol i avkjøringen til anlegget.

Forvarsling og vegvisning

Formålet med forvarsling er at trafikantene i god tid skal informeres om serviceanlegget, slik at de kan bestemme seg, sette ned farten og svinge av på en mest mulig sikker måte.

Forvarsling kan skje med serviceskilt eller med servicesymboler på orienteringstavler for lokalvegvisning. Serviceskilt benyttes bare for anlegg som ligger i direkte tilknytning til vegen. Andre anlegg skal forvarsles med vanlig orienteringstavle (skilt 720). Dette prinsipp gir følgende hovedregler for skiltbruken ved forvarsling:

1. Anlegg med direkte avkjørsel fra den vegen det skiltes på, eller med avkjørsel fra sideveg mindre enn ca. 200 m fra krysset med den vegen det skiltes på, forvarsles med serviceskilt. Skiltet skal angi avstanden fra skiltet til avkjøringen. Svingpil skal ikke brukes.

Forvarslingen skal som hovedregel plasseres 0,5 - 1 km før avkjøringen til serviceanlegget. På motorveg og veger med fartsgrense 90 km/t kan avstanden økes til 2 km.

2. Anlegg som ligger på sideveg, mer enn ca. 200 m fra krysset med den veg det skiltes på, forvarsles med servicesymbol og eventuell tekst på skilt 720 "Orienteringstavle". Tavlen plasseres sammen med, eller eventuelt 50 - 100 m foran, annen orienteringstavle for den ordinære vegvisningsskiltingen.
3. Dersom det skal vises til mange serviceanlegg på sideveg, benyttes orienteringstavle 720 med de aktuelle servicesymboler, men uten navn på bedriftene. Navn på det aktuelle området eller vegen bør i stedet angis.

Hvert enkelt serviceskilt skal ikke vise mer enn fire symboler. Det kan derfor være nødvendig å prioritere mellom symboler som skal vises. Dersom det er behov for å forvarsle mer enn fire ulike servicetilbud, må symbolene fordeles på to separate serviceskilt som plasseres etter hverandre med minst 50 m avstand, og foran eventuelt skilt 720 "Orienteringstavle" for ordinær vegvisning.

I områder hvor avstanden mellom serviceanlegg er stor, kan det sammen med forvarslingen også informeres om avstanden til det neste stedet med tilsvarende eller bedre servicetilbud.

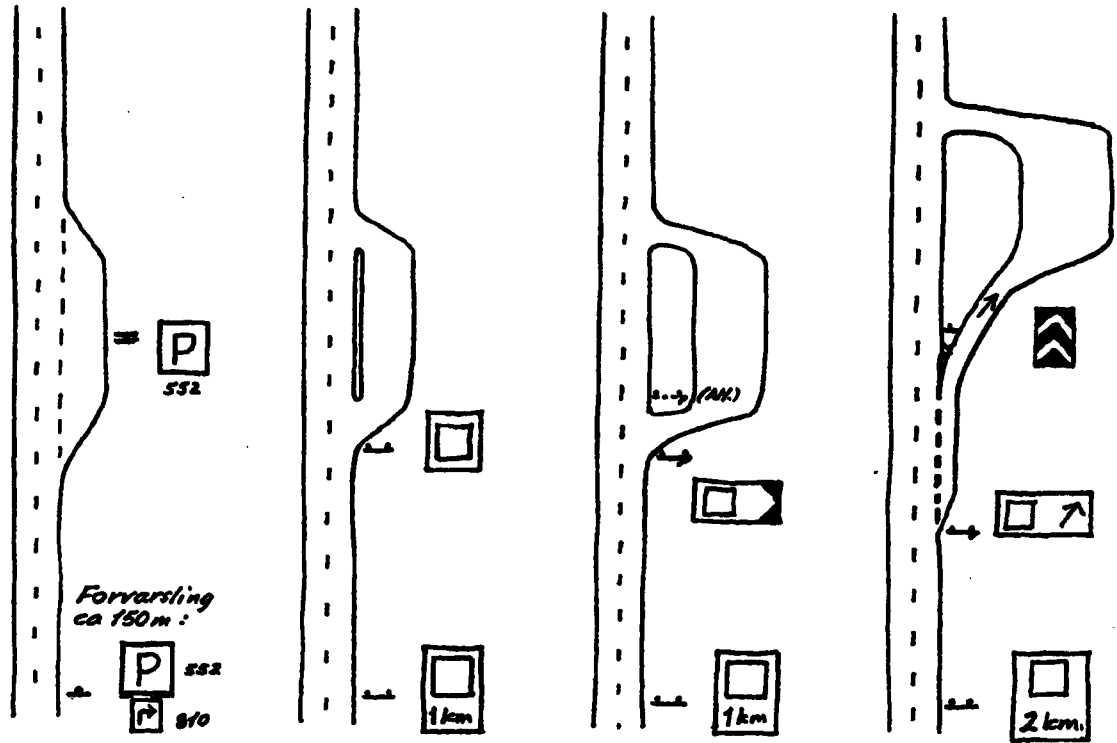
På motorveger skal serviceskilt ha symbolfelt med størrelse SS (se avsn. 16.1). Det samme gjelder andre veger med fartsgrense 90 km/t, og veger med fire eller flere kjørefelt. Forøvrig brukes symbolstørrelse MS.

Når skilt 720 "Orienteringstavle" brukes til servicevisning, skal den ha samme størrelse (teksthøyde) som ordinære orienteringstavler har eller ville hatt på stedet. Skilt 720 for service- eller lokalvegvisning plasseres sammen med eller før ordinært skilt 720 avhengig av den totale informasjonsmengden, se skilt 720.

Kryssvegvisning for serviceanlegg gis med de aktuelle servicesymboler, og eventuelt navn, på hvit/sort vegvisertavle (skilt 721) eller lokalvegviser (skilt 722.3). Avstanden skal vanligvis angis når det vises til enkeltanlegg. Skiltene skal ha samme størrelse (teksthøyde) som de ordinære vegvisere i krysset.

Avstand kan også angis etter krysset. Dette er særlig aktuelt når serviceanlegget ligger langt fra krysset (mer enn ca. 1 km), eller det vises til mange anlegg. For enkeltanlegg brukes nytt serviceskilt med avstand, plassert 200 - 400 m etter krysset. Dersom det skal angis avstand til flere serviceanlegg, brukes skilt 710 "Avstandsskilt" (hvitt/sort) med de aktuelle servicesymboler og eventuelle navn.

Prinsippene for skiltbruken er vist i fig. 16.6 - 16.9. Mer detaljerte eksempler på forvarsling og vegvisning er vist i kap. 3.

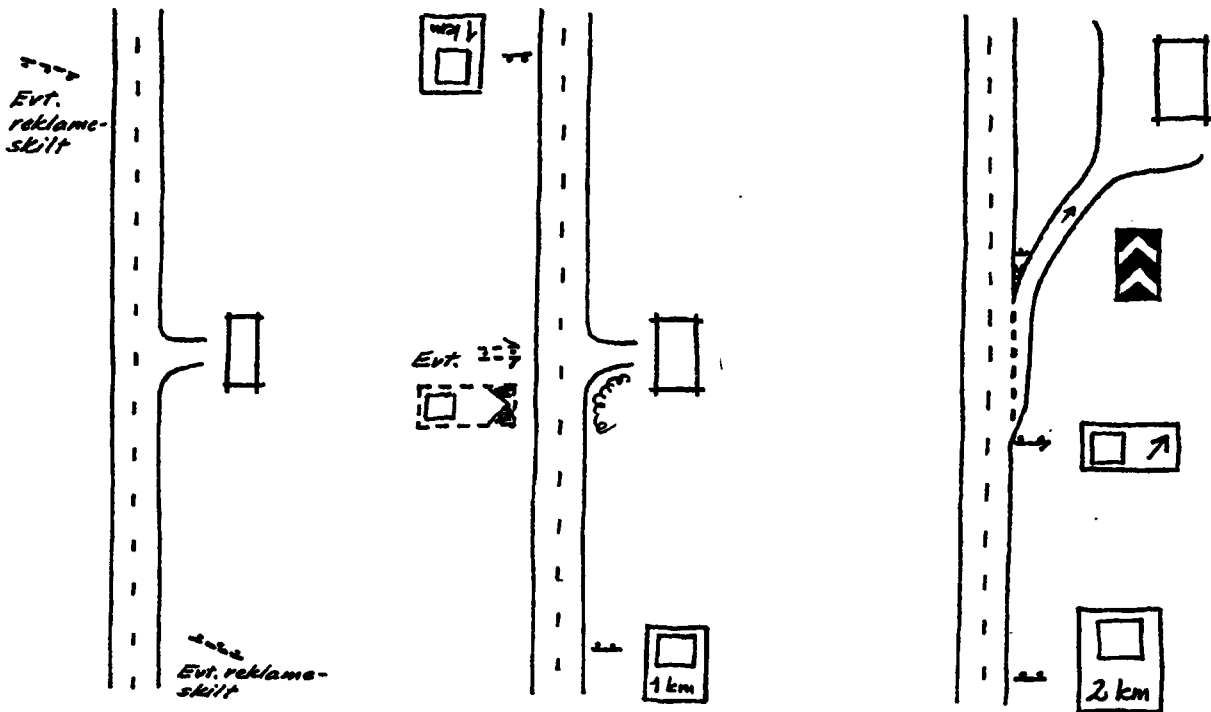
*Plass uten
rastepluss-
utstyr*

*Anlegg uten,
eller med smal
trafikkdele*

*Anlegg godt
adskilt fra
vegbanen*

*Ensidig anlegg med
retardasjonfelt og
avkjøringsveg*

Figur 16.6 Type-eksempler, ikke-kommersielle anlegg

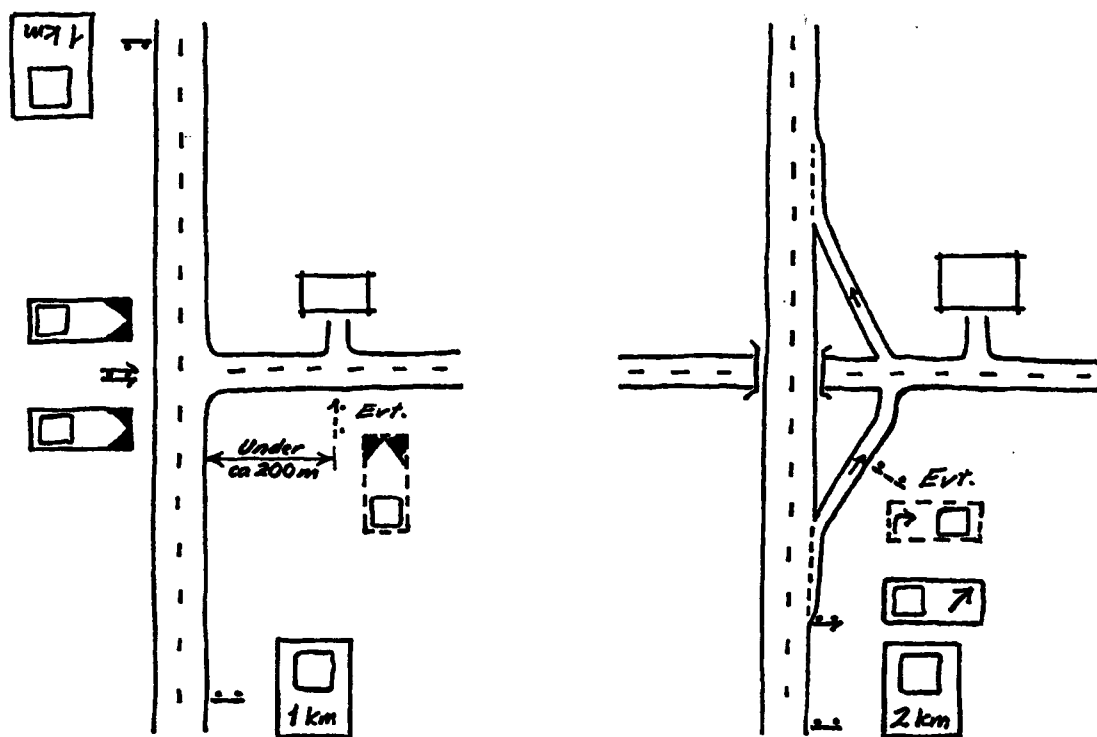

*Anlegget kan ses på
tilstrekkelig avstand
ved egne skilt -
ingen serviceskilting*

*Anlegget er ikke
godt nok synlig*

*Anlegg på motorveg eller
veg av tilsvarende
standard*

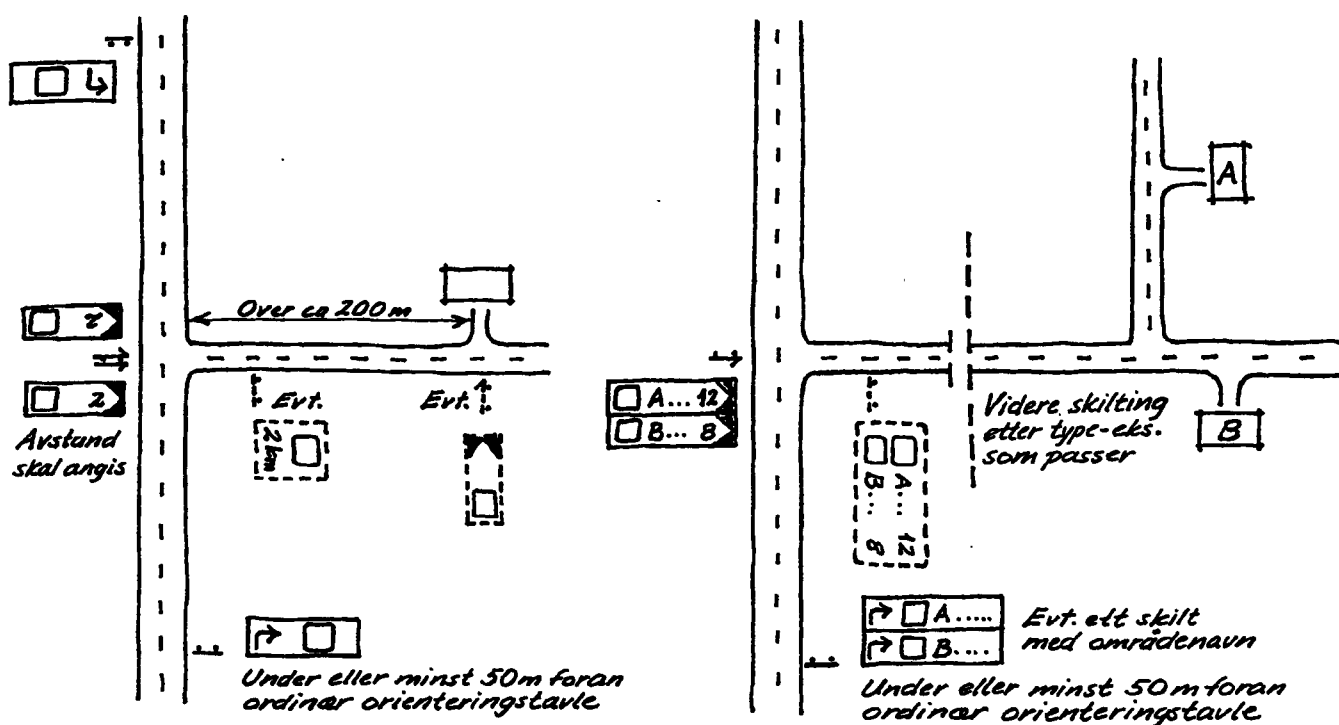
Figur 16.7 Type-eksempler, Kommersielle anlegg med direkte avkjørsel

Anlegg på sideveg, nærmere enn ca 200 m

Anlegg på sideveg nær motorveg eller veg av tilsvarende standard

Figur 16.8 Type-eksempler, Kommersielle anlegg på sideveg

Enkeltanlegg på sideveg, mer enn ca 200m fra krysset

Område med mer enn ett anlegg

Figur 16.9 Type-eksempler, Kommersielle anlegg med avkjørsel fra sideveg

16.3 DE ENKELTE SERVICESYMBOLER OG -SKILT

I dette avsnittet er det gitt detaljerte regler for anvendelsen av de enkelte servicesymboler. Symbolene kan anvendes på serviceskilt og på vegvisningsskilt dersom ikke annet er fastsatt for det enkelte symbol. Detaljbestemmelser for utformingen av serviceskilt er gitt i avsn. 16.1, og for vegvisningsskilt i kap. 17.

Størrelse: Se avsnitt 16.1

Utforming: Serviceskilt: se kap. 16.1

Skiltene 601, 633 og 636: se omtale under det enkelte skilt.

Symboler: M 1969: 602, 604, 608, 610, 614, 616, 618, 620, 624, 626,
628, 630, 632 og 634.

M 1971: 622

M 1973: 606

M 1977: 612

M 1988: 605

Skiltmyndighet: Rv Vegsjefen
Fv Vegsjefen
Kv Formannskapet
Pv Vegsjefen

Vegsjefen eller den han gir myndighet kan treffe vedtak (gi tillatelse) om å sette opp eller ta ned serviceskilt for riksveg, fylkesveg og privat veg. Formannskapet eller den det gir myndighet har slik myndighet for kommunal veg. Vegsjefens vedtak kan likevel, om nødvendig, også gjelde skilting på kommunal veg dersom skiltene på riksveg, fylkesveg og privat veg må suppleres med skilt på kryssende kommunal veg. Formannskapets myndighet gjelder ikke tilsvarende på kryssende riksveg eller fylkesveg.

601 RADIOSTASJON

Forslag til skilteforskrift:

Skiltet gir informasjon om radiofrekvens hvor det kan gis spesielle trafikkmeldinger.

Anvendelse:

Skilt 601 kan bare anvendes som enkeltstående serviceskilt, og skal ikke kombineres med andre servicesymboler på samme skilt. Skiltet skal angi frekvens for den aktuelle radiostasjon.

Skilt 601 kan anvendes ved tunneler utstyrt med egen antennekabel for sending av spesiell trafikkinformasjon, eller for sending av ordinære radioprogram hvor vegvesenet har mulighet til å bryte programmet for å gi meldinger til trafikantene. Skiltet settes opp foran tunnelen.

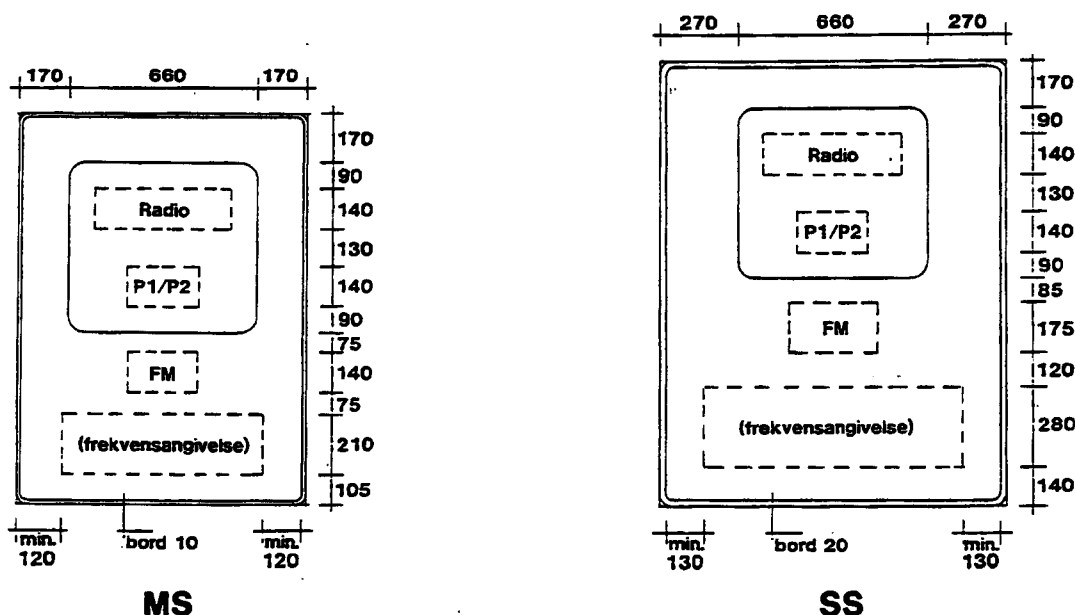
Skilt 601 kan også settes opp for radiostasjon hvor offentlig myndighet kan bryte programmet for å gi viktig informasjon om veg- og trafikkforholdene på vegstrekninger hvor det er spesielle problemer med trafiksikkerhet eller trafikkavvikling.

Skiltet skal inntil videre ikke anvendes uten samtykke fra Vegdirektoratet.

Utforming:

Skilt 601 utformes som vist i figur 16.10. Navn eller forkortelse for den aktuelle radiokanal angis under teksten "Radio" i det hvite symbolfeltet. Radiofrekvens angis med hvit tekst på skiltets nederste blå felt.

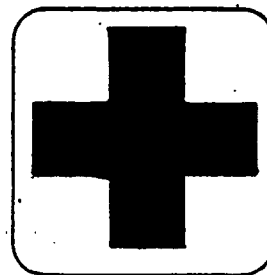
Skiltet utføres i to størrelser. Størrelse SS skal benyttes på motorveger, flerfeltsveger og veger med fartsgrense over 80 km/t.

Figur 16.10 Utforming av skilt 601 "Radiostasjon"

602 FØRSTEHJELP**Skiltforskriftene:**

Skiltet angir sykehus,
førstehjelpstasjon eller
førstehjelpskap.

Forslag til ny forskrift:

Symbolet angir sted med
førstehjelptjeneste eller
førstehjelpstyr.

A n v e n d e l s e :

Symbol 602 kan anvendes på serviceskilt som angir førstehjelpskap, og på serviceskilt og vegvisningsskilt for sted som yter førstehjelp hele døgnet.

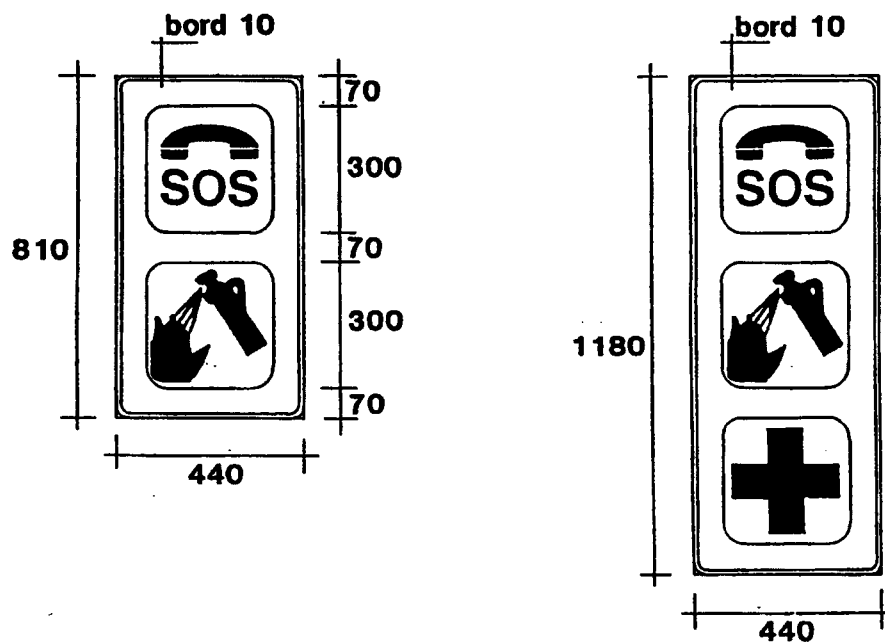
Tekst som "Legevakt", "Sykehus", o.l. kan angis. Navn på institusjonen kan i stedet angis dersom dette er nødvendig av vegvisningshensyn.

Vegvisningsskilt til helseinstitusjon som ikke yter førstehjelp hele døgnet skal ikke vise symbol 602.

Symbolet kan kombineres med symboler for nødtelefon (605) og brannslukningsapparat (606).

U t f o r m i n g :

Symbolet er rødt.

Figur 16.11 Eksempler på kombinasjon av symbolene 602, 605 og 606 med redusert størrelse for bruk i tunnel.

604 TELEFON

Skiltforskriftene:

Skiltet angir sted hvor vegfarende har alminnelig adgang til telefon. Nødtelefon angis med bokstavene SOS på skiltets nederste blå felt.

Forslag til ny forskrift:

(tekst sløyfes)

A n v e n d e l s e :

Symbol 604 kan benyttes for å vise til offentlige telefonstasjoner og telefonbokser. Symbolet kan også anvendes for privat telefon på lite befolkede steder når Televerket har avtale om at telefonen stilles til rådighet for almenheten hele døgnet, og dette ikke bare er ment som nødtelefon.

Symbol 604 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet, og stedsnavn kan angis.

For nødtelefon anvendes symbol 605.

605 NØDTELEFON

A n v e n d e l s e :

Symbol 605 brukes for å vise spesiell nødtelefon som er satt opp av hensyn til de vegfarende, f.eks. på motorveger, høyfjellsoverganger og i vegtunneler.

Symbolet kan også benyttes for å vise privat telefon på lite befolkede steder når det er inngått avtale om at denne kan benyttes som nødtelefon.

Symbol 605 kan bare benyttes på serviceskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for førstehjelp (602) og brannslukningsapparat (606).

U t f o r m i n g :

Telefonsymbolet er rødt. Teksten "SOS" er sort. Se også figur 16.11.

K o m m e n t a r :

Skiltet er nytt og er innført av Vegdirektoratet med hjemmel i skiltforskriftene §35 nr. 2.

606 BRANNSLOKNINGSAPPARAT**Skiltforskriftene:**

Skiltet angir at brannsløkningsapparat finnes på stedet.

Forslag til ny forskrift:

(tekst sløyfes)

A n v e n d e l s e :

Symbol 606 brukes for å vise brannsløkningsapparat som er satt opp av hensyn til de vegfarende, f.eks. i veggutunneler og på bilferjer.

Symbol 606 kan bare benyttes på serviceskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for førstehjelp (602) og nødtelefon (605).

U t f o r m i n g :

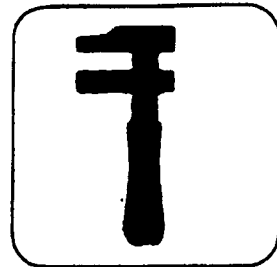
Symbolet er rødt. Se også figur 16.11.

608 VERKSTED**Skiltforskriftene:**

Skiltet angir godkjent kjøretøyverksted.

Forslag til ny forskrift:

608 BILVERKSTED (tekst sløyfes)

A n v e n d e l s e :

Symbol 608 kan brukes for å vise til autorisert bilverksted i områder hvor verksteder er sjeldne. Det forutsettes at verkstedet ikke bare reparerer spesielle bilmerker.

Symbol 608 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet, og stedsnavn kan angis. Bedriftsnavn tillates ikke.

610 BENSINSTASJON**A n v e n d e l s e :**

Symbol 610 kan bare benyttes for stasjoner hvor drivstoff er tilgjengelig hele døgnet (døgnåpent, nattevakt eller automat) i følgende situasjoner:

1. Til forvarsling og avkjøringsvegvisning for bensinstasjoner på motorveger. Betingelsene for slik skilting er følgende:

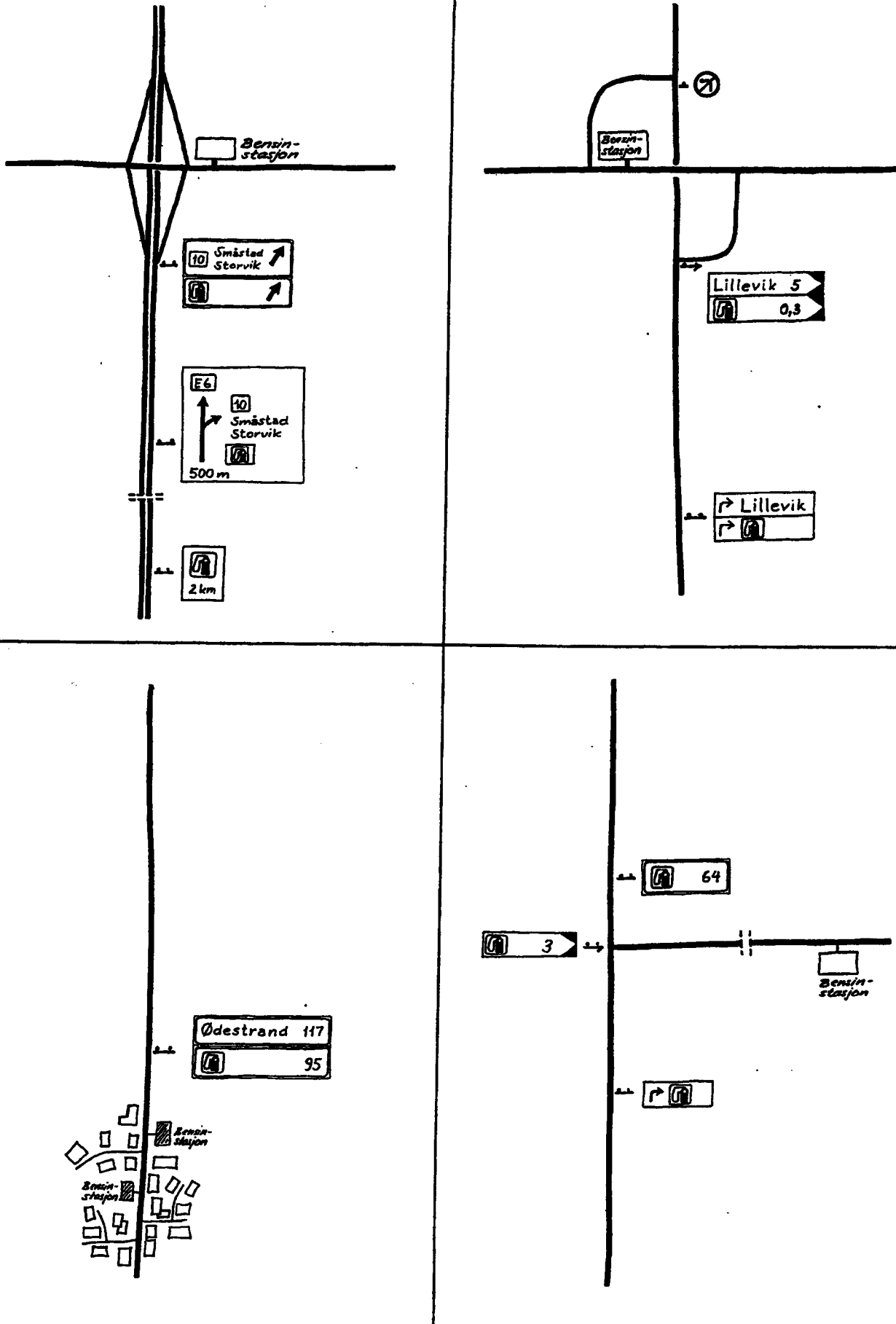
- Stasjonen er anlagt for hovedsakelig å betjene trafikken på motorvegen.
- Stasjonen er anlagt i direkte tilknytning til motorvegen, med egen av- og påkjøring eller med god adkomst via vegkryss.

Forvarslingen bør stå minst 1 km foran avkjøringspunktet.

2. Forvarsling kan også skje på andre veger enn motorveger dersom stasjonen eller stasjonens masteskilt ikke er synlig i tide for sikker avkjøring (trafiksikkerhetskriteriet), og anlegget oppfyller de samme betingelsene som for motorveg.
3. Symbol 610 kan også benyttes for bensinstasjoner i områder hvor det er unormalt langt mellom stasjonene langs den aktuelle vegruten. Symbolet kan anvendes på følgende måter:

- a) På avstandsskilt (hvitt/svart) etter utfart fra tettsted med bensinstasjon - se skilt 710 "Avstandsskilt".
- b) På serviceskilt foran siste bensinstasjon før lengre strekning uten slikt tilbud - f.eks en høyfjellsovergang - med angivelse av avstanden til neste stasjon, se figur 16.12.
- c) For vegvisning til stasjon som ligger ved annen veg, dersom samlet kjørelengde til/fra stasjonen er betydelig mindre enn avstanden til neste stasjon på vegruten.

Symbol 610 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet, og stedsnavn kan angis. Bedriftsnavn eller bensinmerke skal ikke vises.

Figur 16.12 Eksempler på skilting for bensinstasjon

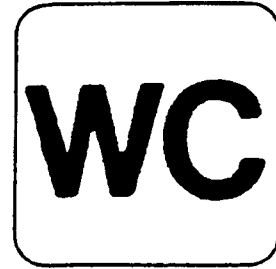
612 TOALETT

Skilteforskriftene:

Skiltet angir toalett som er
åpent for vegfarende.

Forslag til ny forskrift:

(Tekst sløyfes)

A n v e n d e l s e :

Symbol 612 brukes for å vise til offentlig toalett, eller til privat toalett hvor vegmyndighetene har inngått særskilt avtale om at toalettet kan benyttes av alle vegfarende, f.eks. ved bensinstasjon eller kafeteria.

Ved rasteplasser som ikke er utstyrt med toalettanlegg, kan det vises til nærmeste toalett, se eksempler i figur 16.16 under symbol 628 "Rasteplass".

Symbol 612 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet.

614 SERVERING

Forslag til ny forskrift:

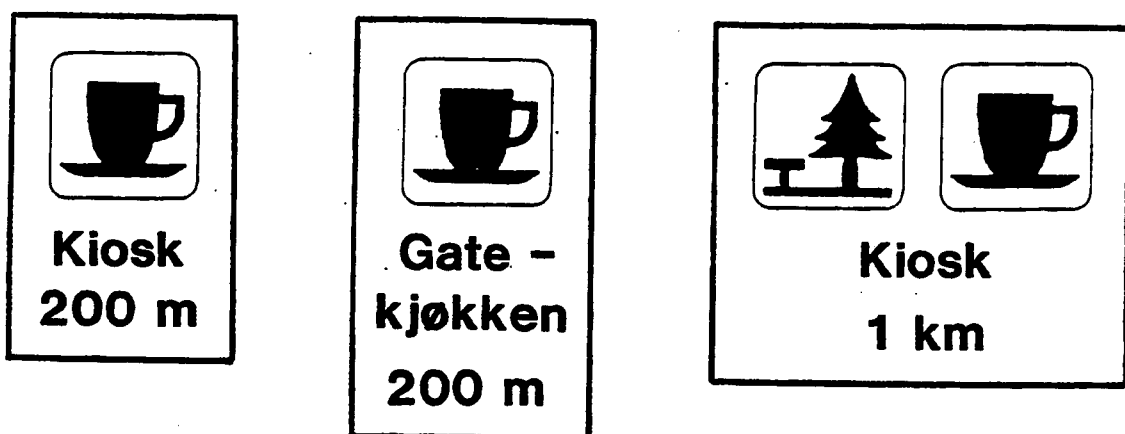
614 ENKLERE SERVERING**A n v e n d e l s e :**

Symbol 614 kan anvendes for enkle kafeer, spisesteder som ikke serverer varm mat, og andre steder som serverer enkle varme retter - f.eks. gatekjøkken o.l. som serverer pølser, hamburgere, pizza, kylling etc. Stedet skal ha kommunal bevilling til å drive slik virksomhet.

Symbol 614 kan også benyttes til å forvarsle kiosk. Skiltet skal da vise teksten "Kiosk".

Det tillates bare vist til steder som ligger inntil den veg det skiltes på, og som er vanskelige å få øye på tidnok (f. eks. synlig mindre enn ca. 100 m før avkjørsel ved 80 km/t).

Symbolet skal vanligvis bare brukes alene eller i forbindelse med symbol 628 "Rasteplass". Symbolet skal vanligvis ikke benyttes i forbindelse med bensinstasjoner eller campingplasser hvor det likevel kan ventes kiosk- eller gatekjøkkentilbud. Type serveringssted kan angis på skiltet. Bedriftsnavn tillates ikke.

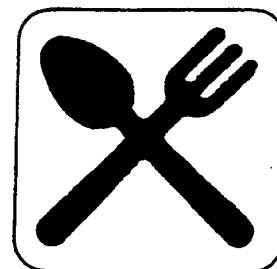

Figur 16.14 Eksempler på serviceskilt med symbol 614 "Servering"

616 RESTAURANT

Forslag til ny forskrift:

616 SPISESTED

A n v e n d e l s e :

Symbol 616 kan anvendes for spisesteder hvor det serveres varme middagsretter i egne lokaler med bord og stoler. Dette vil gjelde restauranter og kafeteriaer med godt vareutvalg. Stedet skal ha kommunal bevilling til å drive slik virksomhet, og skal være åpent for alle vegfarende.

Normalt skal det bare vises til spisesteder som ligger langs eller nær den veg det vises fra, med mindre stedet inngår i en samlet vurdering for serviceskiltningen i området.

I mer spredtbygde områder kan det likevel vises til steder som ligger lenger fra vegen, selv om det ikke foreligger en slik samlet plan. Avstanden må vurderes ut fra hvor langt det er mellom spisestedene langs den vegen det vises fra, men bør vanligvis ikke overstige 5 km.

Symbol 616 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet. Stedsnavn kan angis. Bedriftsnavn kan vises i stedet for stedsnavn dersom dette er nødvendig for å skille mellom flere anlegg.

SYMBOLENE 618 - 622 GENERELT

Skiltforskriftene:

618 Campingplass

Skiltet angir campingplass som hovedsaklig nyttes som teltplass. Standarden kan være angitt med stjerner.

620 Campingvognplass

Skiltet angir campingplass som hovedsaklig er beregnet for campingvogner m.v. og som er utstyrt med spesielt teknisk opplegg for disse. Standarden kan være angitt med stjerner.

622 Hytter

Skiltet angir campingplass som hovedsaklig driver utleie av campinghytter. Standarden kan være angitt med stjerner.

Forslag til ny forskrift:

618 CAMPINGPLASS (tekst sløyfes)

620 CAMPINGVOGNPLASS (tekst sløyfes)

622 CAMPINGHYTTER (tekst sløyfes)

Symbolene 618 "Campingplass", 620 "Campingvognplass" og 622 "Campinghytter" kan brukes for steder som har årlig godkjennelse fra helserådet.

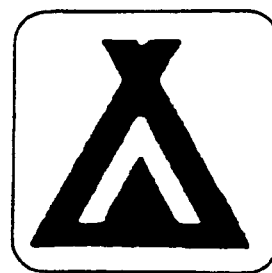
Det kan vises til steder som ligger inntil 10 km fra den vegen det vises fra, og som hovedsakelig betjener trafikken på denne vegen. Denne avstanden kan overskrides dersom anlegget inngår i en samlet plan for serviceskiltingen i området. Symbolene 618 - 622 kan kombineres på samme skilt hvis stedet har flere tilbud. Det viktigste tilbudet vises som første symbol. Supplerende symbol kan bare benyttes dersom det minst tilbys følgende antall plasser:

- Symbol 618: 4 teltplasser (Ca 100 kvadratmeter)
- Symbol 620: 4 plasser med spesielt teknisk opplegg for campingvogn
- Symbol 622: 4 hytter

Symbolene 618 - 622 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolene kan også kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet.

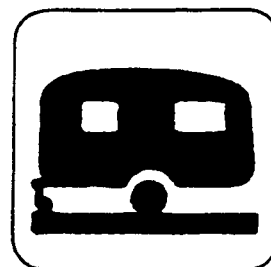
Stedsnavn eller navn på serviceanlegget kan angis, men uten tilleggsord som "camping", "campingplass" o.l. Stjerner som angir standard, og initialer for den organisasjon som plassen er tilknyttet, skal ikke vises på forvarsling eller vegviser.

Eksempler på serviceskilt med symbolene 618, 620 og 622 er vist i figur 16.15.

618 CAMPINGPLASS

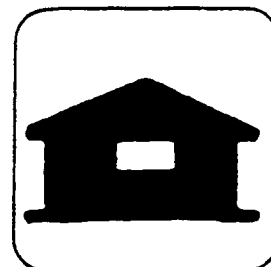
A n v e n d e l s e :

Symbol 618 kan brukes for campingplasser som hovedsakelig benyttes som telt-plass.

620 CAMPINGVOGNPLASS

A n v e n d e l s e :

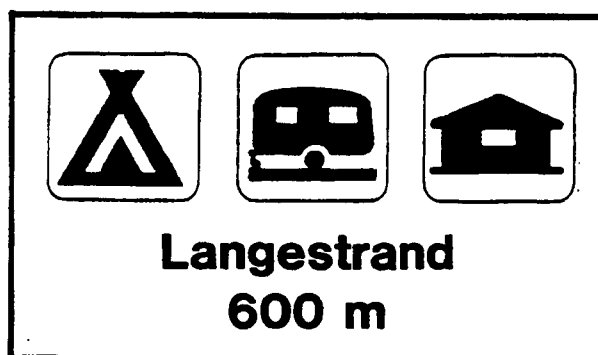
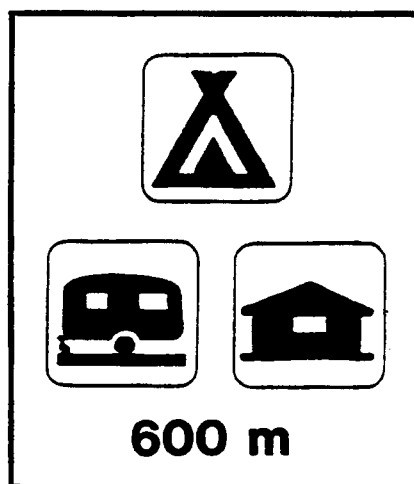
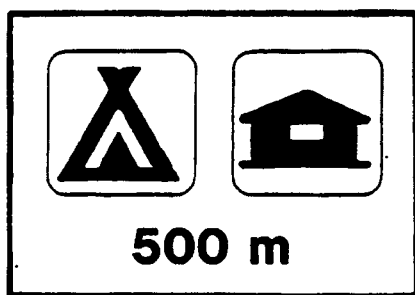
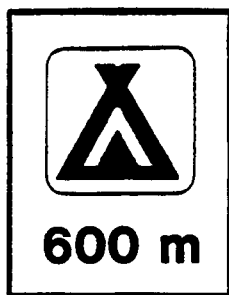
Symbol 620 kan brukes for campingplass som har minst 4 plasser med spesielt teknisk utstyr for kobling til campingvogner. Plasser uten slikt utstyr skal skiltes med symbol 618.

622 HYTTER

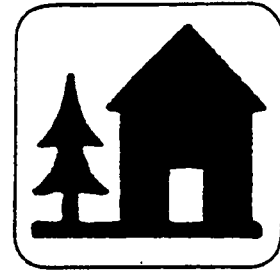
A n v e n d e l s e :

Symbol 622 kan brukes for steder som driver utleie av campinghytter, og som har minst 4 hytter.

For steder med mindre enn 4 utleiehytter kan benyttes vegviserfløy (teksthøyde 105 mm) med hyttesymbol (uten blå ramme) og tekst "Hytter" ("Hytte"), eller navn på stedet. Slik vegviserfløy skal ikke brukes ved campingplass med annen serviceskilting.

Figur 16.15 Eksempler på serviceskilt for campinganlegg

624 VANDRERHJEM (UNGDOMSHERBERGE)**A n v e n d e l s e :**

Symbol 624 kan brukes for vandrerhjem som drives av organisasjon tilsluttet International Youth Hostel Federation, og som har kommunal overnattingsbevilling.

Symbol 624 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet, og stedsnavn kan angis.

K o m m e n t a r :

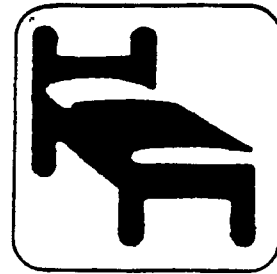
Nytt navn på symbolet (Vandrerhjem) er innført av Vegdirektoratet med hjemmel i skiltforskriftene §35 nr. 2, fordi ungdomsherbergene har skiftet navn til vandrerhjem.

626 OVERNATTINGSSTED**Skiltforskriftene:**

For mindre overnattingssteder kan symbolet for skilt 626 plasseres på en vegviser med teksten "Rom".

Forslag til ny forskrift:

(tekst sløyfes)

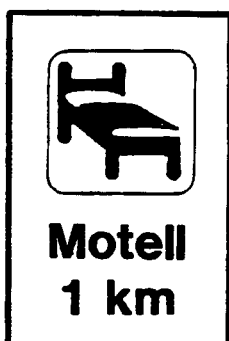
A n v e n d e l s e :

Symbol 626 kan brukes for overnattingssteder som har kommunal overnattingsbevilling.

Det kan vises til overnattingssteder som ligger inntil 10 km fra den vegen det vises fra. Denne avstanden kan overskrides dersom stedet inngår i en samlet plan for serviceskiltingen i området. I spredtbygde områder hvor det er særlig langt mellom overnattingsstedene, kan det vises til steder som ligger mer enn 10 km fra den vegen det vises fra, selv om det ikke foreligger en slik samlet plan.

Symbol 626 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet. Stedsnavn eller bedriftens art (Hotell, Motell, Fjellstue o.l) kan angis. Bedriftsnavn kan i stedet vises dersom det er nødvendig for å skille mellom flere anlegg av samme type.

Mindre herberger med inntil 4 rom og 8 senger kan bare gis tillatelse til bruk av lokalvegviser (teksthøyde 105 mm) med sengesymbol og teksten "Rom", plassert ved avkjørselen til herberget. Stedet skal ha meldt fra til politiet om virksomheten, eller ha årlig godkjenning fra helserådet hvis kommunen har bestemt dette, og skal ikke ligge mer enn 1 km fra avkjørselen.

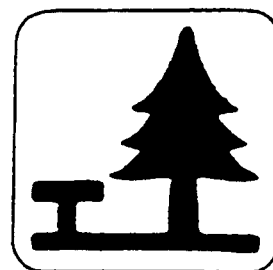
Figur 16.16 Eksempler på serviceskilt med symbol 626 "Overnattingssted".

628 RASTEPLASS**Skiltforskriftene:**

Skiltet angir rasteplass med bord, stoler, avfallsdunker o.l.

Forslag til ny forskrift:

(tekst sløyfes)

A n v e n d e l s e :

Rasteplasser som angis med symbol 628 skal oppfylle følgende krav:

- ligge i direkte tilknytning til vegen
- være fysisk adskilt fra kjørebanelen
- minst være utstyrt med bord, benker og avfallsdunker

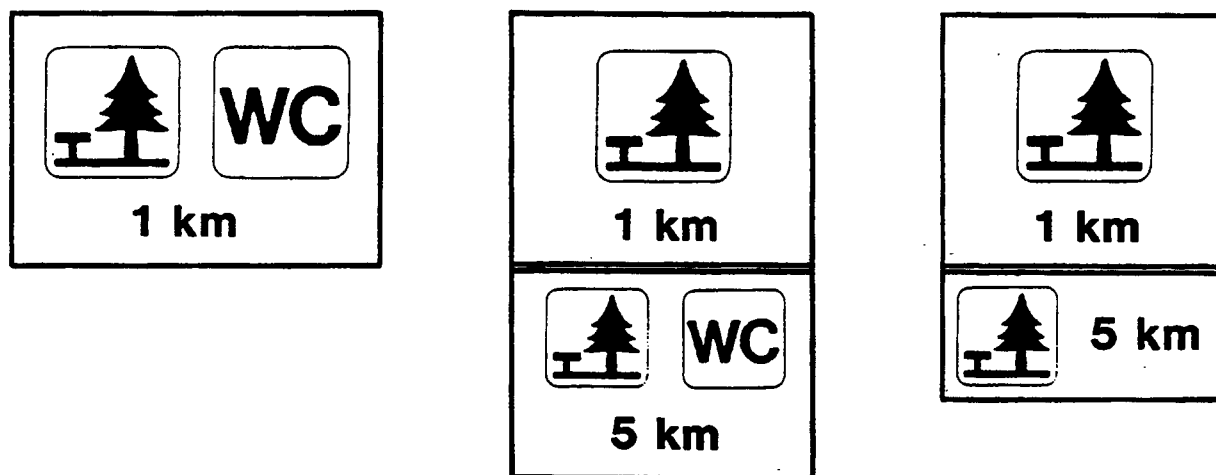
Plasser som ikke fyller disse kravene, men som kan brukes til stans for hvile, nødstopp o.l., skal ikke skiltes med symbol 628, men kan angis med skilt 552 "Parkering" dersom skilting anses nødvendig.

Rasteplasser skal forvarsles i en avstand på minst 1 km. For hovedrasteplasser kan navn angis på skiltet. Andre servicetilbud på eller i tilknytning til rasteplassen kan også angis. Sammen med forvarslingen bør som hovedregel også angis avstanden til neste rasteplass med tilsvarende eller bedre servicetilbud.

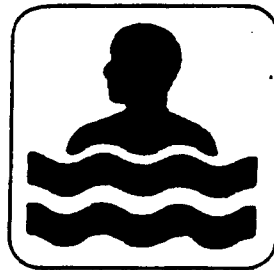
Symbol 628 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Rasteplasser kan reserveres for bestemte kjøretøygrupper ved underskilt 807 "Symbol".

Eksempler på rasteplassskilt er vist i figur 16.16.7

På veger med ÅDT > 1500 (SDT > 2000) bør det vanligvis bare skiltes for den trafikketretning som får rasteplassen på sin høyre side. Ved vurderingen må det legges avgjørende vekt på om kryssende trafikk vil skape trafikkfarlige situasjoner. På motorveger skal alle rasteplasser skiltes som ensidige.

Figur 16.17 Eksempler på rasteplass-skilt

630 BADEPLASS**A n v e n d e l s e :**

Symbolet kan brukes for å angi offentlig badeplass eller annen badeplass som offentlig myndighet ønsker å vise til.

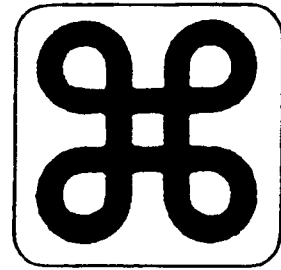
Det tillates ikke vist langs offentlig veg til badeplass som ligger mer enn 5 km fra vegkrysset, med mindre spesielle forhold tilsier det.

Symbolet kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt, og kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet. Navn på badeplassen kan angis, men uten tilleggsord som bad, badestrand o.l.

K o m m e n t a r :

Det er utarbeidet forslag til nye symboler for andre typer fritidstilbud som f.eks. turløyper, skianlegg m.m. Disse vil først bli tatt i bruk etter at Samferdselsdepartementet har vedtatt nødvendige endringer i skiltforskriftene.

632 SEVERDIGHET

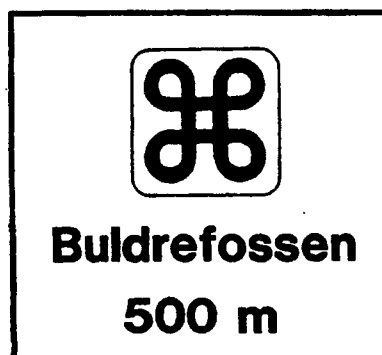
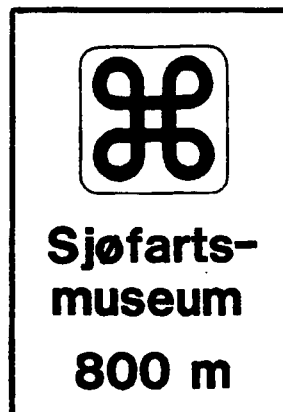
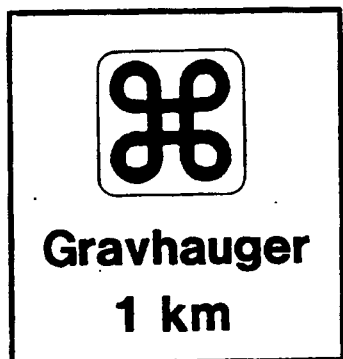

Anvendelse:

Symbol 632 kan brukes for severdighet som er betydningsfull eller interessant - f.eks. museum, fortidsminne, historisk byggverk, spesielt naturfenomen m.m.

Skiltingen bør være tilrådd av vedkommende myndighet eller turistorganisasjon. Stedet skal ha godkjent avkjørsel og parkeringsplass, og skiltingen må føres helt fram til det aktuelle stedet.

Symbol 632 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet bør vanligvis ikke kombineres med andre servicesymboler. Navn og/eller art av severdighet skal alltid angis.

Figur 16.18 Eksempler på serviceskilt med symbol 632 "Severdighet"

633 SPESIELL SEVERDIGHET**Forslag til ny forskrift:**

Skiltet har brun bunnfarge, hvit tekst og bord, hvitt symbol eller sort symbol på hvitt felt.

A n v e n d e l s e :

Skilt for spesiell severdighet er et skilt for å vise turister steder av internasjonal eller meget stor nasjonal interesse. Vegdirektoratet vil gi tillatelse til bruk av skiltet etter søknad.

U t f o r m i n g :

Skilt 640 utformes i hvert tilfelle. Symbol og utforming skal fastsettes av Vegdirektoratet. Eksempel på skilt 633 er vist i fig. 16.17.

K o m m e n t a r :

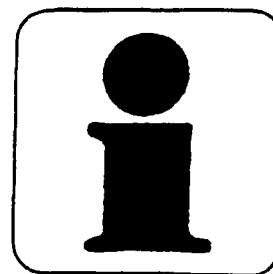
Skiltet er nytt og er innført av Vegdirektoratet med hjemmel i unntaksbestemmelsene i skiltforskriftene §35 nr. 2. Nærmere regler for evt. bruk av skiltet vil bli utsendt i eget brev til vegkontorene.

Figur 16.19 Eksempel på skilt 633 "Spesiell severdighet".

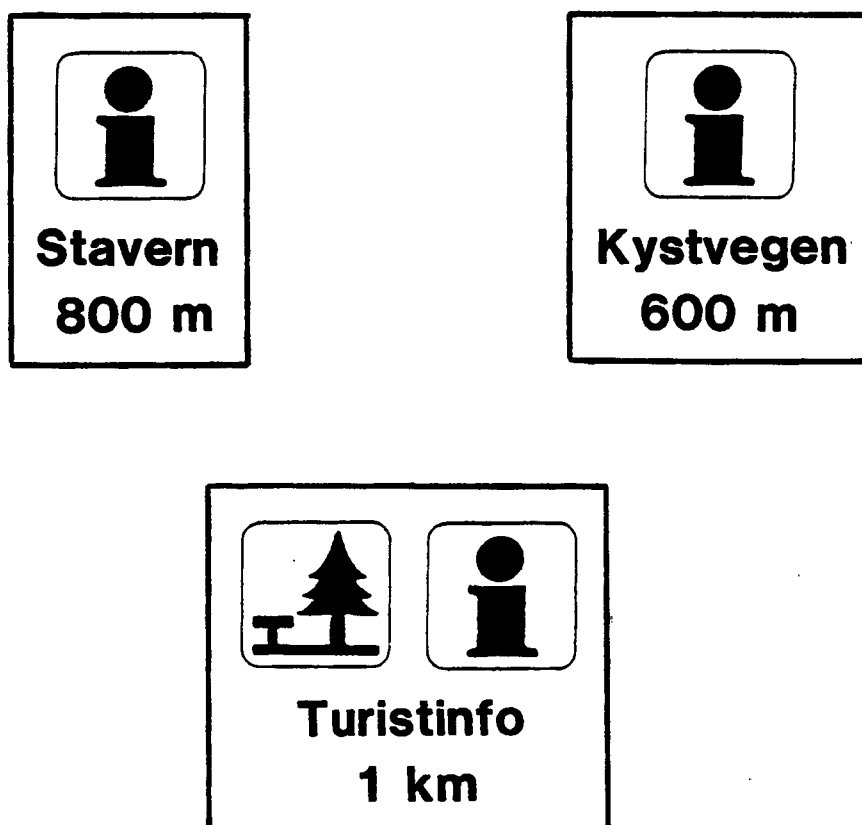
634 INFORMASJON**Skiltforskriftene:**

Skiltet angir turistinformasjonskontor, informasjonskart eller annen informasjon av interesse for de vegfarende.

A n v e n d e l s e :

Symbol 634 kan brukes for å vise til turistinformasjonskontor, informasjonskart og andre informasjonstavler av spesiell interesse for turister eller andre vegfarende. Symbolet kan også vises på selve informasjonsstedet eller -tavlen.

Symbol 634 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan vanligvis kombineres med andre servicesymboler. På serviceskilt skal informasjonens art, eller det sted informasjonen gjelder, alltid angis. I det siste tilfelle bør symbolet ikke kombineres med andre servicesymboler.

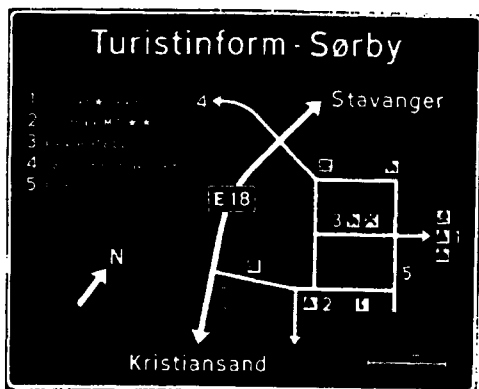

Figur 16.20 Eksempel på serviceskilt med symbol 634 "Informasjon".

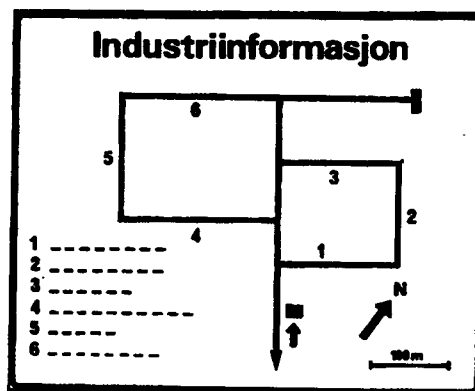
636 INFORMASJONSKART

Skiltforskriftene:

Skiltet gir en oversikt over vegnettet innenfor et område og kan vise service-steder, bedrifter o.a.

636.1

636.2

Anvendelse:

Skilt 636.1 TURISTINFORMASJONSKART

Turistinformasjonskart kan brukes i forbindelse med tettsteder, og for større områder av spesiell interesse for turister. Kartet skal gjengi et forenklet vegnett og vise plasseringen av steder som er av interesse for turister. Servicesymboler kan brukes når det aktuelle servicested oppfyller de krav som stilles for bruk av symbolet.

Turistinformasjonskart må bare tillates oppsatt på parkeringsplass eller annet sted hvor det er tilstrekkelig plass til å stanse utenfor kjørebane for det nødvendige antall kjøretøyer (f.eks. bensinstasjoner, rasteplass). Kartet skal kunne leses orientert i forhold til terrenget fra kjøretøy som har stoppet. Skilt 636 skal alltid forvarsles med skilt 634.

Tavlene bør ikke omfatte for store områder eller for mye informasjon. Lengste veglengde på kartet bør ikke være over 50 km, og det bør ikke vises til over 15 steder (symboler). Foruten tavler for hvert tettsted eller kommunedel, kan kart evt. settes opp ved kommunegrense. Mer detaljerte opplysninger kan angis på kommunale eller private tavler.

Annen informasjon:

Skilt 636.1 kan suppleres eller erstattes av mer detaljerte by- eller tettstedskart, eller annen informasjon av interesse for de vegfarende. Slike informasjonstavler skal plasseres parallelt med vegen. Forøvrig gjelder de samme krav til avkjørselsforhold og parkering som for skilt 636.1.

Skilt 636.2 INDUSTRIINFORMASJONSKART

Industriinformasjonskart kan brukes for å vise til bedrifter som er lokalisert innenfor et industriområde. Skiltet plasseres etter innkjøring til området. Ved skiltet skal det være tilstrekkelig plass til å stanse uten å hindre annen trafikk.

Skilt 636.2 kan også benyttes for å vise plassering av industriområder, og hvilke bedrifter som finnes på hvert område. Skiltet plasseres da på samme måte som skilt 636.1.

Visning til industriområder skal skje med skilt 722.3 "Lokalvegviser" med industriområdesymbol (skilt 730) og navn på området.

Størrelse og utforming:

Størrelsen av skilt 636 bestemmes i hvert enkelt tilfelle. Vanligvis vil det passe med teksthøyde 105 mm for overskriften, 70 mm for viktige stedsnavn og tall som er knyttet til navnefortegnelsen og ellers 35 mm.

Vegnettet kan vanligvis vises med streker av bredde 30 eller 20 mm, og skilt eller felter med symboler som tas med for å vise campingplasser etc, kan ha høyde 100 mm. Bordbredden bestemmes etter reglene under pkt 17.1.

Turistinformasjonskart kan ha mørk blå bunn, lys blå angivelse av vassdrag, og hvite vegger; eller grønn bunn, blå vassdrag og hvite vegger.

Industriinformasjonskart skal ha hvit bunn, eventuelt blå vassdrag, og sorte vegger.

På kartet skal kartets plassering vises med rødt kvadrat og pil. Nord-retningen skal angis. Når det vises til steder utenfor kartet, skal det alltid gis avstand fra det sted kartet slutter til stedet. Den nummererte liste over navn etc. bør plasseres slik at det gis mulighet for tilføyelser.

KAP. 3 (17) VEGVISNINGSSKILT

Dette er et utdrag fra teksten i kap. 17 "Vegvisningsskilt" i håndbok 050 "SKILTNORMALER 1987". Der denne teksten avviker fra håndbok 050 erstatter den tidligere normaltekst.

Bare tekst som angår serviceskilting og lokalvegvisning er tatt med.

----- angir at tekst i håndbok 050 er utelatt i denne utgaven, men at teksten fortsatt er gjeldende normaltekst for annet enn serviceskilting.

| Avsnitt med strek i margen, eller tekst (ikke overskrifter) som er under-
| streket, er endret i forhold til håndbok 050.

For fullstendig oversikt over normalene for vegvisning må håndbok 050 benyttes i tillegg til denne håndbok.

17.0 GENERELT

Det skilles mellom følgende typer visningsmål:

- Fjernmål
- Regionalmål
- Lokalmål

Fjernmål er en del byer og tettsteder langs våre viktigste riksveger. Det er ved valg av fjernmål lagt vekt på at målene er retningsorienterende.

Regionalmål er stedsnavn som benyttes i vegvisningen for trafikken innen fylket eller mellom nærliggende fylker.

Lokalmål er stedsnavn som benyttes for trafikken innen lokalområdet. Lokalmålet skal være et alminnelig kjent stedsnavn. Inn under begrepet lokalmål hører også serviceanlegg, parkeringsanlegg og terminaler.

17.1 STØRRELSE OG UTFORMING

Vegvisningsskilt med serviceskilt utformes etter generelle regler for tekst, form, farge m.m. som beskrevet i dette avsnitt. Den detaljerte utforming er beskrevet under de enkelte skilt. For fullstendige regler for utforming av vegvisningsskilt, se håndbok 050.

Teksthøyde

Størrelsen på vegvisningsskilt bestemmes av tekstens høyde og lengde, se følgende tekst og håndbok 050.

Teksthøyden angis ved høyden H av de store bokstavene, og er standardisert i følgende høyder: H = 35, 70, 105, 140, 175, 210, 280, 350 og 420 mm.

Vegvisningsskilt skal vanligvis ikke ha mindre teksthøyde enn angitt i tabellen nedenfor, dersom ikke annet er foreskrevet for enkelte skilt.

Minstekrav til teksthøyde H på vegvisningsskilt (mm):

	Motor- A-veg	Motor- B-veg	Riks- veger	Andre veger
Orienteringstavler	280	280	175	140
Overhengende kjørefeltskilt (i tettbygd strøk, 50 km/t)	280 (210)	280 (210)	280 (210)	280 (210)
Vegvisere Vegviserfløyer	280 -	210 -	175 -	140 105
Avstandsskilt	280	210	175	140

Farge på vegvisningsskilt

Vegvisningsskilt skal ha blå bunn og hvit tekst på motorveg, gul bunn og svart tekst på andre offentlige veger, når de viser til:

- geografiske mål (fjern-, regional- og lokalmål)
- navnet på kryssende eller tilsluttende veg når dette erstatter geografisk mål
- flyplasser og ferjeterminaler som inngår i det offentlige transportnettet

De samme fargeregler gjelder når vegvisningsskiltene bare angir vegnummer, uten visningsmål.

Vegvisningsskilt som viser til andre mål, skal ha hvit bunn og svart tekst uansett hva slags veg de står på. Dette omfatter mål som parkeringsplasser og parkeringshus, serviceanlegg, bedrifter og institusjoner, industriområder, sykehus/legevakt, idrettsanlegg og andre rekreasjonssteder, severdigheter m.m.

Hvis slike mål angis på orienteringstavle 720.1, -2 eller -3 med blå eller gul bunn, skal de stå på hvitt felt (se skilt 720).

Vegvisningsskilt som viser langs privat veg skal ha hvit bunn og svart tekst uansett type mål.

Piler og border

Se håndbok 050.

Skiltstørrelse:**Lengde/bredde:**

Nødvendig skiltbredde beregnes etter den plass tekst og andre skiltelementer krever, og avrundes oppover til nærmeste 20 cm.

Høyde:

Skiltene 720.4, 722.2 og .3 og 724.4 settes sammen av plater som hver har en tekstlinje. Hver plate skal ha høyde $13/7H$ og bord.

Skiltene 710, 720.1, 2. og .3, 721.1 og 724.2 og .3 skal se ut som en plate med bord rundt (ikke bord mellom tekstlinjene). Avstanden mellom tekstlinjene (de tenkte linjer teksten står på) skal være $12/7H$. Skilthøyden bestemmes ellers av teksthøyden, antall tekstlinjer, størrelsen på symboler og miniatyrskilt, og krav til avstand mellom de enkelte elementer på skiltet.

Størrelse på symboler, felt og miniatyrskilt:

Pilsymbollets størrelse bestemmes av teksthøyden H.

Hvitt felt for lokale visningsmål skal ha høyde $12/7H$. Feltet skal gå $2/7H$ utenfor første og siste bokstav. Miniatyrskilt skal ha høyde $12/7H$.

Serviceskilt skal ikke benyttes som miniatyrskilt. I stedet benyttes servicesymboler. Hvert enkelt servicesymbol skal stå i et kvadratisk felt med høyde $10/7H$ og avrundede hjørner. Symbolfeltet skal ikke omgis med av blått felt, men avgrenses av en sort linje med tykkelse $1/28H$. På skilt med gul eller blå bunnfarge skal servicesymbolene stå på det hvite tekstfeltet for tilhørende servicemål, eller på eget hvitt felt med høyde $12/7H$.

Avstand mellom symboler, tekst, border m.m. (se også figur 16.21)

Skilt 710 "Avstandsskilt" og 721.1 "Avkjøringsvegviser":

Avstand mellom vertikal bord og tekst, miniatyrskilt eller symbol skal være minst $4/7H$. Avstand mellom horisontal bord og miniatyrskilt eller symbol skal være minst $2/7H$, og mellom bord og tekst minst $2/7H$ til øvre bord og minst $3/7H$ til nedre bord.

Avstanden mellom symbol, miniatyrskilt og tekst på samme linje skal være minst $4/7H$. Avstanden mellom symbol eller stedsnavn og tilhørende km-tall skal være minst H. Servicesymboler på samme linje skal ha en avstand på $3/14H$.

Skilt 720.1, .2 og .3 "Orienteringstavle":

Avstanden mellom de enkelt skiltelementer, og mellom skiltelementene og bordene, skal være minst $4/7H$.

Skilt 724.2 og .3 "Overhengende kjørefeltskilt":

Servicesymboler skal stå på hvitt felt med høyde $12/7H$, sammen med eventuelt servicemål. Forøvrig utformes skiltene etter reglene i håndbok 050.

Skilt med enkle tekstlinjer (720.4, 722.2 og .3, 724.4):

Se håndbok 050 for de enkelte skilt, og figur 16.21.

Servicesymboler på vegvisningsskilt.

Servicesymboler med tilhørende tekst skal vanligvis bare benyttes på vegvisningsskilt med hvit bunn, eventuelt plassert foran eller under de ordinære vegvisningsskiltene, se avsn. 16.2.

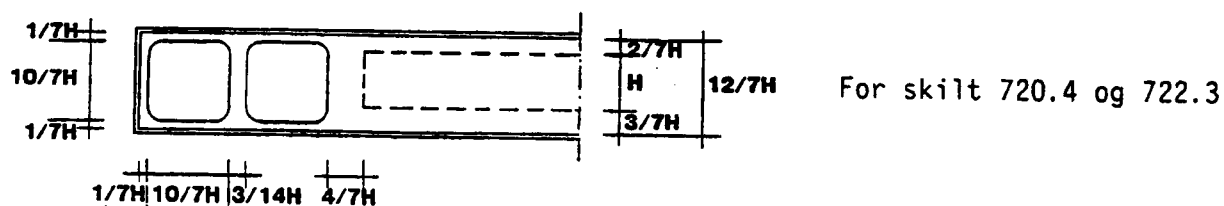
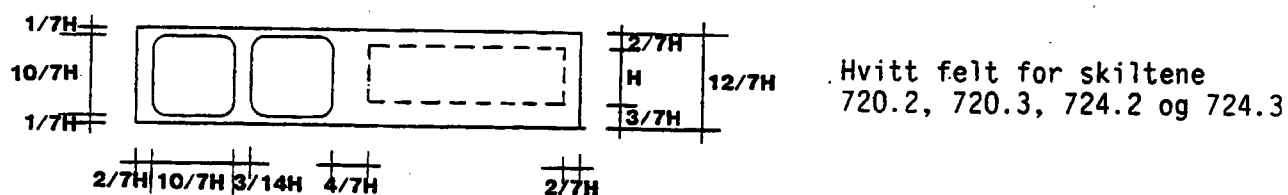
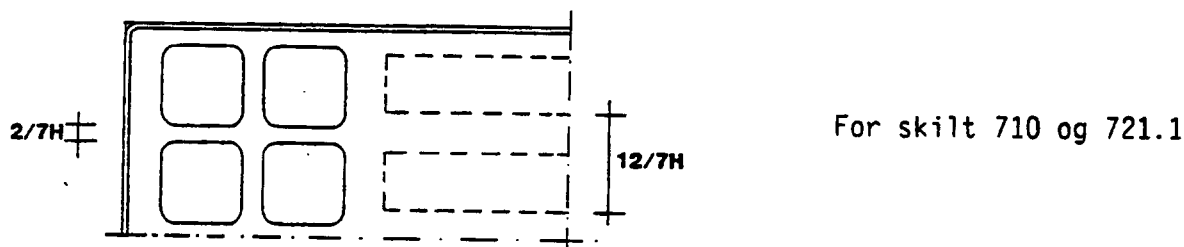
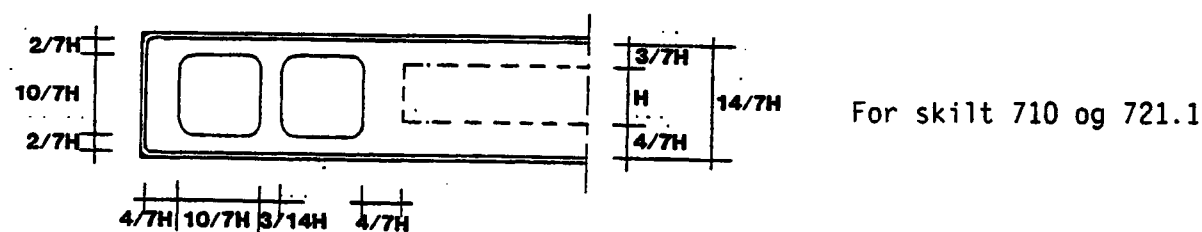
På skiltene 720.2, 720.3, 724.2 og 724.3 kan likevel servicesymboler plasseres på skilt med blå eller gul bunn dersom den totale informasjonsmengde ikke blir for stor. Symbolene og eventuell tekst knyttet til symbolene skal stå på hvitt felt med høyde $12/7H$, se figur 16.21.

Det bør ikke benyttes mer enn 6 servicesymboler (maksimalt 8) på samme sted, fordelt på overhengende eller sideplasserte vegvisningsskilt.

Det bør ikke vises mer enn 4 (maksimalt 6) servicesymboler på samme vegvisningsskilt.

Det skal ikke benyttes mer enn 3 servicesymboler på skiltlinje som også har tekst.

Det skal ikke benyttes mer enn 5 linjer med tekst eller symboler på enkeltskilt eller skiltkombinasjon på samme sted.

Figur 16.21 Plassering av servicesymboler på vegvisningsskilt.

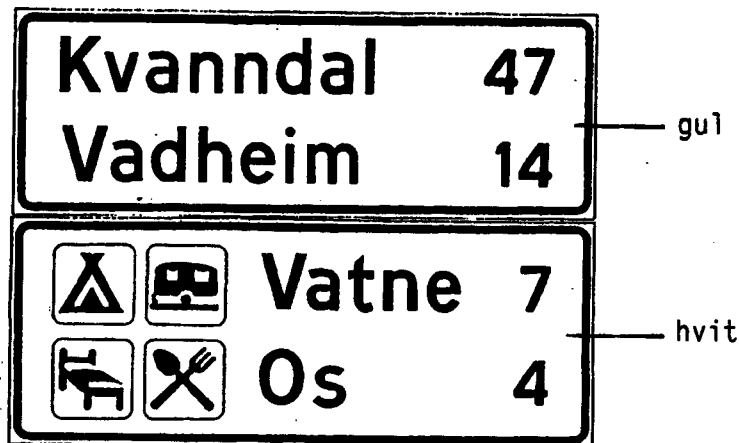
17.2 PLASSERING

Se håndbok 050.

17.3 DE ENKELTE VEGVISNINGSSKILT

Under hvert skilt er eventuell anvendelse og utforming av servicesymboler beskrevet. Øvrige bestemmelser er gitt i håndbok 050.

710 AVSTANDSSKILT

A n v e n d e l s e :

Andre lokalmål (servicemål) kan også vises på avstandsskilt, som da skal ha hvit bunnfarge. Skiltet kan plasseres sammen med avstandsskilt for fjernmål eller regionalmål dersom samlet antall mål ikke er fler enn fem. Hvis det er behov for å vise avstand til flere lokalmål (servicemål), bør disse samles på et eget avstandsskilt som plasseres etter det ordinære avstandsskiltet.

Stedsnavnene plasseres i rekkefølge med det fjerneste stedet øverst. Eventuelle lokalmål plasseres nederst, og i tilsvarende rekkefølge.

Avstand angis i hele km, og måles til sentrum av visningsstedet.

Symboler for vegvisningsskilt kan vises på avstandsskilt. Videre kan miniatyr av serviceskilt vises på avstandsskilt for lokalmål (servicemål), med eller uten angivelse av av navn. Eksempelvis kan skilt 610 "Bensinstasjon" angis sammen med avstanden til neste bensinstasjon etter utfart fra tettsted i områder hvor bensinstasjoner er sjeldne.

Avstandsskilt plasseres på oversiktlige steder der andre trafikkskilt eller spesielle forhold ikke opptar trafikantenes oppmerksomhet. På motorveger bør avstandsskilt settes opp 400 - 500 m etter vegkryss eller påfart, på andre veger 200 - 400 m etter vegkryss. I tettbygd strøk kan disse avstandene reduseres.

Når lokal- eller servicemål angis på eget avstandsskilt, skal dette plasseres minst 50 m etter eventuelt ordinært avstandsskilt.

S t ø r r e l s e o g u t f o r m i n g :

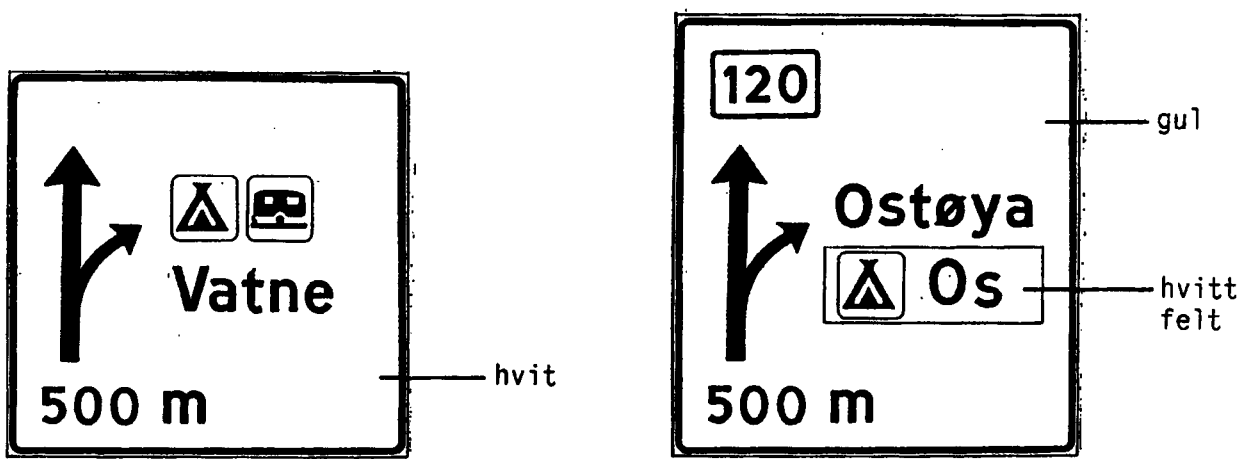
Se pkt 17.1 og håndbok 050.

SKILT 720 ORIENTERINGSTAVLER, GENERELT

Orienteringstavler skal gjengi alle vegnummer med hel bord, og de kan også gjengi vegnummerskilt med stiptet bord og symbolene 730 for flyplass, ferje, kirke og industriområde. Når en vegarm direkte leder til en veg med forbud mot visse kjøretøykategorier, bør det aktuelle forbudsskilt tas med.

Orienteringstavler kan også gjengi serviceskilt, se regler for hvert skilt og symbol.

720.1 OG .2 ORIENTERINGSTAVLE

Anvendelse:

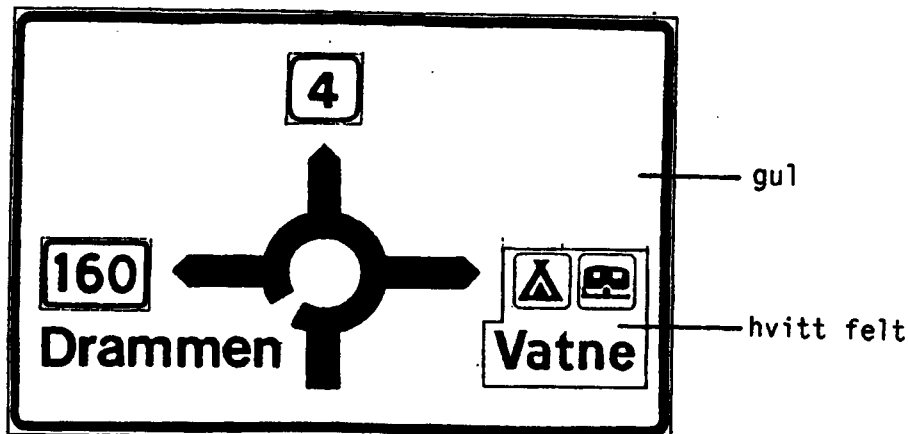
Serviceskilt skal ikke benyttes på skilt 720.1. Rene vegserviceanlegg forvarsles med serviceskilt 1 - 2 km før avkjøring til anlegget.

På skilt 720.2 med blå eller gul farge kan inntil 4 servicesymboler benyttes i tillegg til vegnummer og tekst.

Størrelse og utforming:

Se pkt 17.1 og håndbok 050.

720.3 ORIENTERINGSTAVLE

A n v e n d e l s e :

Orienteringstavle 720.3 anvendes foran rundkjøringer, og kan også anvendes foran andre kryss hvor det er viktig å opplysning om kryssets geometriske form.

Orienteringstavlen skal utformes så enkelt som mulig. Eventuelle vegnummer skal alltid vises, men tavlen må ikke overlesses med andre miniatyrskilt eller vegvisningssymboler.

Antall visningsmål bør som hovedregel begrenses til ett for hver vegarm, eventuelt to for rute med fjernmålsvisning (fjernmål og regionalmål). For den vegruten tavlen står på vil det ofte være tilstrekkelig å vise vegnummer. Hvis to vegarmer har samme vegnummer, skal visningsmål alltid angis.

Servicesymboler og lokale visningsmål på hvitt felt bør unngås på vegarmer med mer enn ett annet visningsmål. Det må ikke vises mer enn 6 servicesymboler pr. tavle, og ikke mer enn fire servicesymboler pr. vegarm.

S t ø r r e l s e o g u t f o r m i n g :

Skiltet kan gjengi miniaturer av forbudsskilt og skiltene 502, 560, 700, 708 og 730. Miniatyrskiltene skal ha sine riktige farger, og høyde lik 12/7H. Border på andre miniatyrskilt enn vegnummerskilt skal ikke ha avrundede hjørner. Skiltet kan også gjengi servicesymboler som utformes som omtalt i pkt. 17.1.

Se forøvrig pkt 17.1 og håndbok 050.

720.4 ORIENTERINGSTAVLE

↑	Osen	gul
↶	4 Vadheim	gul
↷	240 Kvanndal	gul
↶	⚠ ⚓ Vatne	hvit
↷	🚚 🍴 Os	hvit

A n v e n d e l s e :

Antall visningsmål bør som hovedregel begrenses til ett for hver retning, eventuelt to for rute med fjernmålsvisning (fjernmål og regionalmål), eller maksimalt fire visningsmål tilsammen for hele tavlen. Når det vises til mer enn et mål for samme vegarm, skal det fjerneste målet stå øverst, og eventuelt vegnummer vises bare sammen med dette.

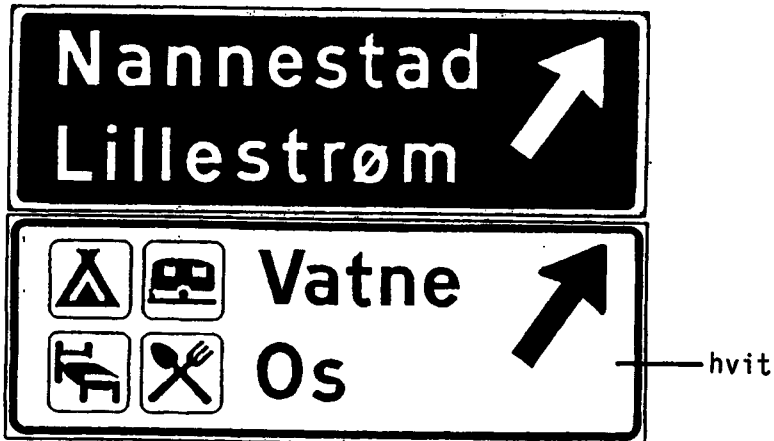
I tillegg til geografiske visningsmål kan det på samme tavle tas med lokalmål (servicemål) som skal ha hvit bunnfarge (se avsnitt 17.1), antall mål tilsammen for hele tavlen kan da økes til fem. Lokalmålene på hvit bunn skal vises nederst, uavhengig av hvilken retning de ligger i. Ved større behov for slik lokalvegvisning må denne samles på egen orienteringstavle som plasseres foran den ordinære tavlen. Avstanden mellom slike tavler skal være minst 50 m.

S t ø r r e l s e o g u t f o r m i n g :

Skilt 720.4 settes sammen av plater som hver rommer en tekstlinje. Hver plate skal ha høyde 13/7H.

Skilt 720.4 kan gjengi miniatyrer av forbudsskilt, servicesymboler og skiltene 502, 560, 700, 708 og 730. Border på andre miniatyrskilt enn vegnummerskiltene skal ikke ha avrundede hjørner. Miniatyrskiltene skal ha sine riktige farger og høyde 12/7H. Vegvisningssymbolene (skilt 730), skal stå på et rektangulært hvitt felt med høyde 12/7H. Symbolene for ferje og flyplass og lastebil (skilt 700) skal vende i den retning en må svinge for å følge henvisningen. Servicesymboler utformes som angitt i pkt. 17.1. Se forøvrig håndbok 050.

721.1 AVKJØRINGSVEGVISER

A n v e n d e l s e :

Skiltet skal angi de samme vegnummer og visningsmål som på den foranstående orienteringstavle, og kan også ha med de miniatyrskilt og vegvisningssymboler som tillates på orienteringstavler. Servicesymboler kan brukes når skiltet anvendes for lokalvegvisning.

Avkjøringsvegviser for vanlig vegvisning og lokalvegvisning kan plasseres sammen, men skal utformes som separate skilt. Skiltet for lokalvegvisning skal stå nederst.

Det kan angis inntil tre vegvisningsmål på samme skilt, men maksimalt antall mål på et sted skal ikke være mer enn fem, fordelt på vanlig vegvisning og lokalvegvisning.

Skiltet plasseres ved det punkt hvor avkjøringsveg eller felt for fartsreduksjon begynner å ta av fra gjennomgående kjørefelt.

S t ø r r e l s e o g u t f o r m i n g :

Minste teksthøyde som kan anvendes er $H = 175$ mm. På motorveg og andre veger med tilsvarende standard og fartsnivå skal det ikke brukes mindre teksthøyde enn $H = 210$ mm (280 mm på motorveg klasse A).

Skilt for lokalvegvisning (servicevisning) skal ha hvit bunnfarge. Servicesymboler skal stå på felt med svart ramme som omtalt i pkt 17.1. Se forøvrig håndbok 050.

SKILT 722 VEGVISERE, GENERELT

Skiltene 722.2 - 4 settes sammen av plater som hver rommer en tekstlinje. Hver plate skal ha høyden $13/7H$. På vegvisere kan det i tillegg til navn og avstander tas med miniatyrer av forbudsskilt, servicesymboler, skiltene 502, 560, 700, 708 og symboler for ferje, kirke, industriområde og flyplass (skilt 730). De elementer som kan tas med på vegvisere settes i følgende rekkefølge fra vegviserens spiss: avstand, stedsnavn, miniatyrskilt. Ved bruk av servicesymboler skal det ikke gis eventuelle tilleggsopplysninger om servicestedet (stjerner, initialer eller annen tekst på blått felt). Symbolene for ferje og flyplass og lastebilssymbolet (skilt 700) skal vende i samme retning som vegviseren peker.

Servicesymboler på vegvisere.

| Servicesymboler kan bare benyttes på skilt 722.3 "Vegvisere for lokalvegvisning", og utformes etter reglene gitt i pkt. 17.1 i denne håndbok.

722.2 VEGVISER FOR VEGKRYSS

Servicesymboler skal IKKE benyttes på skilt 722.2. I stedet benyttes skilt 722.3 "Vegviser for lokalvegvisning" med hvit bunnfarge.

722.3 VEGVISER FOR LOKALVEGVISNING

A n v e n d e l s e :

Skiltet plasseres etter de samme regler som skilt 722.2 "Vegviser for vegkryss".

Skilt 722.3 skal anvendes for vegvisning langs privat veg, uansett type visningsmål.

Skilt 722.3 skal også anvendes for visning til servicepregede lokalmål langs offentlige veier. Dette omfatter mål som parkeringsplasser og parkeringshus, serviceanlegg, bedrifter og institusjoner, industriområder, sykehus/legevakt, idrettsanlegg og andre institusjoner, severdigheter m.m.

Behovet for slik lokal-vegvisning må vurderes nøye i hvert enkelt tilfelle. Følgende betingelser skal være oppfylt:

1. Stedet kan ikke lett finnes ved hjelp av vanlige vegvisnings-, vegnavn- eller husnummerskilt.
2. Trafikken av ukjente trafikanter til stedet er så stor at vedkommende myndighet anser vegvisning for å være nødvendig.
3. Stedet har tilstrekkelig god avkjørsel fra offentlig veg og tilstrekkelig plass til parkering slik at annen trafikk ikke utsettes for fare eller forsinkes i urimelig grad.
4. Stedet eller avkjørselen er dårlig synlig fra vegen.
5. Stedet skal ikke ha ulovlig reklame langs vegen, eller lovlig reklame som gjør vegvisning unødvendig.

Visning til P-plasser, institusjoner o.l.

Skilt 722.3 for visning til store og viktige P-plasser, institusjoner o.l., bør ha samme størrelse og plassering som vegvisning til geografiske mål. Til mindre plasser og institusjoner kan vegviserfløy med teksthøyde 105 mm benyttes.

Visning til servicesteder

For visning til servicesteder (virksomhet som kan benytte servicesymbolene 602 - 634), se avsnitt 16.2.

Visning til andre enkeltbedrifter

Det vises bare i avkjørsel eller i nærmeste kryss med overordnet veg.

Det tillates maksimalt visning til tre bedrifter pr. avkjørsel. I kryss med annen vegvisning bør det ikke vises til enkeltbedrifter. Dersom det ligger flere bedrifter i området, bør veg-/gatenavn eller områdenavn benyttes, evt. sammen med symbol 735 "Industriområde".

I avkjørsler bør det benyttes vegviserfløy med teksthøyde 105 mm. Vegviserfløyen settes på egen stolpe adskilt fra annen skilting.

For bedrifter med spesielt stor trafikk av ukjente bilister kan skilt 722.3 med større teksthøyde benyttes sammen med annen vegvisning.

Bedriftsnavn bør om mulig forkortes ved at "A/S", "& Co" o.l. utelates, dersom dette ikke medfører fare for misforståelse. Tilsvarende bør det vurderes om angivelse av bedriftstype er mer opplysende enn bedriftsnavn, f.eks. "Gartneri", "Sagbruk" o.l. Både bedriftsnavn og bedriftstype skal normalt ikke angis. Trafikkalfabetet skal benyttes til bedriftsnavn.

Visning til kjøpesenter skal skje på samme måte som visning til andre enkeltbedrifter. Stedsnavnskilting (evt. industriområdenavn) skal benyttes fram til området hvor kjøpesenteret ligger. Skilt 722.3 med teksten "Kjøpesenter" eller navn på kjøpesenteret kan benyttes ved avkjørsel eller i nærmeste samlevegkryss dersom anlegget er dårlig synlig. Det skal ikke vises til kjøpesenter fra motorveg eller veg med tilsvarende funksjon.

I spredtbygde strøk med stor avstand mellom dagligvarebutikker kan skilt 722.3 som vegviserfløy med teksten "Dagligvarer" benyttes for å vise til dagligvarebutikk som er blitt liggende dårlig synlig på grunn av vegomlegging. Butikken må ikke ligge mer enn 1 km fra skiltet.

I stedet for lokalvegviser kan det tillates privat skilt ved avkjørsel som opplyser om navn på bedriften. Skiltet skal ha en enkel utforming, og må ikke reklamere for annet enn bedriften. Skiltet kan også gi opplysning om åpen/lukket, ledig/fullt o.l.

Visning til industriområder.

Når det er behov for visning til mer enn to industribedrifter og gatenavn ikke kan benyttes, bør området bedriftene ligger i få et eget områdenavn som også benyttes som visningsmål. Ved valg av navn på området bør det samarbeides med kommunal gatenavnskomite e.l. Navn på området bør ta utgangspunkt i lokale stedsnavn. Det bør ikke benyttes navn som kan føre til forveksling med annen vegvisning.

Symbol 735 "Industriområde" kan benyttes sammen med navn på området. Symbolet bør bare benyttes når bruk av områdenavn alene kan medføre misforståelser, eller ikke gir tilstrekkelig informasjon.

Visning til industriområder skal vanligvis bare skje fra nærmeste overordnede veg. Visning bør ha samme størrelse og plassering som visning til eventuelle mål med stedsnavn. Områdene bør være klart avgrenset, og ikke inneholde annen type virksomhet enn produksjons-, engros- og eventuelt handelsbedrifter.

U t f o r m i n g :

Skilt 722.3 skal ha svart tekst på hvit bunn, og skal angi avstand hvis det vises til steder som ligger lenger fra skiltet enn 0,2 km. Se også figur 16.22.

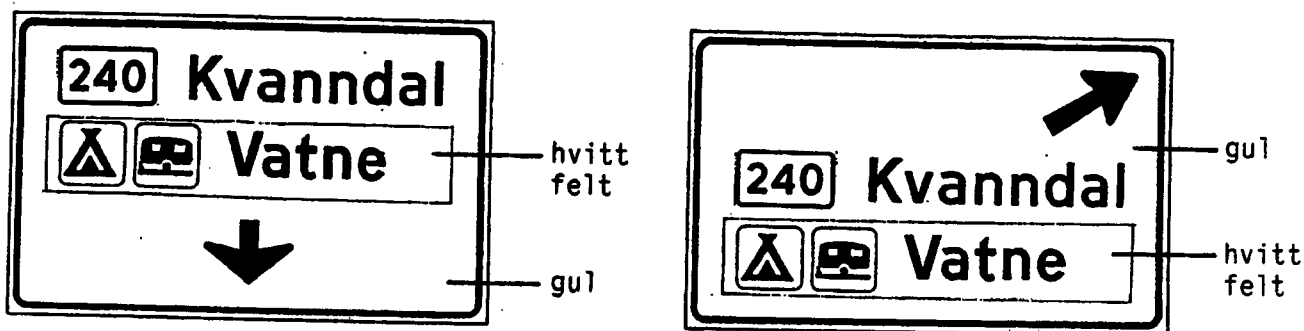
SKILT 724 OVERHENGENDE KJØREFELTSKILT, GENERELT

Overhengende kjørefeltskilt brukes ved kompliserte vegkryss der bestemte kjørefelt er forbeholdt en eller flere kjøreretninger eller reisemål og vanlige vegvisere på grunn av lav plassering ikke kan sees tidnok til riktig og sikkert valg av kjørefelt. Overhengende kjørefeltskilt kan også være nødvendig når stedlige forhold gjør det vanskelig å få plassert andre vegvisningsskilt.

Behovet for overhengende kjørefeltskilt må imidlertid vurderes nøye i hvert enkelt tilfelle, og alternative måter å løse vegvisningen på må undersøkes. Ved denne vurderingen skal det legges stor vekt på den estetiske virkning av portaler og skilt, som må veies mot de rent trafikktekniske hensyn. Særlig gjelder dette forhold til bebyggelse og omgivelser i by- og tettstedsområder.

Antallet serviceskilt og lokalvisningsmål på overhengende kjørefeltskilt bør begrenses mest mulig, se omtale under hvert enkelt skilt.

724.2 OG 724.3 OVERHENGENDE KJØREFELTSKILT

Anvendelse:

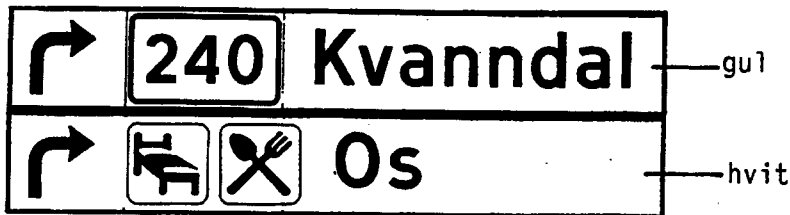
Maksimalt to servicesymboler og ett lokalmål på hvitt felt kan benyttes på skiltene 724.2 og 724.3.

Størrelse og utforming:

Eventuelle servicesymboler utformes som omtalt i pkt 17.1, og plasseres fortrinnsvis på samme linje som eventuelt hvitt felt for lokalmål.

Vegdirektoratet skal rådspørres ved detaljutforming av skiltet.

724.4 OVERHENGENDE KJØREFELTSKILT

A n v e n d e l s e :

Skilt 724.4 kan anvendes foran vegkryss. Der skiltene henges opp bør alle kjørefeltene i den aktuelle retning skiltes, og alle kjøreretninger som er tillatt for hvert kjørefelt skal angis. For kjørefelt der det ikke anses nødvendig å angi stedsnavn eller vegnummer kan skilt 724.1 brukes. Over kjørefelt for to kjøreretninger skal skilt 724.4 ha to linjer, men den ene linjen kan om nødvendig bare inneholde pilsymbolet på tross av at platene i begge linjer skal ha samme lengde. Flere enn tre stedsnavn pr. kjørefelt må unngås.

Når skilt 724.4 har fler enn en tekstlinje, gis opplysninger om vegen rett fram i øverste linje. Deretter gis opplysninger om vegen til venstre eller høyre.

Når servicesymbol benyttes på skilt 724.4 skal skiltet ha hvit bunnfarge. Antall skiltlinjer pr. felt må ikke overskride tre tilsammen for servicevisning og ordinær vegvisning, og maksimalt fire servicesymboler kan benyttes over hvert kjørefelt.

S t ø r r e l s e o g u t f o r m i n g :

Skilt 724.4 settes sammen av plater som hver rommer en tekstlinje. Platenes mål, innhold og utforming for øvrig skal være som for skilt 720.4 "Orienterings-tavle". Det må påses at skiltene ikke får større bredde enn at det blir en avstand på minst H mellom skiltene for to nabofelter.

730 SYMBOLER FOR VEGVISNINGSSKILT

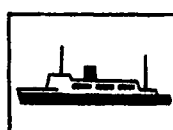
Størrelse: se teksten
 Utforming: 731, 733, 734 og 735: M 1980
 732: M 1988

731
Flyplass

732
Helikopter

733
Ferjeleie

734
Kirke

735
Industri-
område

A n v e n d e l s e :

Symbolene 731 - 735 kan benyttes på skiltene 710, 720, 721, 722 og 724.

I forbindelse med flyplasser vises symbol 731 sammen med lokalnavn på flyplassen, f.eks. "Flesland", ikke "Bergen lufthavn". Hvis flyplassen også har egen helikopterterminal, vises symbol 732 først ved avkjøring/kryss med veg til helikopterterminalen. For rene helikopterplasser benyttes symbol 732 på samme måte som symbol 731.

I nærheten av ferjested skal anvendes skilt med ferjesymbol og navnet på stedet som nås på den andre siden.

Symbolene 734 og 735 erstatter teksten "kirke" eller "industriområde". på vegvisningsskilt. Navn på kirken eller området skal alltid angis.

Symbolene 735 skal bare benyttes på skilt 722.3 som viser til klart avgrenset område hvor det hovedsaklig bare er næringsvirksomhet.

S t ø r r e l s e o g u t f o r m i n g :

Symbolene utformes etter sitt skiltmønster. Symbolene skal stå på et hvitt kvadratisk eller rektangulært felt med høyde 12/7H, uansett hvilken farge hovedskiltet har.

Symbol for fly, helikopter og ferje skal alltid vende samme veg som skiltets pilsymboler. Flysymbol skal peke opp når det vises rett fram, helikopter og ferje skal i dette tilfellet vanligvis peke mot høyre.

På 710:

KAP. 3 VEILEDNING I SERVICESKILTPLANLEGGING

Vurdering av behov - generelt

Ved planlegging og vurdering av serviceskilting skal det legges vekt på trafikens sikkerhet og avvikling og trafikantenes behov for informasjon om service tilbud. Videre må serviceskiltingen tilpasses den øvrige trafikkskilting med hensyn til informasjonsmengde og plassering.

Trafikkens sikkerhet og avvikling

Serviceskilting kan tillates selv om andre kriterier ikke er oppfylt, dersom slik skilting er nødvendig for å oppnå sikre trafikkforhold eller tilfredsstillende trafikkavvikling ved serviceanlegget. Eksempler på dette er at serviceanlegget eller avkjøringspunktet ikke kan ses i tide for sikker avkjøring slik at forvarsling må oppsettes, eller at trafikken til og fra et serviceanlegg bør ledes langs en bestemt rute av hensyn til sikkerhet eller avvikling.

Trafikantenes behov for informasjon

Hovedkriteriet for vurdering av behovet for serviceskilting er at trafikantene skal få tilfredsstillt sitt behov for service:

- for uforutsette hendelser: ulykker, skader, motorstans (symbol 601 - 608)
- for kjøretøyet: drivstoff, olje m.m. (symbol 608 - 610)
- for normale nødvendigheter: mat, hvile, toalett, overnatting (symbol 612-628)

og få informasjon om andre tilbud:

- fritidstilbud, severdigheter (symbol 630 - 634, skilt 633 og 636).

Næringsdrivendes ønsker om skilting

Serviceskilting og vegvisning skal gjøre det lettere for bedriftenes kunder å finne fram til den enkelte bedrift, men skal ikke primært være markedsføring av bedriftene. Offentlige trafikkskilt kan aldri oppheve ulempene ved at noen bedrifter ligger lenger fra eller er mindre synlig fra viktige ferdselsårer enn andre, konkurrerende bedrifter.

Bedriftenes markedsføring bør skje gjennom annonser i presse og tidsskrift, brosjyrer m.m. Brevark og brosjyrer bør gi gode opplysninger om plassering av bedriften for å gjøre det lettest mulig for trafikantene å finne fram.

Reklameskilt langs vegene er forbudt utenfor tettbygd strøk både etter vegloven (§33) og naturvernloven (§15). I stedet bør informasjonstavler på plasser for turistinformasjon benyttes, se skilt 636.

Tilpassing til annen skilting

Det er begrenset hva trafikantene greier å oppfatte av informasjon fra skilting. I enkelte områder er informasjonsbehovet så stort at endel skilt må utelates eller henvises til annen plassering (om mulig). Ved vurdering av slike situasjoner skal følgende prioritering benyttes:

1. Fare-, vikeplikt-, forbuds- og påbudsskilt.
2. Opplysningsskilt
3. Vegvisningsskilt (til geografiske mål)
4. Serviceskilt og vegvisning til servicemål.
5. Vegvisning til andre bedrifter.

Rutevise og områdevise planer for serviceskilting

Rutevis, overordnet planlegging av serviceanlegg langs vegnettet er nærmere omtalt i Håndbok-124 PLANLEGGING AV SERVICEANLEGG. Serviceskiltingen inngår som en viktig del av slik overordnet planlegging. Det er imidlertid også viktig å foreta en mer samlet vurdering av serviceskiltingen på vegruter og i områder hvor det ikke foreligger noen overordnet plan for lokaliseringen av serviceanleggene, men hvor det eksisterer et stort og variert servicetilbud. Se også omtale av "Vegvisningsplaner" i avsn. 17.4 i håndbok 050.

Slike samlede planer for serviceskiltingen kan eksempelvis omfatte motorveg-strekninger, spesielle turistruter, høyfjellsoverganger, rekreasjonsområder, tettsteder eller kommuner.

Formålet med slike planer vil blant annet være å:

- oppnå en mest mulig ensartet og systematisk serviceskilting, samordnet med den øvrige vegvisningsskiltingen,
- gi kommuner og andre interessenter mulighet for å delta i og påvirke skiltplanleggingen,
- unngå skjevheter i skiltingen som kan oppfattes som forfordeling eller konkurransevridning,
- unngå overskilting og uheldige reklameskilt.

Planen bør omfatte følgende forhold:

- oversikt over dagens serviceanlegg (kommersielle og ikke kommersielle),
- planer om eventuelle nye servicetilbud,
- behovsvurdering for serviceskilting og vegvisning,
- foreslå plassering og utforming av informasjonstavler,
- foreslå navn og omfang på industri-, handels- og turistområder,
- avgrense områder hvor det ikke skal vises til enkeltbedrifter (f.eks. sentrumsområder),
- skiltplaner for spesielt vanskelige områder,
- avklare ansvars- og kostnadsfordeling.

Under utarbeidelsen av planen bør det samarbeides med turist- og næringslivsorganisasjoner og kommunale tjenestemenn og evt. politikere. Det er ikke krav om politisk behandling av slike planer, men berørte parter bør få anledning til å uttale seg til planutkastet før endelig plan utarbeides. Planen vil være en rammeplan som benyttes som grunnlag for behandling av enkeltsaker.

Serviceskilt på motorveger og omkjøringsveger

På eller i tilknytning til motorveg skal serviceskilt settes opp etter en samlet plan for motorvegstrekingen eller vegruten. Trafikantenes behov for spesiell serviceskilting på motorvegene vil øke etter hvert som motorvegnettet bygges ut og blir mer sammenhengende. Normalt bør det bare tillates servicesymboler for trafikantenes umiddelbare behov, d.v.s. bensinstasjon, toalett, rasteplass og kafeteria anlagt primært for å betjene motorvegen. Der avstanden mellom slike tilbud er stor, er det også viktig å vise avstanden videre til tilsvarende tilbud.

Der hovedveg føres utenom tettsted vil det ofte komme krav om visning til servicefunksjoner langs den gamle vegen og handelsvirksomhet i tettstedet. Servicetilbud skal bare vises hvis kriteriene i normalen er oppfylt. Annen handelsvirksomhet skal vanligvis ikke få visning, se forøvrig skilt 722.3. For å redusere diskusjonen om skiltomfang, bør det lages en samlet plan for veg- og servicevisning for denne type veger.

Serviceskilt i byer og tettsteder

I byer og større tettsteder bør serviceskilt vanligvis ikke benyttes, både fordi det er ønskelig å redusere skiltmengden mest mulig, men også fordi det vanligvis er lett å finne aktuelle servicetilbud.

For å gjøre det enklere å finne bestemte servicetilbud (f.eks. hotell hvor det er bestilt plass), bør det gis informasjon ved hjelp av skilt 636.1 "Turistinformasjonskart" eller tilsvarende tavle plassert på egnet sted ved innkjøring til tettstedet, og på steder hvor ukjente bilister ofte stopper, f. eks. ved parkeringsplass for turistinformasjonskontor, busstasjon o.l.

Generelt bør vegvisning i byer og tettsteder baseres på vegvisningsskilt til bydeler og områder, og gatenavnskilt inne i hvert enkelt område. Dette oppnås best ved å utarbeide en samlet vegvisningsplan for hele området.

Serviceskilt og servicesymboler

Serviceskilt er et rektangulært eller kvadratisk, blått skilt med 1 - 4 servicesymboler og tekst.

Det finnes 18 servicesymboler som kan benyttes på serviceskilt eller vegvisningsskilt. Skiltnormalen inneholder bestemmelser for når symbolene kan benyttes.

I tillegg finnes 3 spesielle serviceskilt, 601 "Radiostasjon", 633 "Spesiell severdighet" og 636 "Informasjonskart".

Serviceskilt eller vegvisningsskilt ?

Serviceskilt benyttes for å forvarsle servicetilbud som ligger inntil (mindre enn 200 m fra) den veg det kjøres på, og eventuelt for å markere servicestedet. Forvarselavstanden er vanligvis 0,5 - 1 km.

Vegvisningsskilt med servicesymboler benyttes til å vise retning i kryss eller avkjørsel, og for å forvarsle kryss og avkjørsler hvor trafikantene må svinge for å komme til servicetilbud som ligger mer enn 200 m fra vegen det kjøres på. Slike forvarsel står 150 - 250 før kryss eller avkjørsel.

Bruk av navn m.m. på serviceskilt

Stedsnavn kan vises over symbolene når det vises til et sted med flere tilbud, f.eks. et større rasteanlegg eller et tettsted som vegen passerer.

Når det vises til en enkelt bedrift med flere servicetilbud kan bedriftens navn vises under symbolene. Dette skal bare gjøres når det er nødvendig av vegvisningshensyn, f.eks. for å skille mellom flere anlegg i samme område, spesielt behov for forvarsel m.m. Tekst som framgår av symbolene skal ikke gjentas, f.eks. ikke "Bø camping", men "Bø".

På egen linje (under evt. bedriftsnavn) kan beskrivelse som ikke framgår av symbolene angis, f.eks. "Motell", "Museum", "Turistkontor".

Det er ikke lenger anledning til å gjengi stjerner eller initialer for campingplasser eller andre servicetilbud.

Bruk av flere servicesymboler sammen

Det er ikke anledning til å benytte mer enn 4 symboler på samme serviceskilt. Dersom det er behov for flere symboler må de fordeles på to skilt som plasseres med 50 - 100 m avstand.

Symbolene bør grupperes slik at de naturlig hører sammen. Det må vurderes om det er behov for å vise alle symbolene. Symbol 616 "Restaurant" (nytt forslag: "Spisested") kan f.eks. sløyfes for hoteller som ikke har kafeteria eller servering spesielt for vegfarende. Campingvogn kan sløyfes for campingplass.

Bruk av servicesymbol på vegvisningsskilt

Tekst- og symbolmengden må ikke bli for stor dersom trafikantene skal være i stand til å oppfatte informasjonen på en trafiksikker måte. Det er derfor satt krav til maksimalt antall symboler og tekstlinjer på samme sted.

På samme sted skal det ikke være mer enn 5 linjer med tekst og symboler, og ikke mer enn 6 servicesymboler. Enkelte skilt har strengere krav.

På linje med tekst skal det ikke være mer enn 3 servicesymboler.

Ordinær vegvisning prioriteres foran servicevisning. Dersom skiltmengden på en plass blir for stor, kan servicetilbudene evt. vises på skilt ca. 100 m før den ordinære vegvisningen.

Vegvisning til serviceanlegg

Servicebedrifter ved vegen får vanligvis forvarsel med serviceskilt 0,5 - 1 km på forhånd, og om nødvendig vegviser med servicesymboler ved avkjørsel.

Bedrifter mer enn ca. 200 m fra vegen kan få forvarsel med orienteringstavle (skilt 720), og vegviser i kryss eller avkjørsel. På grunn av reglene om maksimalt antall skilt og symboler på samme sted, er det vanligvis ikke mulig å vise til mer enn 1 - 2 bedrifter med bedriftsnavn. Dersom det ligger flere bedrifter langs sidevegen, bør det benyttes servicesymboler og navn på området vegen fører til, evt. gatenavn. Informasjon om hvilke bedrifter som ligger langs sidevegen kan gis på skilt 626 "Informasjonskart" før krysset, og evt. på skilt 710 "Avstandsskilt" etter krysset.

Skilting til industri- og serviceområder

Når flere industribedrifter ligger på samme område kan det ikke fra hovedvegen skiltes til hver enkelt bedrift. I stedet velges et egnet områdenavn som visningsmål, i tillegg kan symbol benyttes for å fortelle at dette er et industriområde. Symbolet skal bare benyttes når bruk av områdenavnet alene kan medføre misforståelse.

På samme måte som for industriområder bør områder med mange servicetilbud få et passende områdenavn som sammen med servicesymboler kan benyttes for vegvisning fra nærmeste hovedveg. Visning til den enkelte bedrift bør skje på informasjonskart og evt. i avkjørsel.

På motorveger bør symbol for industriområder ikke benyttes, men områdenavn kan om nødvendig brukes som visningsmål.

Skilting til enkeltbedrifter og kjøpesenter.

Skilting til bedrifter som ikke kan benytte servicesymboler kan skje med skilt 722.3 "Lokalvegviser" dersom bedriften er vanskelig å finne ved hjelp av vegnavn eller områdenavn, og bedriften ikke er godt synlig i seg selv eller ved hjelp av reklame. Teksten på vegviseren skal være så kort som mulig, og det må vurderes om bedriftsnavn eller beskrivende tekst som f.eks. "Gartneri" er mest opplysende for trafikantene. Både bedriftsnavn og bedriftstype bør ikke angis, og forkortelser som "& Co", "A/S" o.l. bør utelates dersom dette ikke medfører misforståelser.

Slik bruk av lokalvegviser skal ikke benyttes primært som markedsføring av bedriften, men for at kunder som allerede har bestemt seg for et besøk skal kunne finne fram. Av denne grunn skal heller ikke logo (bedriftssymbol) eller bedriftens egne skrifttyper benyttes på vegviseren. Markedsføring bør skje gjennom annonser og brosjyrer, gjerne med opplysninger om hvordan man kommer til bedriften. Slik lokalvegviser vil bare bli tillatt ved avkjørsel eller nærmeste samle- eller hovedveg, og vil ikke bli tillatt på motorveg eller tilsvarende veg.

Store kjøpesenter vil i utgangspunktet bli behandlet på samme måte som små enkeltbedrifter. Spesielt trafikkskapende virksomhet vil likevel kunne få større skilt enn andre bedrifter. For at teksten skal kunne oppfattes kan det ikke vises til mange bedrifter på samme sted. I stedet må gatenavn eller områdenavn benyttes, eventuelt supplert med industri-informasjonsstavle.

Reklame eller offentlige trafikkskilt ?

Bedrifter som har trafikkfarlig eller annen ulovlig reklame (Vegloven, § 33), skal ikke få tillatelse til å benytte offentlige service- eller vegvisningsskilt. Dersom slike reklameskilt senere blir satt opp, skal tillatelsen trekkes tilbake og trafikkskiltene fjernes.

Bedrifter som selv sørger for forhåndsinformasjon med reklameskilt, bør normalt ikke få forvarsel med serviceskilt eller vegvisningsskilt. Dette kan f. eks. være reklame mer enn 30 m fra vegen med tekst "TURISTHOTELLET 2 km, Kafeteria, Svømmehall, Skiheis". (Selv om denne reklamen ikke rammes av vegloven, kan den være ulovlig etter naturvernloven).

Bedrifter som ligger godt synlig ved vegen, med reklame på husvegg eller frittstående reklame, bør vanligvis bare få serviceskilt eller vegviser når det er vanskelig å oppdage riktig avkjørsel i tide.

Reklame på masteskilt ved avkjørsler, bensinstasjoner m.m.

Stasjonsskilt og andre orienterende skilt i tilknytning til bensinstasjoner er omtalt i B-rundskriv nr. 86/19 av 1986-03-03. Masteskilt i tilknytning til servicesteder beregnet på trafikantenes personlige behov er omtalt i rundskriv 67/71 Plan av 23. april 1971. Det etterfølgende oppsummerer disse rundskrivene og gir retningslinjer for vegmyndighetenes vurdering av søknader om reklameskilt ved avkjørsler som alternativ til lokalvegviser (se skilt 722.3), og for å gi opplysninger om "Åpen", "Fullt" o.l. (se avsn. 16.0).

Bensinstasjoner har som følge av en "historisk" utvikling fått en særrett m.h.t. bruk av masteskilt. Hovedregelen er likevel at masteskiltet skal komme istedet for serviceskilt med symbol 610 "Bensinstasjon".

Serviceanleggenes behov og ønsker om informasjon må veies mot den informasjon trafikantene med rimelighet kan oppfatte og eventuelt reagere på under fart uten at oppmerksomheten i for stor grad trekkes bort fra de øvrige veg- og

trafikkforhold. For bensinstasjoner er det åpnet adgang til å vise opplysning om følgende forhold på skilt mindre enn 30 m fra vegkant:

- a. Stasjonsidentifikasjon
- b. Kro. kafe o.l.
- c. Åpningstid, evt. Åpen/lukket/Automat
- d. Betalingstilbud (Bankkort, minibank o.l.)
- e. Drivstoffpris
- f. Innkjøring
- e. Utkjøring

Det vil vanligvis ikke være mulig å gi alle disse opplysningene på samme skilt. Størrelsen på det enkelte skilt eller skiltedelene skal begrenses til det følgende:

- Stasjonsskilt: maks. 4,3 m²
- Inn- og ut-skilt: maks. 0,5 m² pr. skilt
- Øvrige skilt: maks. 5,0 m² samlet skiltflate

Den største samlede skiltflate som kan tillates for bensinstasjoner blir med dette 9,3 m², pluss eventuelle inn- og ut-skilt. Teksthøyden (versalhøyden) skal være minst 200 mm. Skiltene kan ha fast innvendig eller utvendig belysning, men lyset må ikke virke blendende eller på annen måte forstyrre vegtrafikken. Lyset skal slukkes når drivstoff ikke er tilgjengelig.

Skiltene skal ikke være nærmere vegkant enn 1,8 m, skiltstolpe må stå minst 3,0 meter fra vegkant og skiltet bør ikke rage utover fortau eller gangveg. Dersom skiltet er plassert i frisisiktsone for kryss eller avkjørsel, bør fri høyde til underkant skilt være minst 3,5 m. Samme krav til høyde gjelder ved evt. plassering over fortau o.l.

For andre vegserviceanlegg beregnet på trafikantenes personlige behov og med en standard tilsvarende bensinstasjoner m.h.t. avkjørsler og parkering, bør samme type skilting som for bensinstasjoner kunne aksepteres. Dette vil vanligvis bare gjelde større kafeteriaanlegg, evt. kombinert med motell e.l. Pristilbud o.l. bør ikke tillates.

For annen type virksomhet bør mindre, frittstående skilt kunne aksepteres for å vise avkjørsel eller synliggjøre bedrift som er noe tilbaketrukket fra vegen. Dersom det samme oppnås med reklame på bygning bør frittstående skilt ikke godtas. Skiltet kan ha:

- en enkel "logo" eller symbol,
- navn på bedriften, og/eller
- opplysning om type virksomhet (kafe, dagligvarer, husflid m.m.).
- åpningstid eller åpen/lukket, evt. ledig/fullt.

Teksten bør være så kort som mulig, og ikke inneholde mer enn 20 - 30 bokstaver og tegn. Skiltet må ikke være sikthindrende eller til sjenanse for kjørende eller gående trafikk. Skiltet skal ikke være reflekterende, og må ikke ha sterk belysning. Skiltet skal ikke benyttes til å gi pristilbud eller for å reklamere for bestemte produkter o.l. Tillatelse bør gis på betingelse av at annen reklame ikke plasseres ulovlig på bedriften (flaggstenger, løsfotreklame m.m.). Dersom dette ikke respekteres, kan tillatelsen trekkes tilbake og skiltet forlanges fjernet.

Lovbestemmelser om reklame, vegloven, naturvernloven og bygningsloven.

Vegloven, §33:

"Reklameskilt og liknande innretning må ikkje plasserat slik at vegstyremaktene finn dei kan takast for trafikksignal, vegskilt eller vegmerking, eller hindre den frie sikta langs vegen til slike ting for den vegfarande.

Utanfor tettbygd strøk må reklameskilt og liknande innretning ikkje utan særskilt løyve plasserast nærare offentleg veg enn 30 meter frå midtlina (jfr. § 29 andre ledd, 3. punktum), målt vassrett. Skilt m.m. som syner namnet åt ei verksemd eller kva slags verksemd det er, eller som på annan måte reklamerar for verksemda, kan likevel plasserast på bygningane åt verksemda.

Løyve etter andre ledd gir vegsjefen for riksvegar og fylkesvegar, og formannskapet for kommunale vegar.

Med sikte på å unngå fare for dei vegfarande, kan departementet sette forbod mot visse slag reklame og liknande innretningar og mot å sette slike skilt og innretningar på visse stader eller visse vegstrekningar."

§36:

"Blir byggverk eller anna innretning som nemnt i §§ 30, 32 eller 33 plassert eller endra i strid med det som er fastsatt i eller med heimel i denne lova, kan innretninga takast bort, flyttast eller endrast. Den ansvarlege lyt då bere kostnaden, dersom han sjølv ikkje syter for å ta bort, flytte eller endre innretninga innan ein fastsett frist.

Vegsjefen tar avgjerd etter første ledd for riksvegar og fylkesvegar, og formannskapet tar slik avgjers for kommunale vegar."

Naturvernloven, §15:

"Frittstående reklameskilt eller reklameinnretning eller innskrift, tegning eller innretning på hus, trær, berg, stein o.l. i reklameøyemed må ikke anbringes utenfor tettbygd strøk. I særlige tilfeller kan fylkesmannen på nærmere vilkår gjøre unntak fra denne bestemmelsen etter uttalelse fra vedkommende kommune. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle hva som er tettbygd strøk.

Forbudet gjelder ikke skilt m.v. som angir en bedrifts navn og art, samt reklame for varer bedriften forhandler og som settes opp på bedriftsområdet."

Bygningsloven, §107:

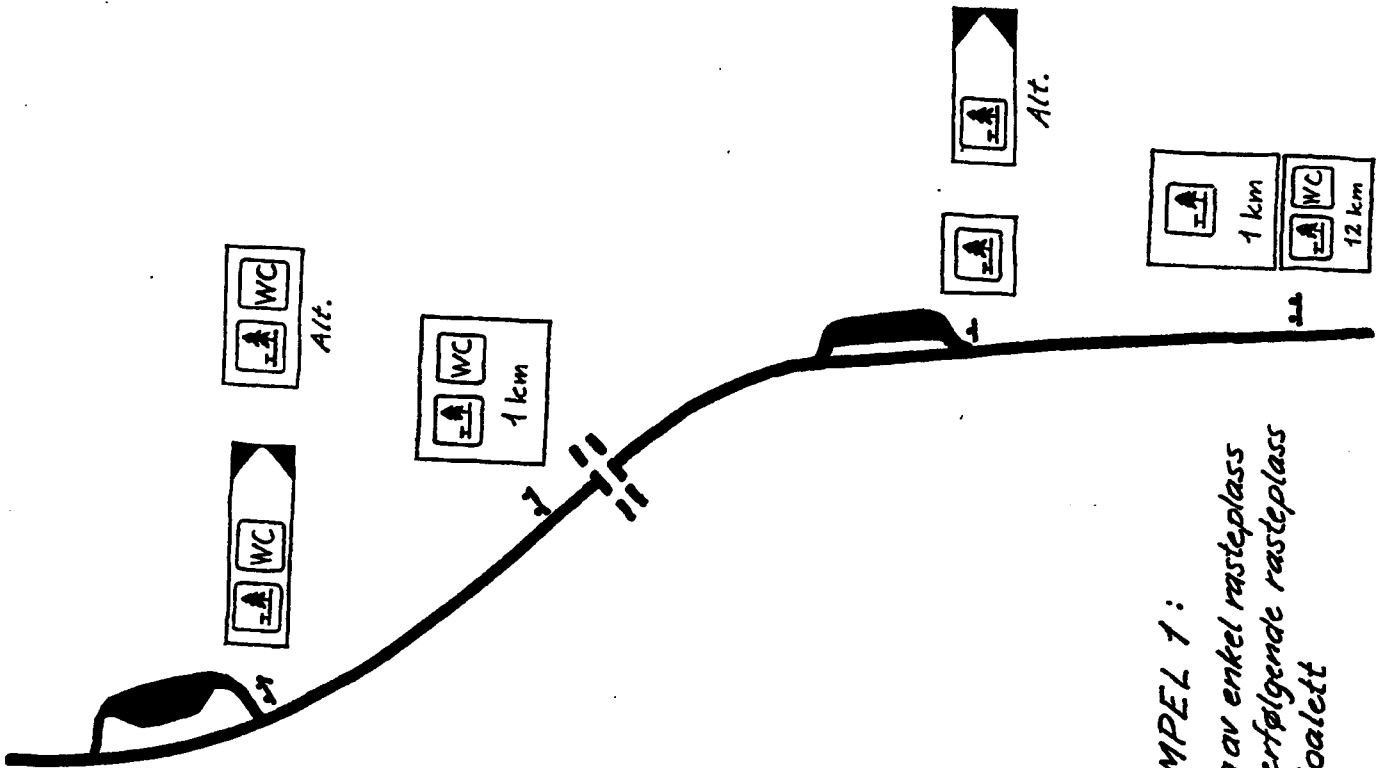
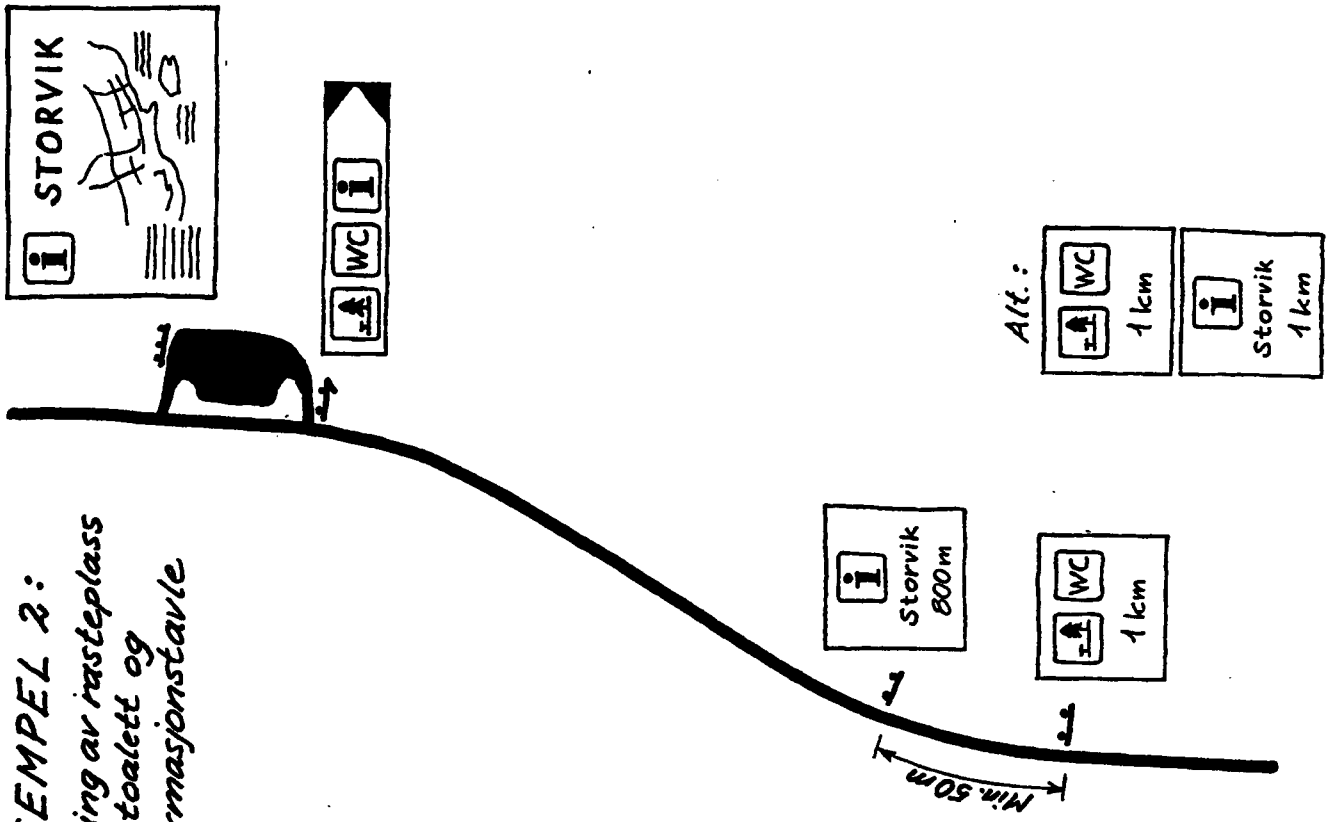
"I tettbygde strøk og i områder hvor det er bestemt med vedtekt, må skilt, reklameinnretninger o.l. ikke settes opp uten at bygningsrådet på forhånd har gitt samtykke. Samtykke kan bare gis inntil videre eller for et begrenset tidsrom.

Forhåndssamtykke etter første ledd kreves ikke for mindre skilt, mindre reklameinnretninger o.l. som settes opp på byggverk eller innhegning.

Dersom det kan skje uten hinder av samtykke som er gitt for et bestemt tidsrom, kan bygningsrådet gi pålegg om å fjerne eller endre enhver innretning som nevnt i første eller annet ledd, når den etter rådets skjønn virker skjæmmende i seg selv eller i forhold til omgivelsene, eller virker sjenerende. Innretning som antas å medføre fare kan i alle tilfeller kreves fjernet ved pålegg fra rådet."

EKSEMPLER PÅ SERVICESKILTING

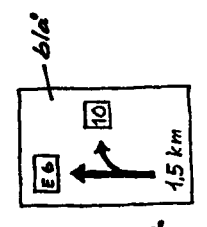
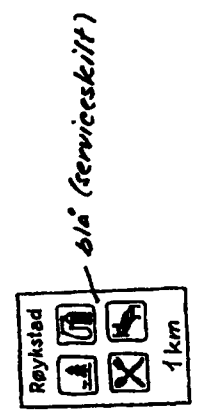
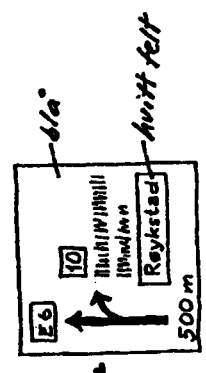
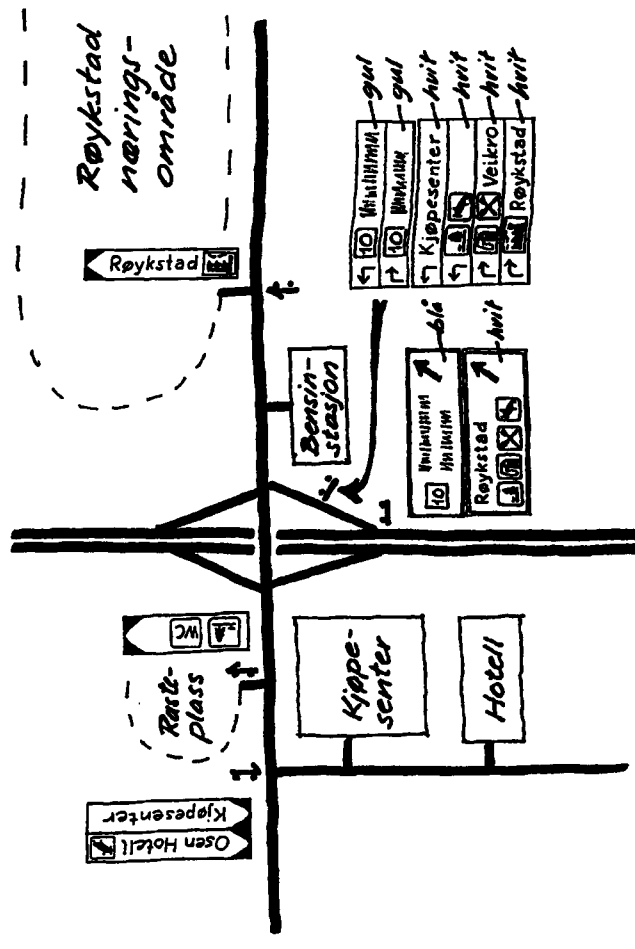
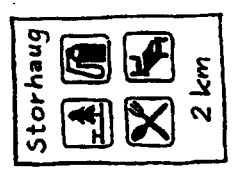
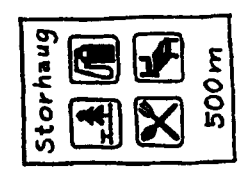
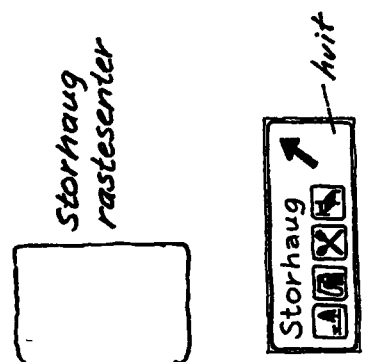
EKSEMPEL 2:
 Skilting av rasteplass
 med toalett og
 informasjonstavle

EKSEMPEL 1:
 Skilting av enkel rasteplass
 og etterfølgende rasteplass
 med toalett

EKSEMPEL 3:

Større rasteanlegg på motorveg eller veg av tilsvarende standard

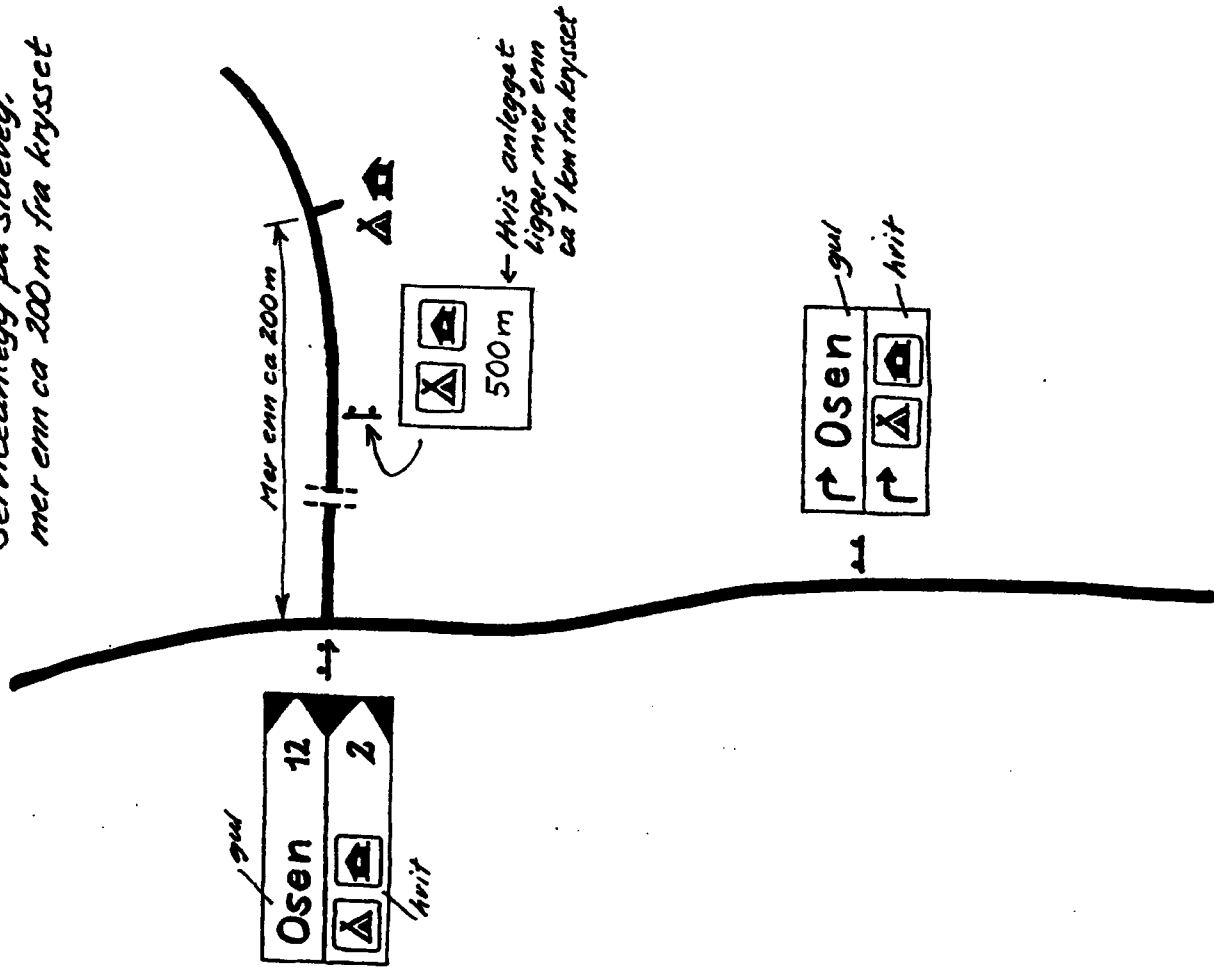

(Fullstendig vegvisnings-skiltning er ikke vist på R10.)

EKSEMPEL 4:
Større service- og næringsområde inntil motorveg

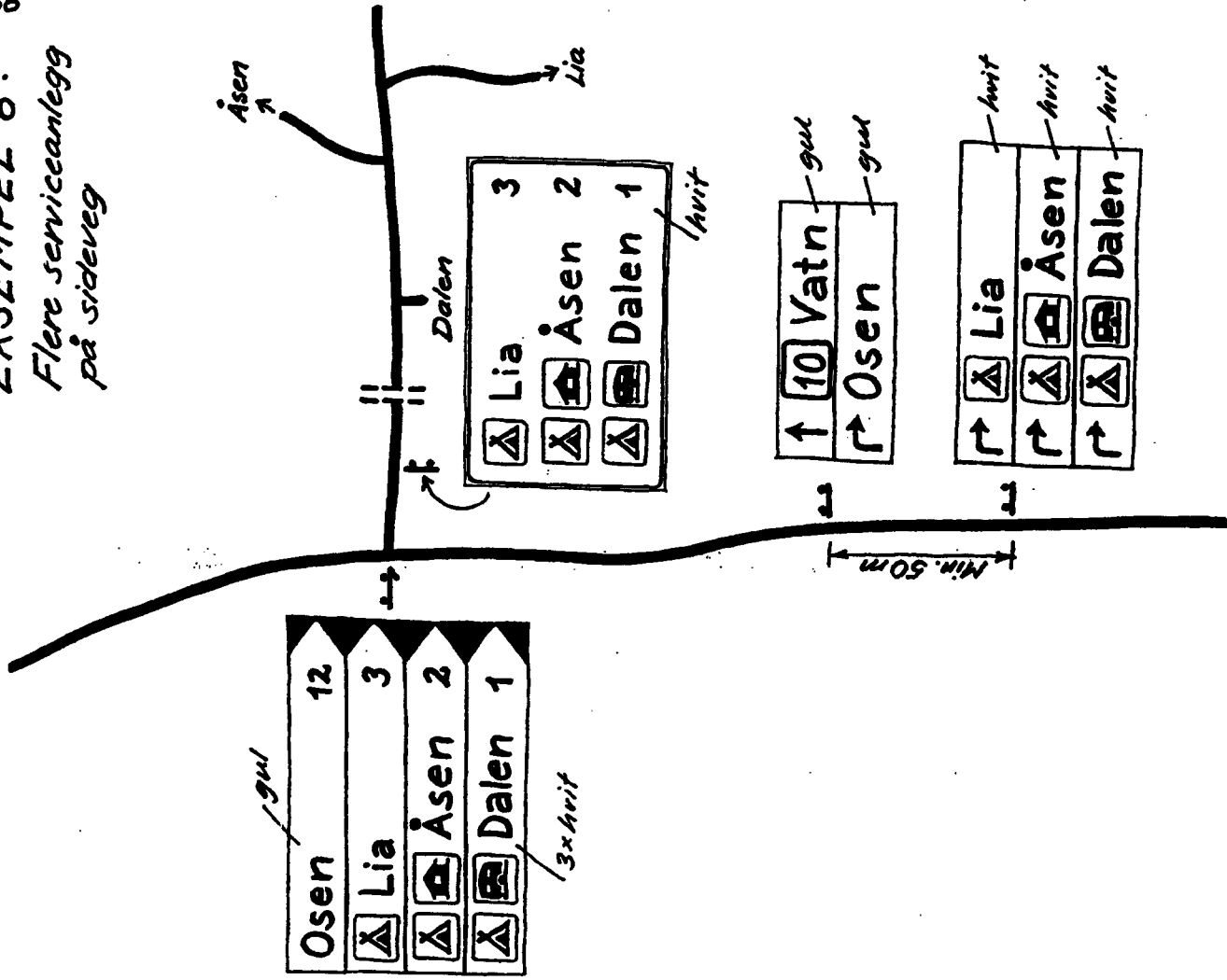
EKSEMPEL 5:

Serviceanlegg på sideveg, mer enn ca 200m fra krysset

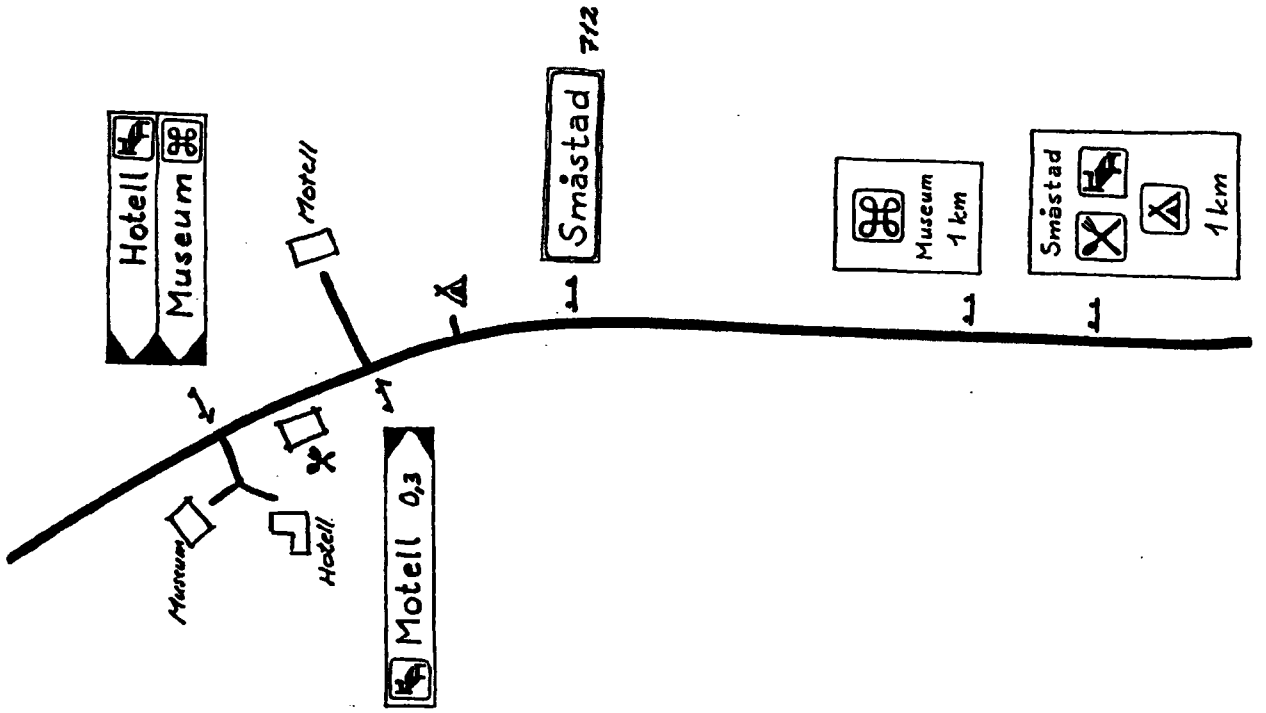
EKSEMPEL 6:

Flere serviceanlegg på sideveg

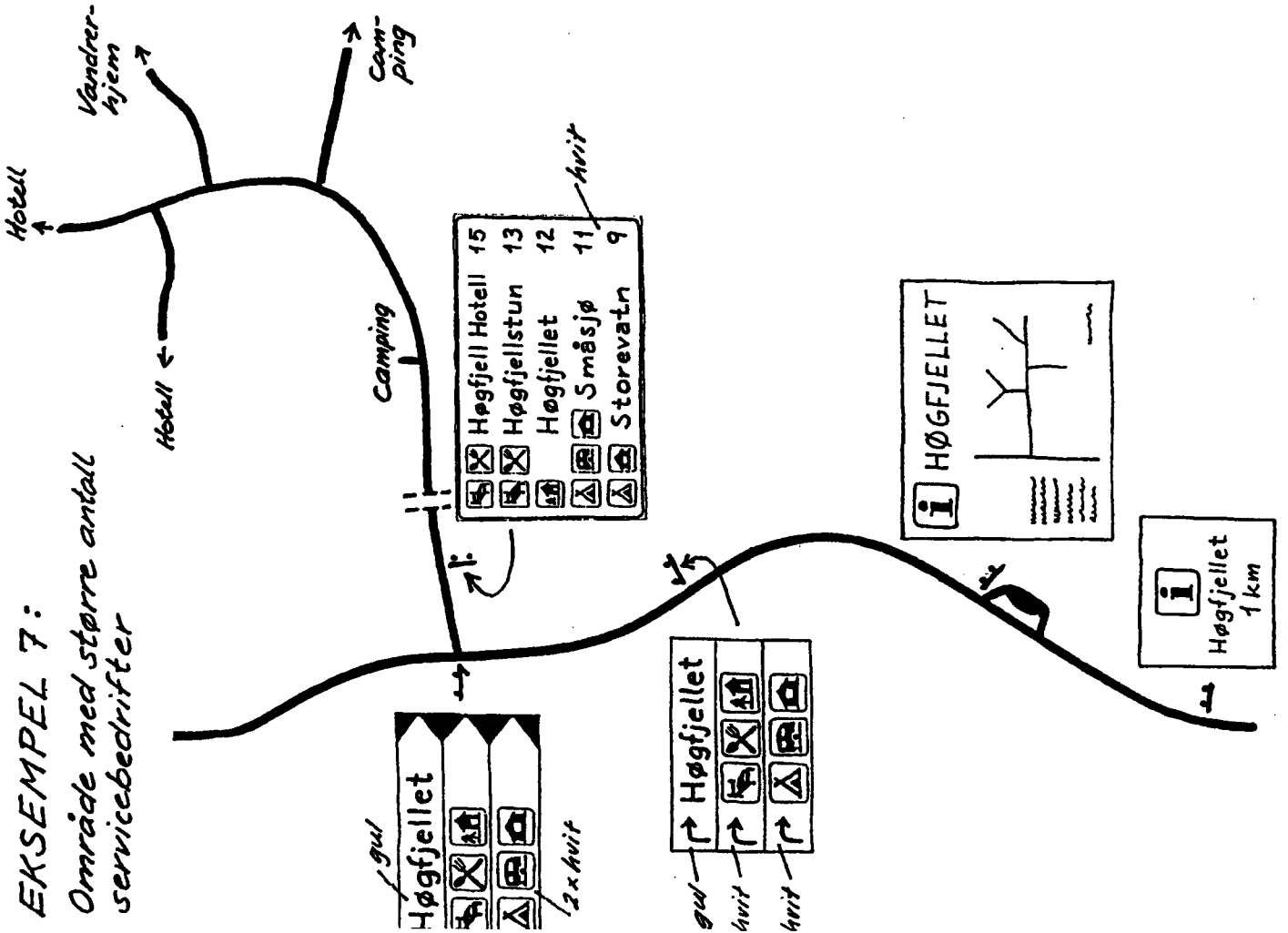
EKSEMPEL 8:

Mindre sted på gjennomgående veg, med begrenset antall servicetilbud

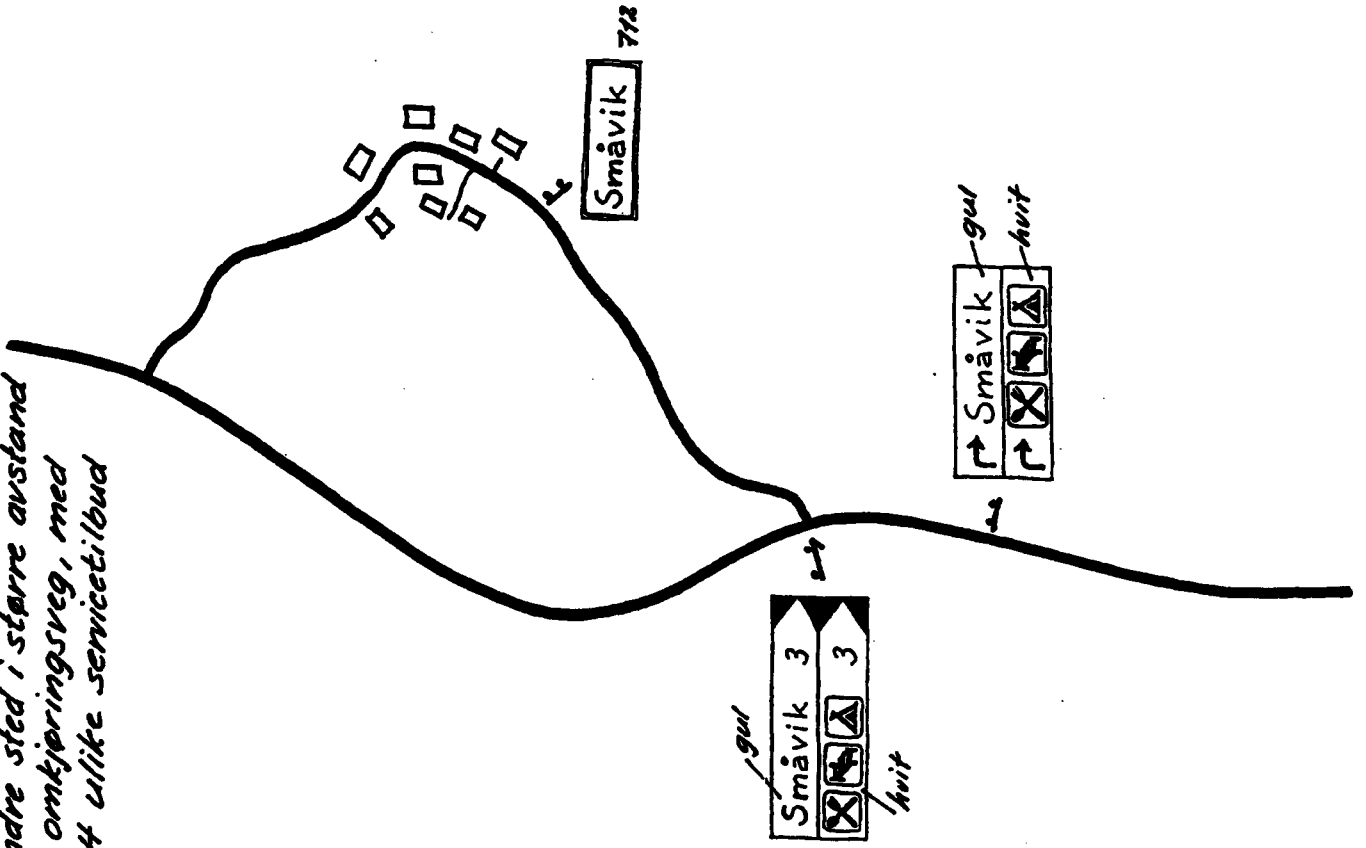
EKSEMPEL 7:

Område med større antall servicebedrifter

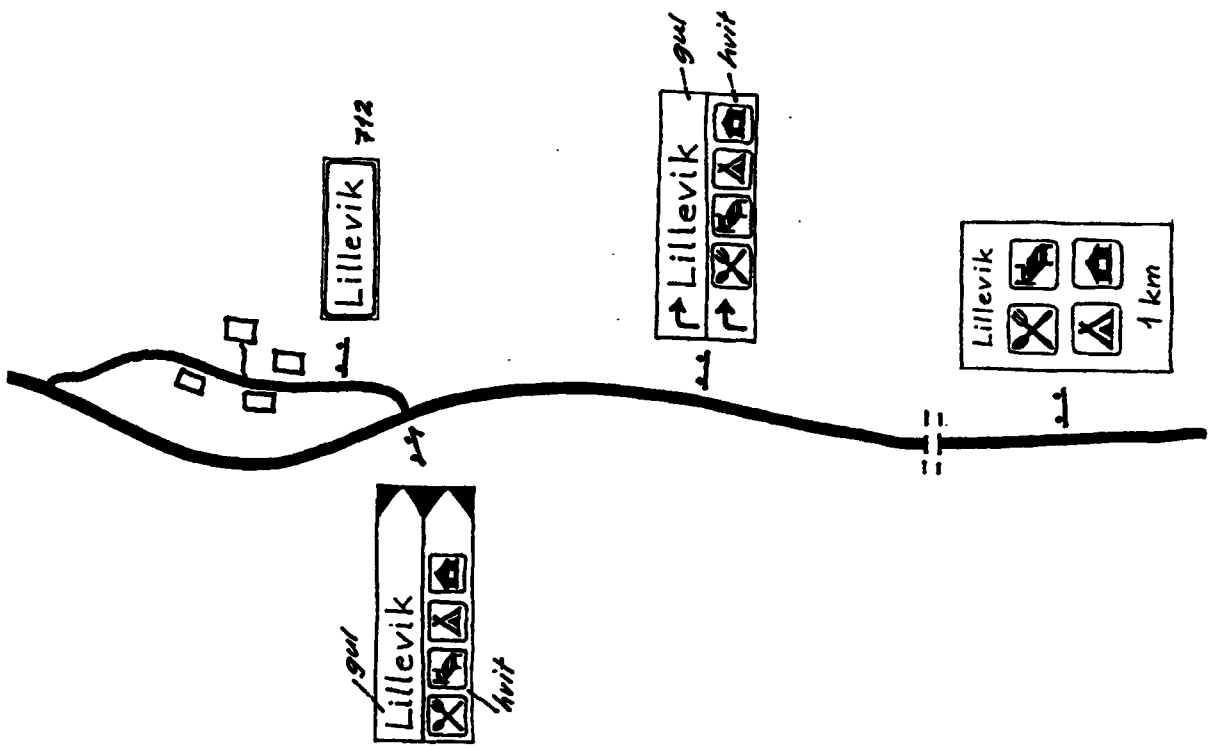
EKSEMPEL 10:

Mindre sted i større avstand fra omkjøringsveg, med 3-4 ulike servicetilbud

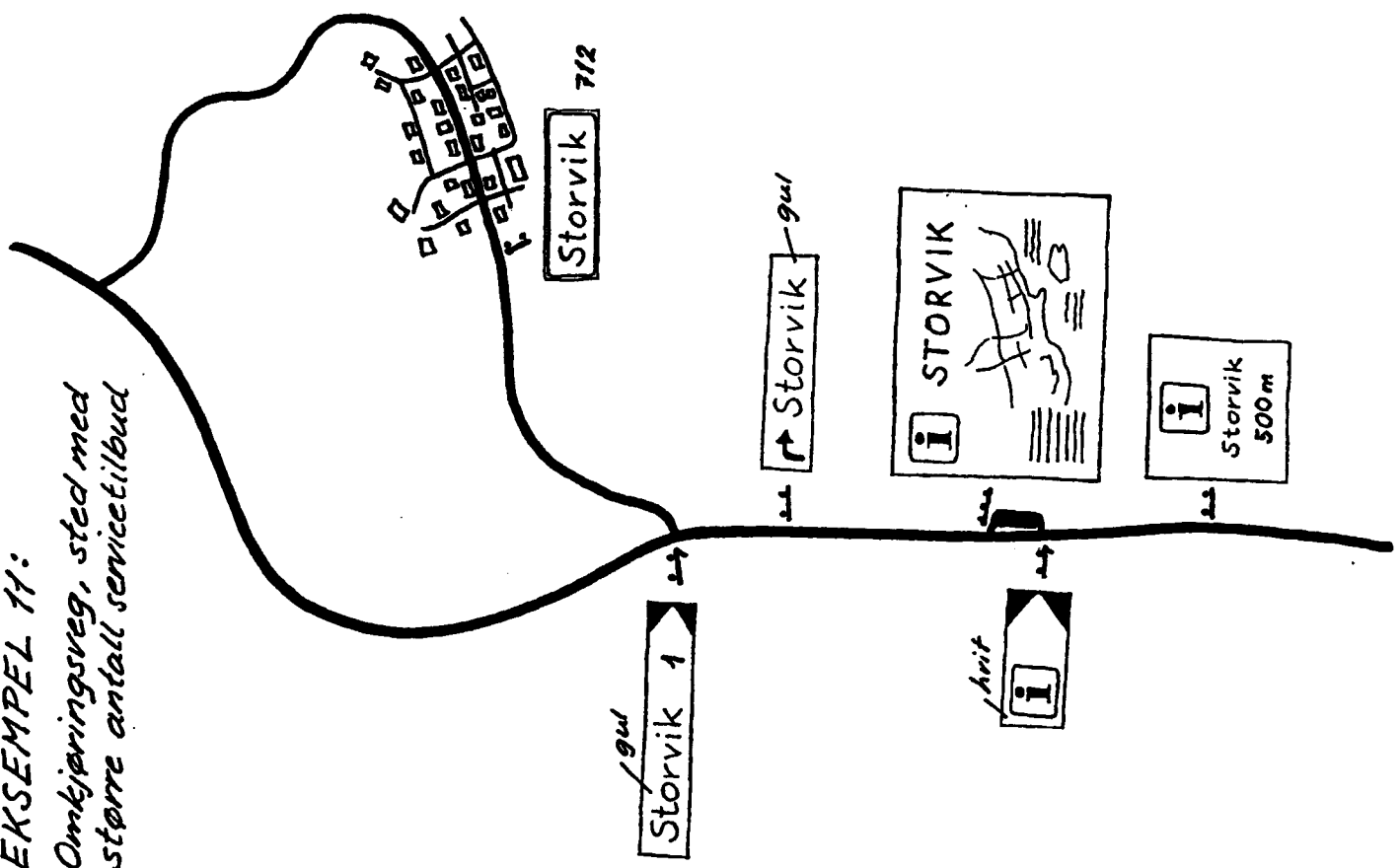

EKSEMPEL 9:

Mindre sted i liten avstand fra omkjøringsveg, med 3-4 ulike servicetilbud

EKSEMPEL 11:
Omkjøringsveg, sted med
større antall servicetilbud

KAP. 4 SAKSBEHANDLING OG FINANSIERING

Saksbehandling, behandling av klager

Ved anmodning om serviceskilting, sender skiltmyndigheten fastsatt søknadsskjema til søkeren sammen med en veiledning om de bestemmelser som gjelder for de aktuelle serviceskilt. Sammen med søknaden skal søker sende inn kopier av de bevillinger og tillatelser som kreves for å få skilting.

Skiltmyndigheten skal skriftlig meddele søkeren resultatet av behandlingen. Ved godkjenning skal eventuelle betingelser klart angis - f.eks. krav om tildekking, krav om fjerning av reklameskilt, eller at tillatelsen trekkes tilbake dersom reklameskilt blir satt opp.

Skiltvedtak er lokal forskrift, og gir ikke formell klageadgang etter forvaltningsloven. For serviceskiltene er imidlertid likheten med enkeltvedtak stor, idet avgjørelsen i slike saker ofte må sies å berøre bestemte personers interesser. Klager på avslag på søknader om serviceskilting skal derfor behandles. Følgende praksis skal følges for riksvegsaker:

1. Ved avslag skal søkeren gjøres oppmerksom på at avgjørelsen kan påklages til Vegdirektoratet. Det skal opplyses om klagefrist og fremgangsmåte ved klage.
2. Klagen skal sendes til vegkontoret som foretar ny vurdering av saken. Dersom vegkontoret opprettholder sin avgjørelse, sendes saken til Vegdirektoratet med vegkontorets saksfremstilling. Kopi av vegkontorets uttalelse sendes søkeren, med opplysning om at søkeren kan sende tilleggsuttalelse til Vegdirektoratet innen en frist på to uker.

Veiledning til søkere

Sammen med søknadsskjema bør det utleveres en kort veiledning om bruk av serviceskilt. Inntil en slik veiledning er utarbeidet bør kopi av den eller de aktuelle sidene i kap. 3 benyttes sammen med kopi av normalbestemmelsene for det aktuelle skilt.

Finansiering

Skiltforskriftene §33 Skiltutgifter:

Utgifter til offentlige trafikkskilt, trafikksignaler og vegoppmerking dekkes som vegutgifter etter reglene i veglov av 21. juni 1963, dersom det ikke med hjemmel i §34 blir truffet vedtak om at den ansvarlige for privat veg skal dekke utgiftene.

Utgifter til serviceskilt og lokalvegvisning til bedrifter m.v., og til skilting i forbindelse med tilstelninger av enhver art, kan likevel pålegges dekket av vedkommende virksomhet eller arrangør etter nærmere regler fastsatt av Vegdirektoratet.

Utgiftene til serviceskilting skal normalt dekkes som vegutgifter etter reglene i vegloven (skiltforskriftene § 33). Det vil si at utgiftene bæres av vegholder. Imidlertid har skiltforskriftene nå også en bestemmelse om at slike utgifter kan pålegges dekket av vedkommende virksomhet etter nærmere regler fastsatt av Vegdirektoratet. Bestemmelsen kan ikke brukes før Vegdirektoratet har utarbeidet slike regler.

Dersom skiltmyndigheten har godkjent skilting, men vegholder ikke finner å kunne prioritere skiltingen så raskt som søkeren ønsker, kan vedkommende bedrift eller institusjon få bekoste oppsettingen av skiltene. Vegholder bør bestille og sette opp skiltet mot regning. Forskutteringsordninger skal ikke benyttes.

Søknad om serviceskilt

Servicestedets navn		G.nr.	B.nr.
Adresse		Poststed	
Lokalisert ved riks- fylkesvei- veg nr. _____		Hp. _____ Km. _____	(fylles ut av vegvesenet)
Eiers navn		Adresse	
Er avkjøringen tidligere godkjent av vegvesenet til samme formål:		☐ Nei ☐ Ja	Vedlegg kopi av godkjennelsesbrev
Er parkeringen tidligere godkjent av vegvesenet til samme formål:		☐ Nei ☐ Ja	Vedlegg kopi av godkjennelsesbrev
Søknaden gjelder følgende skilt: (Angi hva som skal være hovedskilt i merknadsrubrikken.)			
Skilt nr.		Merknad	
Dersom virksomheten er avhengig av andre offentlige myndigheters bevilling eller godkjennelse skal dette vedlegges. Følgende dokumentasjon vedlegges: (se orientering)			
1			
2			
3			
4			
5			
<p>Jeg er kjent med bestemmelsene om reklameskilt i veglov av 21. juni 1963, § 33, og er innforstått med at vegvesenet på fritt grunnlag vil inndra tillatelsen om bruk av serviceskilt dersom lovbestemmelsene ikke overholdes.</p> <p>Jeg er innforstått med at vegvesenet kan inndra en tillatelse om bruk av serviceskilt dersom veg- og trafikkforholdene endres, eller vilkår for tillatelsen ikke overholdes.</p> <p>Jeg forplikter meg til å fjerne eller dekke skiltet (skiltene) den tid av året stedet ikke er i drift.</p>			
Sted		Dato	Underskrift

Fylles ut av vegvesenet

Skisse:	Merknader:
Søknaden innvilges med oppsetting av følgende skilt:	

Skilt oppsatt og avdekket den _____ 19 ____

.....
sign